

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS
Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas
Pedagogikos katedra

**SOCIALINĖ PEDAGOGINĖ PAGALBA VAIKAMS ADAPTUOJANTIS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE**

Socialinės pedagogikos studijų programos magistro baigiamasis darbas

Darbo autorė:

Stud. HMISP17 Silva Narvydė

Darbo vadovė:

Prof. dr. Rasa Braslauskienė

Klaipėda, 2019

SANTRAUKA

Narvydė Silva. Socialinė pedagoginė pagalba vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Socialinės pedagogikos studijų programos magistro baigiamasis darbas. Darbo vadovė: prof. Dr. R. Braslauskienė, Klaipėdos universitetas: Klaipėda, 2019. – 85 p.

Raktažodžiai: socialinė pedagoginė pagalba, vaikų adaptacija, galimybės, ikimokyklinis ugdymas.

Šiandien Lietuvoje diskutuojama apie vaikų socialines problemas, tokias kaip smurtas, nepasitikėjimas savimi, psichologinės problemos, elgesio sutrikimai, socialinių įgūdžių stoka. Šių problemų turintiems vaikams sunkiau sekasi adaptuotis darželiuose, todėl klausimas apie socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje tampa itin aktualus.

Mokslinė problema: kokios yra socialinės pedagoginės pagalbos galimybės vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose?

Darbo objektas: socialinė pedagoginė pagalba ikimokyklinio amžiaus vaikų adaptacijai.

Darbo tikslas: atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Darbo uždaviniai:

1. Analizuoti socialinės pedagoginės pagalbos teorinius pagrindus ikimokyklinio ugdymo įstaigose.
2. Ištirti socialinių pedagogų nuomonę apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.
3. Ištirti ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų nuomonę apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.
4. Sukurti „Socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“ modelį ir pateikti rekomendacijas socialiniams pedagogams ir ikimokyklinio ugdymo mokytojams.

Darbo metodai:

Teoriniai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė;

Empiriniai: kokybinis tyrimas, pasitelkiant individualaus tiesioginio interviu ir nuotolinio interviu elektroniniu paštu metodus, gautų duomenų analizei naudojant (content) duomenų turinio analizę.

Baigiamajame darbe remtasi *pragmatizmo*, *humanizmo* ir *progresyvizmo teorijomis*.

Siekiant atskleisti nagrinėjamą problemą, pasirinktu kokybiniu tyrimo metodu- interviu, buvo apklausti 5 socialiniai pedagogai ir 5 ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai, dirbantys Klaipėdos, Kauno ir Šiaulių ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Mokslinės literatūros bei dokumentų analizė atskleidė, jog socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumą lemia: tikslas, veiklos kryptingumas, pagalbos teikėjų žinios ir įgūdžiai. Socialinė pedagoginė pagalba gali būti teikiama vaikų mokymu, švietimu, pedagogų ir tėvų konsultavimu, tyrimais, kuriais siekiama išsiaiškinti vaiko ugdymosi sunkumus, aplinkos daromą poveikį vaikui, reiškinio sąlygas bei kas padeda valdyti procesą. Ikimokyklinio amžiaus vaikui pedagogas gali padėti sėkmingai formuoti bei koreguoti jo elgesį ir adaptavimąsi visuomenėje.

Ištirus ir apibendrinus socialinių pedagogų nuomones apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, galima išskirti šias galimybes: individualų vaikų konsultavimą, specialistų pagalbą vaikams ir pedagogams, socialinių įgūdžių ugdymą, vaikų globą, darbą vaikų grupelėse, įtraukiant juos į bendras veiklas, vaikų stebėjimą, pozityvią aplinką, žaidimus, terapinę veiklą ir tėvų bei pedagogų bendradarbiavimą.

Tyrimu nustatyta, kad ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai, siekdami kokybiškesnės socialinės pedagoginės pagalbos vaikams, išskyrė šias galimybes: saugios aplinkos kūrimą, susipažinimo su ikimokyklinio ugdymo įstaiga sudarymą, suaugusiųjų pozityvumą, žaidimus bei tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą. Remiantis jų nuomone, socialinė pedagoginė pagalba vaikams organizuojama per žaidimus, tėvų konsultavimą, pedagogų bendradarbiavimą su kitais specialistais, palankios ugdymo aplinkos kūrimą, meno terapijas ir tiesioginę pagalbą vaikui.

Mokslinės literatūros ir klasikinės vadybos modelio teorijos pagrindu sukurtas teorinis modelis, kurio įgyvendinimo rezultatai išryškino socialinių pedagogų ir ikimokyklinio ugdymo mokytojų teikiamos socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, atskleidė, kad socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumui daro įtaką: specialistų bendradarbiavimas, asmeninė socialinio pedagogo ir ikimokyklinio ugdymo mokytojo motyvacija ir jų bendradarbiavimas su vaiko šeima. Siekdami kokybiškesnės socialinės pedagoginės pagalbos vaikams, tiek socialiniai pedagogai, tiek ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai bendradarbiauja vieni su kitais teikiant konsultacijas tėvams, taikant įvairias pagalbos formas, organizuojant grupines veiklas.

SUMMARY

Narvydė Silva. Social Pedagogic Aid for Children Adaptation at Preschool. Master's Thesis of Social Pedagogical Studies Programme. Thesis supervisor: Prof. Dr. R. Braslauskienė, Klaipėda University. Klaipėda, 2019. – 85 pages.

Keywords: social pedagogic aid, children adaptation, opportunities, preschool education.

Children's social issues such as violence, lack of self-confidence, mental health issues, behavioural disorders and lack of social skills are currently being discussed in Lithuania. Children affected by these issues experience difficulties adapting in preschool educational facilities, therefore the issue of social pedagogic aid for the adaptation of children is a relevant one.

Scientific problem: what are the possibilities of social pedagogic aid for children adaption at preschool?

Object of thesis: Social Pedagogic Aid for Children Adaptation at Preschool age.

Objective of thesis: reveal the possibilities of social pedagogic aid for children adaption at preschool.

Tasks of thesis:

1. Analyze the theoretical fundamentals of social pedagogic aid in preschool.
2. Research social pedagogues opinions on the possibilities of social pedagogic aid for children adaption at preschool.
3. Research preschool expert teachers opinions on the possibilities of social pedagogic aid for children adaption at preschool.
4. Design a model of "Social Pedagogic Aid for Children Adaption at Preschool" and give recommendations to social pedagogues and preschool teachers.

Thesis methods:

Theoretical: analysis of scientific literature and documentation;

Empirical: qualitative research, applying the methods of direct individual interview and distant interview through e-mail, using content analysis to examine the data collected.

This thesis is based on the theories of pragmatism, humanism and progressive education.

To present the problem examined using the selected qualitative research method, 5 social pedagogues and 5 preschool expert teachers, working in preschools of Klaipėda, Kaunas and Šiauliai, were interviewed.

Analysis of scientific literature and documentation revealed that the effectiveness of social pedagogic aid is influenced by objective, directed activity, and the knowledge and skills of help

providers. Social pedagogic aid can take the form of children's education, tutoring, counselling of teachers and parents, research intended to rule out the difficulties in the child's learning, the impact of the environment, conditions of the phenomena and properties enabling to manage the process. A teacher can help a child of preschool age by providing successful formation and correction of behaviour and adapting in society.

After examining and summarizing the opinions of social pedagogues on the opportunities of social pedagogic aid for children adaption at preschool, such opportunities can be distinguished: individual consultations for children, help of professionals for children and pedagogues, development of social skills, care of children, working in groups of children involving them in collective activities, monitoring the children, positive environment, games, therapeutic activities and cooperation of parent and pedagogues.

The research found that preschool expert teachers, in the seek for higher quality social pedagogic aid for children, distinguished such opportunities: creating a safe environment, providing opportunities of familiarizing with the preschool institution, positivity of the adults, games, and cooperation of parents and pedagogues. According to them, social pedagogic aid for children is organized through games, consultations for parents, cooperation of pedagogues with other professionals, creation of friendly educational environment, art therapies and direct help for a child.

A theoretical model was designed on the basis of science literature and the theory of classical management model. The results of implementation of this model highlighted the opportunities of social pedagogues and preschool teachers in providing social pedagogic aid for children adaption at preschool. The model also revealed that the effectiveness of social pedagogic aid depends on cooperation of professionals, personal motivation of social pedagogue and preschool teacher, and their cooperation with the family of a child. In the seek for higher quality social pedagogic aid for children, both social pedagogues and preschool teachers cooperate among themselves when giving consultations to parents, implementing various forms of help, and organizing collective activities.

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumo veiksniai.....	17
2 pav. Vaikų adaptacijos sunkumų formos.....	29
3 pav. „Socialinės pedagoginės pagalbos galimybių vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“ empirinio tyrimo loginė schema.....	32
4 pav. „Socialinės pedagoginės pagalbos galimybių vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“ modelis.....	36

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Sąlygos, lemiančios sėkmingą vaikų socializaciją darželyje.....	20
2 lentelė. Adaptacijos apibrėžimai.....	26
3 lentelė. Socialinių pedagogų demografiniai duomenys.....	35
4 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų demografiniai duomenys.....	35
5 lentelė. Vaikų adaptacijos procesas (trukmė).....	39
6 lentelė. Veiksniai, kurie daro įtaką vaiko adaptacijai.....	40
7 lentelė. Pedagogų pagarbių santykių su vaiku svarba.....	41
8 lentelė. Emocinės, fizinės ir raidą skatinančios edukacinės aplinkos svarba adaptacijos procesui.....	42
9 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos samprata.....	42-43
10 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo dažnumas.....	44
11 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo dažnumas.....	45
12 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo būdai.....	45
13 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos organizavimas.....	46
14 lentelė. Motyvaciniai veiksniai teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams.....	48
15 lentelė. Socialinių pedagogų kontrolė.....	49
16 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumo veiksniai.....	49- 50
17 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos galimybės.....	50-51
18 lentelė. Bendradarbiavimo galimybės su ikimokyklinio ugdymo mokytojais.....	52-53
19 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos proceso gerinimas.....	54

20 lentelė. Vaikų adaptacijos procesas (trukmė).....	57
21 lentelė. Veiksniai, kurie daro įtaką vaiko adaptacijai.....	57-58
22 lentelė. Pedagoگو pagarbių santykių su vaiku svarba.....	59
23 lentelė. Emocinės, fizinės ir raidą skatinančios edukacinės aplinkos svarba adaptacijos procesui.....	59
24 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos samprata.....	60
25 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo dažnumas.....	61
26 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo dažnumas.....	61
27 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo būdai.....	62
28 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos organizavimas.....	63
29 lentelė. Motyvaciniai veiksniai teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams.....	64-65
30 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų kontrolė.....	66
31 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumo veiksniai.....	66-67
32 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos galimybės.....	68
33 lentelė. Bendradarbiavimo galimybės su socialiniais pedagogais.....	69-70
34 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos proceso gerinimas.....	70-71
35 lentelė. Rekomendacijos socialiniams pedagogams ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojams.....	75

TURINYS

SANTRAUKA

SUMMARY

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

LENTELIŲ SĄRAŠAS

ĮVADAS	9
1. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS VAIKAMS ADAPTUOJANTIS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE TEORINIAI PAGRINDAI	14
1.1. Socialinės pedagoginės pagalbos sampratos apibrėžtis.....	14
1.2. Socialinės pedagoginės pagalbos ypatumai vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.....	18
1.3. Ikimokyklinio amžiaus vaikų adaptacija darželyje.....	25
2. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS GALIMYBIŲ VAIKAMS ADAPTUOJANTIS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE EMPIRINIS TYRIMAS ..	31
2.1 Tyrimo logika.....	31
2.2 Tyrimo metodika.....	33
2.3 Tyrimo etika.....	37
3. TYRIMO REZULTATŲ APIBENDRINIMAS	39
3.1. Socialinių pedagogų nuomonių apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje rezultatų analizė.....	39
3.2. Ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų nuomonių apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje rezultatų vertinimas.....	56
MODELIS „SOCIALINĖ PEDAGOGINĖ PAGALBA VAIKAMS ADAPTUOJANTIS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE“	74
DISKUSIJA	76
IŠVADOS	79
LITERATŪRA	80
PRIEDAI	86

IVADAS

Temos aktualumas. Vaikai yra visuomenės pagrindas, todėl suaugusiųjų pareiga yra sukurti kuo palankesnes sąlygas jų adaptacijai ir vystymuisi. *Lietuvos pažangos strategijoje Lietuva 2030* teigiama, kad pagrindinis ugdymo tikslas - sveika, savarankiška, savimi pasitikinti, kūrybinga ir iniciatyvi asmenybė.

Ugdymo įstaigos, kaip pagrindinės vaiko socializacijos institucijos, sparčiai reaguodamos į kintančius visuomenės poreikius, siekia sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui įgyti jo prigimtį atitinkantį išsilavinimą ir užtikrinti kokybišką bei visapusišką socialinės pedagoginės pagalbos vaikams teikimą. Taigi, dabartiniame pasaulyje švietimo sistemos vaidmuo vis labiau auga. Neabejojama, kad visa ko pradžia – vaiko auklėjimas šeimoje, tačiau šeima – ne vienintelė institucija atsakinga už vaiko auklėjimą. Dažniausiai 3- siais vaiko gyvenimo metais atsakomybę už vaiko ugdymą prisiima ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos. (Merfeldaitė, 2007, 8 p.).

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., Nr. 38-1804, 2011) 7 straipsnyje skelbiama, jog ikimokyklinis ugdymas teikiamas vaikui nuo gimimo iki jam pradedamas teikti priešmokyklinis arba pradinis ugdymas. Ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninius, socialinius bei pažintinius poreikius.

Pradėjęs lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą vaikas dažnai patiria emocinį stresą, nes yra atskiriamas nuo tėvų, susiduria su adaptacijos procesu. Vieni vaikai pritampa lengviau, kitiems sekasi sunkiau. Pagrindiniai asmenys ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, padedantys vaikams adaptuotis, ugdytis, tobulėti yra pedagogai, nes jie ugdo vaikus, juos prižiūri, globoja bei teikia socialinę pedagoginę pagalbą ir kt. Pedagogams padeda logopedai, muzikos bei šokių vadovai, psichologai (Valantinas, 2013). Taip pat saugios ir palankios vaikams aplinkos kūrimu rūpinasi *Vaiko gerovės komisija*. Ji organizuoja ir koordinuoja švietimo programų pritaikymą vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, švietimo pagalbos teikimą ir atlieka kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas. (*Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2011. 43 str.*)

Atsižvelgiant į tai kad, šiuolaikinė visuomenė yra orientuota į gebančią, kūrybingą, prisitaikančią prie greitų pokyčių, kritiškai mąstančią ir pasižyminčią visapusiškais gebėjimais asmenybę, vaikui jau nuo mažų dienų turi būti stengiamasi padėti socialiai prisitaikyti naujoje aplinkoje. Laikui bėgant reikalavimai kiekvienam žmogui asmeniškai nemažėja, veikiau priešingai – jų daugėja. Įgyvendinant šiuos reikalavimus svarbiausią vaidmenį užima šeima ir ikimokyklinė ugdymo įstaiga. Nenuostabu, kad šeima, kaip maža visuomenė čia atlieka pirmutinį ir svarbiausią vaidmenį, vėliau nemaža dalimi prie vaiko ugdymo ir ugdymosi prisideda ir ikimokyklinės įstaigos.

Ikimokyklinio ugdymo įstaiga suteikia galimybę plėsti vaiko bendravimą su kitais, skatina jo pažintinį ir socialinį vystymąsi taip prisidėdama ir papildydama šeimos indėlį į vaiko asmenybės formavimąsi. Ir jeigu šeima bendradarbiauja su ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir atvirkščiai, jos tampa tiltu užtikrinančiu visapusišką vaiko asmenybės formavimąsi ir integraciją į visuomenę. R. Auškelis (2012) teigia, kad vykstant tėvų ir pedagogų bendradarbiavimui, pagerėja vaiko savijauta ugdymosi institucijoje ir stiprėja jo motyvacija ten būti bei augti mokantis. Pedagogai geriau pažįsta vaiko šeimos kontekstą, geriau supranta mokinio reikmes bei lanksčiau jas vertina, tuo tarpu tėvai susipažįsta su vaiko pasiekimais, elgesiu ugdymo institucijoje ir vykdydami pedagogų rekomendacijas gali padėti savo vaikui tobulėti. Smit F. ir kt. (2007) atskleidžia, jog tėvų bendradarbiavimas su pedagogais skatina vaiko vertybių ir siekių tolesniame gyvenime formavimąsi, bendrąjį vaiko gerovės augimą.

Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje (2003) pateikiamos problemos, susijusios su vaiko gerove: netinkama vaiko apsauga; saugumo ir higienos neatitinkanti gyvenamoji aplinka; fizinės bausmės; nestabili socialinė ir ekonominė aplinka bei pirminės prevencijos paslaugų šeimoms, auginančioms vaikus, stoka; ribotos vaiko galimybės pareikšti savo nuomonę jo ir suaugusiojo santykiuose ir kt. Šios problemos nulemia gilesnių vaiko socialinių problemų atsiradimą, kurias nedelsiant būtina spręsti, suteikiant vaikui pagalbą.

Socialinė pedagoginė pagalba *Lietuvos Respublikos Švietimo ir Mokslo Ministerijos* (toliau tekste - *LR ŠMM*) dokumente apibūdinama kaip socialinių pedagogų, grupės vadovų, administracijos ir kitų darbuotojų veikla, susijusi su vaikų ir mokinių socialinių pedagoginių poreikių tenkinimu, leidžianti užtikrinti vaiko privalomą švietimą, ugdymosi kokybę. (*LR ŠMM įsakymas dėl bendrųjų socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatų patvirtinimo pakeitimo, 2011*).

Šiandien Lietuvoje diskutuojama apie vaikų socialines problemas – tokias, kaip smurtas, nepasitikėjimas savimi, psichologinės problemos, elgesio sutrikimai, socialinių įgūdžių stoka. Šių problemų turintiems vaikams sunkiau sekasi adaptuotis ikimokyklinio ugdymo įstaigose, todėl tyrimai apie socialinę pedagoginę pagalbą (toliau tekste - *SPP*) vaikui adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra itin aktualūs.

Problemos ištirtumas. Lietuvos mokslininkų darbuose yra atlikta tyrimų, susijusių su socialine pedagogine pagalba bei vaikų adaptacija. Sėkmingos vaiko adaptacijos veiksniai darželyje tyrinėjo I. Bušauskienė ir V. Daugirdienė (2015); N. Koskienė (2014). R. Kateivienė (2011) gilinasi į vaiko adaptacijos darželyje palengvinimo galimybes. S. Anuškevičienė ir kt. (2017); M. Barakauskaitė, K. Mišeikytė (2006); A. Palujanskienė (2006); A. Juodraitis (2004) nagrinėjo

adaptacijos ypatumus. S. Burvytės (2011), (2006); R. Braslauskienės, A. Grudžinskytės (2007) tyrimuose atskleidžiamos pirmųjų adaptacinių sunkumų mokykloje priežastys.

K. Košlan (2016); L. Olšauskytė (2016); D. Zdybaj (2014); N. Peciukonienė, E. Kuzina (2012); S. Burvytė (2015) tyrė socialinio pedagogo poreikį ikimokyklinio ugdymo įstaigose. A. Gelažanskienė (2007) tyrimu nustatė, kad ikimokyklinių įstaigų bendruomenė turi nepakankamai informacijos apie socialinio pedagogo veiklą ikimokyklinio ugdymo įstaigose. S. Burvytė (2011) nustatė socialinio pedagogo pagalbos šeimai ypatumus, koreguojant nesavarankiškų pirmaklasių adaptaciją mokykloje.

Socialinės pedagoginės pagalbos galimybes analizavo: J. Čižikienė, R. Virbaliene (2016); I. Klanienė (2016); A. Astrauskienė (2013); O. Merfeldaitė (2007); R. Dabravolskienė (2005). B. Švedaitė (2005); G. Kvieskienė, V. Indrašienė, V. Targamadzė ir kt. (2006) gilinasi į sėkmingos socialinės pedagoginės pagalbos veiksnius. V. Gudžinskienė ir O. Petronienė (2010) tyrimu nustatė, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančioms pedagogėms dažniausiai tenka susidurti su sergančiais, neturinčiais socialinių įgūdžių, su agresyviais ir pedagogiškai apleistais vaikais.

Užsienio mokslininkai M. Maslova (2001) ir R. Ukstina (2012) tyrinėjo socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptacijos proceso metu. Webster-Stratton C. ir kt. (2008) pateikė Amerikos „Nacionalinio ankstyvojo vystymosi ir mokymosi centro“ tyrimo duomenis, kurie atskleidė, kad daugiau nei pusė darželį lankančių vaikų pasižymi nepakankamais socialiniais įgūdžiais, kurie leistų kokybiškai bei produktyviai funkcionuoti ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje. Carter S. ir kt. (2012) ir Л. И. Аксенова (2001) moksliniuose darbuose analizuojamos socialinės pedagoginės pagalbos galimybės sutrikusios raidos vaikams. Australijos „Academic Press“ moksliniame žurnale (2011) buvo pateikta Danijos, Švedijos ir Vokietijos socialinių pedagogų darbo patirtis ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Buyse E. ir kt. (2012) tirdami pedagogų ir vaikų santykius ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, nustatė pedagogų emocinės paramos ryšio svarbą probleminiams vaikams. H. Fabian ir A. W. Dunlop (2002) savo knygoje gilinasi į vaiko, tėvų ir pedagogų elgesį, vaikui iš namų patekus į ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Срывкина Алена Юрьевна (2015) analizavo vaikų socialinės adaptacijos galimybes ikimokyklinio ugdymo įstaigose iš nepasiturinčių šeimų.

Mokslinės literatūros šaltinių analizė parodė, kad Lietuvos ir užsienio moksliniuose leidiniuose yra plačiai nagrinėtos adaptacijos ir socialinės pedagoginės pagalbos sąvokos, ypatumai, poreikiai. Tačiau nepakanka tyrinėjimų apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, todėl šiame darbe yra keliami **mokslinė problema**: kokios yra socialinės pedagoginės pagalbos galimybės vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose?

Darbo objektas - socialinė pedagoginė pagalba ikimokyklinio amžiaus vaikų adaptacijai.

Darbo tikslas - atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti socialinės pedagoginės pagalbos ikimokyklinio ugdymo įstaigose teorinius pagrindus.
2. Ištirti socialinių pedagogų nuomonę apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.
3. Ištirti ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų nuomonę apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.
4. Sukurti „Socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“ modelį ir pateikti rekomendacijas socialiniams pedagogams ir ikimokyklinio ugdymo mokytojams.

Darbo metodai:

Teoriniai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė;

Empiriniai: kokybinis tyrimas, pasitelkiant individualaus tiesioginio interviu metodą ir nuotolinio interviu elektroniniu paštu metodą, gautų duomenų analizei naudojant (content) duomenų turinio analizę.

Šiame baigiamajame darbe remtasi *pragmatizmo, humanizmo ir progresyvizmo teorijomis*.

1. Empirinis tyrimas yra grindžiamas *Pragmatizmo filosofijos* (Ch. S. Peirce, W. James, J. Dewey (1919 m.)) idėja, jog žmogaus vidinių varomųjų jėgų paskirtis yra visapusiškai prisitaikyti prie aplinkos ir maksimaliai realizuoti save. Pasak *Pragmatizmo filosofijos* autorių, ugdymo paskirtis - išmokyti ugdytinį spręsti realias gyvenimo problemas ir sukaupus jų sprendimo patirtį, pasiekti maksimalią asmeninę gerovę nepažeidžiant normų, kurios galioja visuomenėje (Bitinas, 2013, 178-179 p.). Todėl šios teorijos teiginiai darbe padėjo atskleisti, kokia socialinė pedagoginė pagalba galėtų užtikrinti sėkmingą vaiko adaptaciją ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, kaip padėti prisitaikyti vaikui prie naujo kolektyvo, išmokti bendravimo ir bendradarbiavimo su kitais vaikais, reaguoti į problemas ir jas atitinkamai spręsti.

2. Empiriniam tyrimui aktualios yra *Humanistinės psichologijos* (C. Rogers, A. Maslow (1943 m.)) idėjos, kurios teigia, kad svarbiausias asmenybės bruožas – jos veržimasis į ateitį, siekis laisvai realizuoti savo galias. Šia idėja pagrįstu ugdymu siekiama padėti ugdytiniams suvokti savo poreikius ir taip skatinti asmenybės tapsmą bei sklaidą (Bitinas, 2013, 195 p.). Viso to pasiekama patenkinus esminius vaiko poreikius: būti gerbiamam, mylimam, psichologiškai jaučiantis saugiam, vertinamam kitų, adekvačiai vertinant save. Kai realizuojami šie poreikiai, skleidžiasi ir auga

sveikas, harmoningas žmogus. Darbe ši nuostata padėjo atskleisti, kaip socialinę pedagoginę pagalbą teikiantys pedagogai padeda ugdytiniui išreikšti save ir tapti geresniu, adaptacijos metu tenkinant jo fiziologinius, saugumo, priklausymo ir meilės, savojo orumo ir savosios vertės bei savęs realizavimo poreikius.

3. Darbe yra reikšmingi *Progresyvizmo teorijos* (Ž. Ž. Ruso, A. Ferriere, O. Decroly, J. H. Hoene (1970 m.) kt.) teiginiai, kurie teigia, kad vaikas iš prigimties yra geras, o koks užaugs žmogus, lemia ugdymas. *Progresyvizmo* požiūriu, principai, kuriais remiasi ugdymas, yra pedagoginis konsultavimas, rėmimasis šeima (Pukelis, 1998). Šiomis idėjomis buvo siekiama grįsti tyrimą atskleidžiant, kaip vaiką adaptacijos proceso metu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje veikia santykiai, emocinė ir fizinė bei edukacinė aplinka, kokius socialinės pedagoginės pagalbos būdus ir metodus taiko pedagogas.

Darbo struktūra: santrauka, summary, įvadas, trys skyriai, modelis, diskusija, išvados, 90 literatūros šaltinių, priedai. Darbe panaudoti 4 paveikslėliai, 35 lentelės. Viso darbo apimtis - 85 puslapiai.

1. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS VAIKAMS ADAPTUOJANTIS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE TEORINIAI PAGRINDAI

1.1 Socialinės pedagoginės pagalbos sampratos apibrėžtis

Lietuvos Respublikos Švietimo mokslo ministro įsakyme socialinė pedagoginė pagalba apibūdinama kaip socialinių pedagogų, grupės auklėtojų, administracijos ir kitų darbuotojų veikla, susijusi su vaikų ir mokinių socialinių pedagoginių poreikių tenkinimu, leidžianti užtikrinti vaiko privalomą švietimą, ugdomosi kokybę, didinti švietimo veiksmingumą (LR ŠMM įsakymas dėl bendrųjų socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatų patvirtinimo pakeitimo. 2011).

Socialinės pedagoginės pagalbos paskirtis - padėti tėvams (globėjams, rūpintojams), kad būtų įgyvendinta vaiko teisė į mokslą, užtikrinti jo saugumą mokykloje arba darželyje: išsiaiškinti ir šalinti priežastis, dėl kurių vaikas negali lankyti mokyklos ar vengia tai daryti, sugrąžinti į mokyklą ją palikusius mokinius, kartu su tėvais (globėjais, rūpintojais) padėti vaikui pasirinkti mokyklą pagal protines ir fizines galias ir joje adaptuotis (LR ŠMM įsakymas dėl socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašo patvirtinimo. 2016).

Anot M. Moch (2015, 26 p.), socialinė pedagoginė pagalba pirmiausia yra parama vaikams, jaunimui ir šeimoms kasdieniame gyvenime kylančioms problemoms spręsti. Tuo tarpu L. J. Oliferenko (2002, 254 p.) socialinę pedagoginę pagalbą apibrėžia, kaip pedagogiškai orientuotą socialinę pedagoginę veiklą, skirtą vaikų auklėjimo ir socialinėms problemoms spręsti.

O. Merfeldaitė (2007, 9 p.) šią sąvoką aiškina, kaip kryptingą, profesionalų, turinčių reikalingų žinių, vykdomą veiklą, skirtą numatytam tikslui pasiekti.

SPP galime įvardinti, kaip kompleksinę pagalbą. Ši pagalba yra pateikiama LR vyriausybės nutarime 2009 dėl vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašo patvirtinime. Dokumente teigiama, jog tai - koordinuotas švietimo programų vykdymas, socialinės paramos, sveikatos priežiūros paslaugų ir švietimo pagalbos teikimas individualiam vaikui ir jo tėvams, jo tėvų pageidavimu ar atsakingų už vaiko teisių apsaugą institucijų teikimu.

Apibūdinama socialinę pedagoginę pagalbą, G. Kvieskienė (2005, 9 p.), pabrėžia mokykloje arba darželyje dirbančių specialistų tikslingą ir kryptingą veikimą, optimizuojant ugdymo proceso dalyvių veiklą. Pagrindine socialinės pagalbos sudedamąja dalimi G. Kvieskienė, V. Indrašienė, V. Targamadzė, D. Valeckienė, O. Merfeldaitė ir V. Suboč (2006) laiko pedagoginę pagalbą, kuri susijusi su vaiko ugdymu ir lavinimu, besiremianti jo vystymusi ir sėkminga socializacija. Galima

teigti, jog socialinės pedagoginės pagalbos turinį sudaro pedagoginės ir psichologinės pagalbos sąveika (V. Indrašienė, V. Suboč, 2009, 26 p.).

Švietimo įstaigose SPP teikiama 3 formomis: kiekvienam asmeniui individualiai, grupiniuose užsiėmimuose arba kartu su švietimo įstaigos darbuotojais. *Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo apraše* (2011), nurodyta, kad SPP apima šias pagalbos rūšis:

- konsultavimą;
- tyrimus;
- mokymą ir švietimą (tėvų (globėjų), mokytojų);
- prevencinės veiklos organizavimą;
- socialinės pedagoginės pagalbos tinklo kūrimą (*LR ŠMM įsakymas dėl bendrųjų socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatų patvirtinimo pakeitimo. 2011, 7str.*).

Svarbu paminėti, kad teikiant SPP yra bendradarbiaujama ir su kitomis institucijomis, teikiančiomis socialinę pagalbą – įvairiomis nevyriausybinėmis organizacijomis, teisėtvarkos ir sveikatos priežiūros institucijomis bei kt.

Pastebima, kad *Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo apraše (2011)* pateikti pagalbos būdai atliepia *Progresyvizmo teorijos* (Ž. Ž. Ruso, A. Ferriere, O. Decroly, J. H. Hoene (1970 m.) kt.) teiginius, pasak kurių vaikas iš prigimties yra geras, o koks užaugs žmogus, lemia ugdymas. *Progresyvizmo* požiūriu, principai, kuriais remiasi ugdymas, yra pedagoginis konsultavimas, rėmimasis šeima (Pukelis, 1998). Šiomis idėjomis siekiama grįsti tyrimą atskleidžiant, kaip vaiką su savo interesais adaptacijos proceso metu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje veikia santykiai, emocinė ir fizinė bei edukacinė aplinka, kokius socialinės pedagoginės pagalbos būdus ir metodus taiko pedagogas.

Greta SPP teikimo tvarkos aprašo buvo pateiktas *Lietuvos Respublikos minimalios priežiūros įstatymas* (2010), kuriuo nurodoma, jog vaikui turi būti teikiama švietimo ar kita pagalba, siekiant teigiamų jo pokyčių (šis įstatymas skirtas vaikams nelankantiems mokymo įstaigos, užsiimantiems smulkiu chuliganizmu ir pan.). Šio įstatymo pagrindu vaikui taikomas įpareigojimas, kurį vykdant vaikui teikiama švietimo pagalba, dienos socialinės priežiūros ir kitos paslaugos neatskiriant vaiko nuo jo atstovų pagal įstatymą. Įstatymo tikslas - sukurti vaiko teises ir teisėtus interesus bei visuomenės saugumo poreikius atitinkančią ir vaiko, turinčio elgesio sutrikimų, socializacijai, ugdymui bei socialinės, pedagoginės, psichologinės, specialiosios pedagoginės, informacinės arba kitos pagalbos teikimui skirtą vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemą, kuri padėtų vaikui įveikti susiformavusį ydingą elgesį, išsiugdyti prasmingo individualaus ir visuomeninio gyvenimo sampratas. (*Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros*

įstatymo pakeitimo įstatymas, 2010). Pagal šį įstatymą yra išskiriami 4 vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros socialinės pedagoginės pagalbos teikimo uždaviniai:

- padėti vaikui pasiekti teigiamų elgesio pokyčių, ugdyti (ugdytis) atsparumą neigiamai socialinei aplinkai, taip pat padėti pasiruošti savarankiškam gyvenimui, teikiant jam kvalifikuotą švietimo ar kitą pagalbą ir kitas paslaugas;
- sudaryti vaikui palankias pozityviosios socializacijos, resocializacijos ir ugdymo (ugdymosi) sąlygas;
- ugdyti vaiko gyvenimo įgūdžius, asmenybės tapatumo ir priklausymo bendruomenei jausmą, atsakomybės už savo poelgius supratimą, pagarbą žmogaus teisėms ir laisvėms;
- palaikyti ir stiprinti vaiko ryšius su jo vystymuisi palankia aplinka.

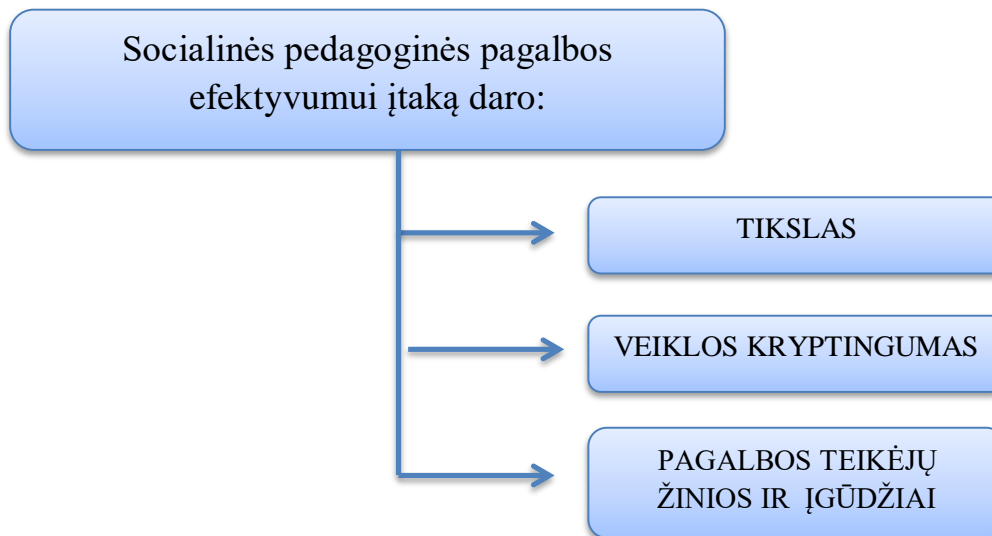
Vaiko minimalių ir vidutinių paslaugų skyrimo tvarką ir laikotarpį nustato gyvenamosios vietos administracijos direktorius. Tai rodo, jog socialinės pedagoginės pagalbos teikimas yra sudėtingas procesas, už kurį yra atsakingas ne vienas asmuo. Įgyvendinant šio įstatymo tikslus, būtinas bendras įvairių specialistų darbas, jų tarpusavio komunikacija ir bendradarbiavimas. Taip psichologai, pedagogai, socialiniai darbuotojai, socialiniai pedagogai, Vaiko gerovės komisija ir kiti asmenys, teikiantys vaikui pagalbą.

*Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje (2003) bei LR vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (2017) pateikiama su vaikų gerove susijusių problemų: netinkama vaiko apsauga; saugumo ir higienos neatitinkanti gyvenamoji aplinka; fizinės bausmės; nestabili socialinė ir ekonominė aplinka bei pirminės prevencijos paslaugų šeimoms, auginančioms vaikus, stoka; ribotos vaiko galimybės pareikšti savo nuomonę jo ir suaugusiojo santykiuose ir kt. Šios problemos daro įtaką gilesnių vaiko socialinių problemų atsiradimui, todėl norint jų išvengti, valstybei būtina: sukurti ekonomines ir socialines sąlygas, sudarant galimybes tėvams ir globėjams, kaip to reikalauja *Vaiko teisių konvencija*, tinkamai pasirūpinti vaiku; atsižvelgiant į brandą, vaikui sudaryti sąlygas ir suteikti galimybes aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime, realizuoti savo visuomeniškumą ir pilietiškumą, ypač priimant sprendimus, turinčius įtakos vaiko gerovės užtikrinimui; imtis priemonių ir apsaugoti vaiką nuo smurto, tėvų nesirūpinimo, išnaudojimo ir t.t.*

Nuo 2011 metų Lietuvoje saugios ir palankios vaikams aplinkos kūrimu rūpinasi *Vaiko gerovės komisija*. Ji organizuoja ir koordinuoja švietimo programų pritaikymą vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, švietimo pagalbos teikimą ir atlieka kitas su vaiko gerove susijusias funkcijas. (*Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2011. 43 str.*)

Atsižvelgiant į mokslinėje literatūroje pateiktas socialinės pedagoginės pagalbos charakteristikas ir efektyvios veiklos veiksnius, galima teigti, jog efektyvi socialinė pedagoginė

pagalba, tai kryptinga, profesionalų, turinčių reikalingų žinių ir įgūdžių, vykdoma veikla, skirta pasiekti numatytą tikslą. Taigi, socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumui įtaką daro šie veiksniai (žr. 1 pav.):

1 pav. Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumo veiksniai (sudaryta autorės, remiantis O. Merfeldaitė, 2007)

SPP tikslas išskiriamas kaip vienas iš svarbiausių efektyvumo veiksnių ir apibūdinamas kaip savarankiškas kokybės ir efektyvumo elementas.

Antrasis efektyvumo veiksnys – kryptingumas, kuris apibūdinamas, kaip veiklos orientavimasis į tam tikras grupes, turinčias konkrečių socialinių pedagoginių problemų. Yra išskiriamos šios 4 socialinės pedagoginės pagalbos veiklos kryptys:

- socialinės pedagoginės pagalbos ugdytiniui organizavimas;
- darbas ugdytinių grupėse;
- saugios aplinkos kūrimas;
- bendravimas su ugdytojais ir institucijomis, darančiomis įtaką ugdymui.

Trečiasis efektyvumo veiksnys – žinios ir įgūdžiai. Šis veiksnys nurodo, jog veiklą vykdo įvairaus amžiaus, lyties ir patirties asmenybės, taip padidinant tikimybę, kad užduotys bus įgyvendintos sėkmingai (O. Merfeldaitė, 2007, 9-10 p.).

Apibendrinant galima teigti, kad ne tik Lietuvos Respublikos dokumentuose, bet ir mokslininkų atliktuose tyrimuose (Merfeldaitė (2007), Indrašienė ir kt. (2009)) socialine pedagogine pagalba nusakomas įvairaus pobūdžio pagalbos teikimas: spręsti mokyklos, darželio nelankymo problemas, stabdyti nusikalstamumo plitimą, apsaugoti vaikus nuo fizinio, emocinio ar seksualinio smurto. Taktišinga, organizuota prevencinė veikla, skirta konkrečioms vaikų socialinėms pedagoginėms problemoms spręsti. Toks platus pagalbos teikimo diapazonas tik įrodo teikiamos pagalbos

sudėtingumą, reikalingumą bei kompetencijų ir kvalifikacijos reikšmingumą žmonių, dirbančių socialinės pedagoginės pagalbos teikimo srityje.

1.2 Socialinės pedagoginės pagalbos ypatumai vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Ikimokyklinis amžius, pasak A. Landsbergienės (2014), yra nepaprastai svarbus žmogaus tapsmui. Spartus fizinis augimas, intensyvus, šiuolaikiškas psichinių funkcijų plėtojimas, daro vaiką jautrų, lengvai pažeidžiamą. Kaip tik ikimokykliniame amžiuje susiklosto asmenybės pagrindai, kurie vėliau mažai kinta. Todėl suaugusiojo žmogaus asmenybės problemų ištakos – jo vaikystėje. Vaikui tinkamai ugdyti reikalingos darnios, doros šeimos rūpestis, meilė ir supratimas. Tokia atmosfera turi būti ir šeimai talkinančiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Šiuolaikinis vaikas, anot L. Dencik, gyvena dvigubos socializacijos sąlygomis: vaikas turi prisitaikyti prie dviejų skirtingų kontekstų – šeimos ir ugdymo institucijos. Daugelis mažųjų šiandien turi dalinti savo gyvenimą į dvi iš esmės skirtingas aplinkas, todėl jiems iškyla užduotis – integruotis į dvi skirtingas institucijas, derinant specifinius skirtingų aplinkų reikalavimus. Mokslinės žinios bei vaikystės tyrimai iš esmės teikia mažai reikšmės pačios vaikystės dinamiškumo aspektui. Dauguma žinių apie vaiką yra neadekvačios, nes remiasi praeities visuomenės raidos etapais, ignoruojant tą socialinį kontekstą, kuriame vaikas gyvena. Visuomenės modernėjimas daro įtaką ir vaikų auklėjimui, nes dauguma ikimokyklinio amžiaus vaikų didesnę paros dalį praleidžia neformaliose institucijose nei šeimoje (A. Juodaitytė, 2003, 191 p.).

V. Indrašienė (2004, 99 p.) analizuodama šeimą ir jos daromą įtaką vaiko socialinei gerovei teigia, kad šeima yra žmonių bendruomenė, kuri turi savo pareigas ir atsakomybę. Ji, kaip bendruomenė, atlieka funkcijas, apimančias visas gyvenimo sritis. Šios funkcijos daro vienokią ar kitokią įtaką vaikų socializacijai, nes vaikas stebi ir perima šeimos gyvenimo būdą, jos narių dorovinę ir dvasinę kultūrą, vertybines orientacijas, elgesio normas, veiklos ir bendravimo su kitais būdus. Anot Š. Magelinskaitės-Legkauskienės ir kt. (2016, 6 p.), vaiko elgesį nulemia tėvų auklėjimo pobūdis bei rodomas pozityvus arba negatyvus elgesys bendraujant su vaikais. Vėliau vaikai tėvų elgesio modelius perkelia į bendravimą su bendraamžiais ir/ar pedagogais. Todėl galima teigti, jog nuo šeimos priklauso ar vaiko adaptacija darželyje bus sėkminga, ar ne.

Vaikų darželis yra organizuota vaikų socialinio ugdymo institucija, sudaranti palankias sąlygas vaikui įgyti naujus įgūdžius, plėtoti protinius gebėjimus ir pasirengti mokyklai. Darželis daugeliui vaikų yra pereinamoji institucija iš šeimos į mokyklą, o darželio lankymas – svarbus

žingsnis vaiko gyvenime. Tai - pirmasis pereinamasis laikotarpis iš namų į kitą aplinką. Šiuo laikotarpiu vyksta daug pakitimų, tenka įgyvendinti naujus socializacijos įgūdžius, keičiasi vaiko savivertė, plečiasi santykių ratas su žmonėmis, padidėja kompetencija ir pasaulio suvokimas (D.Zdybaj, 2014, 14 p).

Ikimokyklinio ugdymo metodinėse rekomendacijose (2015, 1 p.) teigiama, jog sparčiai keičiantis visuomenei bei technologijoms, kinta ir požiūris į vaiką, jo ugdymą bei ugdymąsi ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Šiandien vaikai, jų poreikiai ir patirtis yra kitokie, negu suaugusiųjų vaikystėje. Be to, visi vaikai yra skirtingi: vieni auga mieste, kiti kaime, vienu šeimoje kalbama viena, kitų – keliomis kalbomis, vieni auga gerovės, kiti nepriteklius sąlygomis. Nėra dviejų tokių pačių, vienodai veiklose dalyvaujančių ir patirtį kaupiančių vaikų. Todėl visa darželio bendruomenė yra įtraukiama į nenutrūkstamus žmogaus socialinių įgūdžių ugdymo projektus.

Socialinis ugdymas darželyje, pasak A. Gerčienės-Leonienės ir kt. (2011) yra itin svarbi ikimokyklinukų ugdymo dalis, apimanti ne vien ugdymo turinį, bet ir visą darželio grupės gyvenimą. Būtina paminėti, jog socialinis ugdymas taip pat yra jungtis, jungianti ugdymą šeimoje ir darželyje, turinti kokybiškai naujų specifinių tikslų ir uždavinių, sudaranti vienodas sąlygas skirtingose šeimose ugdytiems vaikams. Lankančių darželį vaikų patirtis labai skirtinga - anksčiau lankiusieji yra įgiję socialinės, pažintinės patirties, moka bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais, pedagogais, lengviau priima naujoves ir prisitaiko prie pasikeitusių sąlygų. Jie yra savarankiškesni, smalsesni. Naujokai, vėliau atėję vaikai, kurie ugdyti šeimoje, turi daugiau buitinių bei praktinių įgūdžių, bet jiems trūksta bendravimo, socialinių įgūdžių patirties. Neretai tokios patirties stoka - netinkamas vaikų auklėjimas šeimoje, tėvų užimtumas ir kt. Ypač reikalingas tikslingas ir kryptingas ugdymas vaikams iš socialinės rizikos šeimų, specialių poreikių vaikams, uždariems ir nedrąsiems vaikams. (A. Gerčienė-Leonienė ir kt. 2011).

Norint, kad darželyje vaikui būtų gera, kad ten jis tinkamai adaptuotųsi, socializuotųsi, gautų kokybišką ugdymą, ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir pedagogai turėtų vaikams sudaryti tinkamas sąlygas, kurios pasak mokslininkių R. Bernotienės, L. Jankauskienės, V. Jonynienės (2015, 11 p.) pasižymėtų šiais požymiais: pagarbiais santykiais, tinkama emocine ir fizine aplinka, raidą skatinančia edukacine aplinka, socialinės emocinės raidos skatinimu (žr. 1 lentelę).

Pagarbūs santykiai	Tinkama emocinė ir fizinė aplinka	Raidą skatinanti edukacinė aplinka	Socialinės emocinės raidos skatinimas
Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje vyrauja darnūs, šilti, pagarbūs vaiko santykiai su suaugusiaisiais ir kitais vaikais: vaikai prisirišę prie grupės auklėtojo, noriai ir laisvai bendrauja; draugiškai bendrauja vienas su kitu – kalbasi, kartu žaidžia.	Sveika, saugi emocinė ir fizinė aplinka, gera vaiko savijauta: vaikas darželyje jaučiasi saugus, ramus, mažai serga.	Vaiko raidą skatinanti edukacinė aplinka: pakankamai įvairių, vaikui įdomių žaislų, žaidimų, priemonių ir veiklų, kurias jis gali laisvai rinktis ir keisti pagal savo poreikius ir išgales.	Individualios socialinės emocinės raidos skatinimas: vaikas palaikomas, drąsinamas, skatinamas, džiaugiamasi jo pasiekimais ir sėkme.

1 lentelė. Sąlygos, lemiančios sėkmingą vaikų socializaciją darželyje (sudaryta autorės, remiantis R. Bernotiene ir kt., 2019)

Sėkmingos vaikų adaptacijos sąlygos atskleistos I. Bušauskienės bei V. Daugirdienės (2015) tyrimu, kurio metu nustatyta, kad sėkmingesnė vaiko adaptacija darželyje priklauso nuo šilto, dėmesingo pedagogo bendravimo su vaiku, ugdymo (si) aplinkos, kurioje vaikas jaučiasi saugus, visapusiškai save realizuoja, atranda namų aplinkos aspektus.

Pastebima, kad I. Bušauskienės ir V. Daugirdienės nuomonės tapačios humanistinės psichologijos teorinei nuostatai, kurios idėja pagrįstu ugdymu siekiama padėti ugdytiniams suvokti savo poreikius ir taip skatinti asmenybės tapsmą bei sklaidą (B. Bitinas, 2013, 195 p.). Viso to pasiekama patenkinus esminius vaiko poreikius: būti gerbiamam, mylimam, psichologiškai jaučiantis saugiam, vertinamam kitų, adekvačiai vertinti save. Kai realizuojami šie poreikiai, auga sveikas, harmoningas žmogus.

O. Merfeldaitė (2007) cituodama I. Leliūgienę (1997) ir G. Kvieskienę (2003) teigia, jog ugdymo įstaiga, kaip pagrindinė vaiko socializacijos institucija, sparčiai reaguodama į nūdienos iššūkius, kintančius visuomenės poreikius, siekdama sudaryti kiekvienam vaikui įgyti jo prigimtį atitinkantį išsilavinimą, privalo užtikrinti kokybišką ir visapusišką socialinės pedagoginės pagalbos vaikams teikimą. Šiandieninėje visuomenėje vaikų problemos yra sudėtingesnės, todėl jų sprendimui neužtenka vieno profesionalo kompetencijos ir pastangų. Tai reiškia, kad ir pagalba vaikams turi būti kompleksinė, apimanti visos ikimokyklinio ugdymo įstaigos bendruomenės, įvairių specialistų ir socialinių partnerių pastangas, nukreiptas į vieningos pagalbos strategijos įgyvendinimą. Todėl kiekviena ugdymo institucija turi turėti socialinius pedagogus, kurie kartu su ikimokyklinio ugdymo mokytojais, švietimo pagalbos specialistais, administracija koordinuotų

socialinės pedagoginės pagalbos teikimą, vykdytą stebėseną, teiktų siūlymus administracijai dėl socialinės pedagoginės pagalbos priemonių įgyvendinimo ir jų veiksmingumo užtikrinimo (*LR ŠMM Dėl socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo 2016, 2 str.*). Tačiau yra problema, jog remiantis statistikos departamento duomenimis (2018), Lietuvos darželiuose dirba tik 104 socialiniai pedagogai, todėl tik nedidelė dalis ikimokyklinio ugdymo įstaigų turi šiuos pedagogus.

Kadangi rekomenduojamų specialistų ikimokyklinio ugdymo įstaigose nepakanka, tai dažnai socialinės pedagoginės pagalbos teikimas vaikams priklauso nuo ikimokyklinio ugdymo mokytojo. I. Kuginytė-Arlauskienė ir S. Neifachas (2012) apibūdindami ikimokyklinio ugdymo mokytojo savybes, išskiria jog šis ugdytojas turi būti rūpestingas ir vaiką mylintis pagalbininkas, patarėjas, partneris, gražių tarpusavio santykių puoselėtojas, bendražmogiškų, krikščioniškų vertybių ugdytojas, visada kūrybiškas, iniciatyvus, nuolat save tobulinantis, pavyzdingas vyresnysis vaiko draugas, bei puikus savo profesijos žinovas, gebantis pažinti vaiką ir jo raidos ypatumus. Vaikų elgesiui darželyje daro įtaką įvairios aplinkybės ir priežastys. Kartais pedagogui sunku nustatyti, kuri iš galimų priežasčių paskatino vaiką taip pasielgti. Pedagogas ieško įvairesnių bendravimo būdų, kaip galima būtų pakoreguoti vaiko elgesį. Tai įmanoma tik tuo atveju, jeigu jis geba matyti vaiką tokį, koks jis yra, o ne tokį, kokį jis norėtų matyti. J. Kerevičienė (2014, 7 p.) teigia, jog labai svarbu, kad ugdytojas pažintų savo ugdytinių psichologiją, suvoktų jų savybių raidą, mokėtų greitai derintis prie įvairių situacijų, mokėtų įkvėpti ir skatinti, ugdyti atsakomybę. Kitaip tariant, pedagogai turi būti puikiai įvaldę profesinę kompetenciją. A. Gumuliauskienė (2012, 141 p.) profesinę kompetenciją įvardija kaip asmens savitą raišką jam sėkmingai sprendžiant profesines problemas, pagrįstą jo profesiniais, pedagoginiais ir asmeniniais gebėjimais.

Pedagogams būtina atpažinti tokias vaikų elgesio formas, kuriomis jie išreiškia jausmus ir mintis, nes vaikai dažniausiai bendrauja akimis, balsu, gestais ar šypsena. Ankstyvojoje vaikystėje kitoks yra ir kasdienybės suvokimas. Jeigu tėvų kasdienei veiklai būdinga tam tikra tvarka ir ritmas, tai vaikai laiką ir tvarką suvokia visai kitaip.

Ikimokyklinis vaiko amžius - laikotarpis, kai pedagogas gali sėkmingai formuoti vaiko elgesį ir adaptavimąsi visuomenėje. I. Kuginytė- Arlauskienė (2011) cituodama mokslininką D. Elkonin teigia, kad pedagogai turi atkreipti dėmesį į tris vaikų socialinei kognityvinei raidai įtakos turinčius veiksnius: požiūrį į žmones (prieraišumą, meilę, pasitikėjimą, neapykantą), jausmų stiprumą (paviršutiniški ar gilūs), bendravimo su kitais vaikais bei suaugusiais būdus ir individualaus stiliaus raišką (gauti paprašius ar atimti iš kitų vaikų) (I. Kuginytė-Arlauskienė. 2011).

Socialinio išmokymo teorija apima ir interpretuoja vaiko socialinės ir pažintinės veiklos sritis, jų įvairovę namuose, gatvėje ir kitose situacijose. Anot Š. Magelinskaitės- Legkauskienės ir kt.

(2016, 13 p.) pastebėjus netinkamą elgesį, socialinių įgūdžių stoka, pedagogas turi užmegzti su vaiku artimus santykius, ir pasitelkdamas visus savo įgūdžius suteikti jam pagalbą. O. Monkevičienė (2003, 192- 200 p.) teigia, jog pastebėjus, kad vaikai turi bendravimo problemų, ar jiems trūksta socialinių įgūdžių, jei jų emocinė savijauta prasta, padėti gali labai įprasti ir rečiau pedagogų taikomi būdai: kasdieninis bendravimas; atsipalaidavimo valandėlės; išsidūkimo valandėlės; džiaugsmo valandėlės; gyvenimo įgūdžių valandėlės; vaidmenų žaidimai, elgesio modeliavimas žaidžiant; terapinis meno poveikis. Tik palaikydama artimus santykius su vaiku ir padėdama jam, ikimokyklinio ugdymo mokytoja gali tikėtis, kad ateityje vaikas taps socialiai subrendusiu žmogumi. Čia išryškina *Pragmatizmo filosofijos* (Ch. S. Peirce, W. James, J. Dewey (1919 m.)) idėja, jog žmogaus vidinių varomųjų jėgų paskirtis yra visapusiškai prisitaikyti prie aplinkos ir maksimaliai realizuoti save. Pasak *Pragmatizmo filosofijos* autorių požiūri, ugdymo paskirtis - išmokyti ugdytinį spręsti realias gyvenimo problemas ir sukaupus jų sprendimo patirtį, pasiekti maksimalią asmeninę gerovę nepažeidžiant normų, kurios galioja visuomenėje (Bitinas, 2013, 178-179 p.).

Vaiko socializacijos procesai, pasak Juodaitytės (2003, 192 p.) apima tokias jo socialinės veiklos sritis: žinojimo (mokymo ir mokymosi intencijos); informacijos (apie save ir kitus žmones); socialinių pasiekimų įtvirtinimą (vis geriau suvokiant veiklos priežastis); socialinių ir kognityvinių veiklos būdų interpretavimą (vaikas geriau pradeda suvokti būtinus pažinimo būdus); vaiko sąveikos su aplinka plėtrą, panaudojant ankstesnių pasiekimų turinį ir naujus mąstymo, veiklos ir emocijų struktūrinius darinius. Šie teiginiai padeda geriau suprasti vaiko vidines galimybes, kurios išryškėja esant tinkamai vaiko sąveikai su aplinka. Pedagogui būtina suvokti vaiko socialinę prigimtį, jo patyrimo įvairovę, tinkamai įvertinti vaikus, kurie ateina į darželį iš įvairios socialinės aplinkos, pastebėti lankiusiųjų vaikų ir nelankiusiųjų darželio socialinio patyrimo skirtumus, jų elgesio ypatybes. Pasak G. Kvieskienės (2007, 33 p.), nėra negabių vaikų, tačiau daugelis jų nuo pat ankstyvos vaikystės neturi pakankamų galimybių ugdyti intelektualinius ir kūrybinius gebėjimus, taip pat yra dirbtinai atskiriami nuo kokybiško dalyvavimo visuomenės gyvenime. Todėl suvokus vaiko socialinio patyrimo susidarymo sąlygas, galima jas sėkmingai plėtoti tolimesniame ugdyme.

A. Blandė ir kt. (2016, 40 p.) teigia, kad darželio lankymas yra unikali ir svarbi patirtis vaikui. Čia sudaromos sąlygos lavinti bendravimo įgūdžius, formuoti savarankiškumui, stiprinti pasitikėjimą savimi. Eidamas į darželį vaikas mokosi būti be tėvų, prisitaikyti prie naujų taisyklių ir pasikeitusios aplinkos. A. Boller (2012, 13 p.) pastebi, jog vaikai patekę į ikimokyklinio ugdymo įstaigą patiria stresą, pavargsta, todėl juos apima baimė. Tuomet pedagogui svarbu pastebėti akivaizdžius ar mažiau ryškius vaiko siunčiamus ženklus ir tinkamai į juos reaguoti. Tai- sudėtinga

ir kompleksiška užduotis, nes būtina atsižvelgti į tėvų, auklėtojų ir vaikų jausmus, kurie reikalauja sėkmingo tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo.

V. Indrašienė (2004, 70 p.) remdamasi A. Maslow nuomone teigia, jog bendravimo sunkumai labai apriboja asmenybės veiklą, formuoja pasyvumą, neryžtingumą, nesavarankiškumą. Tokie žmonės vengia visuomeninio gyvenimo, todėl darželyje turi būti skatinamas bendravimas tarp bendraamžių. A. Blandė ir kt. (2016, 41 p.) teigia, jog bendravimas su bendraamžiais vaikui padeda formuoti daugumą įgūdžių, nuostatų ir elgesio modelių, kurie taikomi kasdieniniame gyvenime. Kartu patenkinamas ir priklausymo grupei poreikis. Būtina pabrėžti, kad būdamas tarp bendraamžių vaikas įgyja įvairesnės, nuo kitų artimų suaugusiųjų nepriklausomos patirties. Š. Magelinskaitė-Legkauskienė ir kt. (2016, 10 p.) pabrėžia, jog bendraamžių tarpusavio sąveika yra galbūt net ir svarbesnė vaiko socialinio brandumo formavimuisi, nei vaiko ir tėvų, bei vaiko ir ankstyvojo amžiaus ugdymo pedagogų tarpusavio sąveika.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigoje numatant vaikų ugdymo strategiją, svarbu atkreipti dėmesį į elgesį ir kalbą, kaip svarbų socialinės kompetencijos požymį. Elgesys, neadekvatus situacijai, reiškia, kad vaikas stokoja socialinių įgūdžių arba neturi pakankamai kognityvinių galių. J. Kerevičienė (2014, 60p.) teigia, jog maždaug dvejų metų vaikas pradeda mąstyti simboliais. Šiame laikotarpyje pažintinė raida ir kalbos vystymasis susijungia, t. y. ne vien tik veiksmis, bet jau ir kalba vaikas išmoksta veikti aplinkinius: kalba ir elgesys susipina. Vaiko kalbiniai gebėjimai sudaro pagrindą priimti sprendimus ir koreguoti elgesį. R. Juknevičienė (2012) teigia, jog mažo žmogaus kalbą tiesiogiai veikia socialinė, kultūrinė patirtis, todėl kuo aplinka palankesnė, tuo geresnės sąlygos vaiko kalbos raidos ugdymui. (R. Juknevičienė, 2012).

Labai didelę įtaką vaiko adaptacijai darželyje daro žaidimai. L. Vygotskio nuomone, per žaidimus formuojasi įgūdžiai ir gebėjimai, reikalingi tolesniam vaiko gyvenimui. Jis teigia, jog žaidimas skatina naujus protinius sugebėjimus, sudaro sąlygas formotis valingam elgesiui ir savimonei, padeda formuoti įgūdžius ir gebėjimus, kurie bus reikalingi jo gyvenime. Žaidimas lavina vaiko vaizduotę, skatina kūrybinius sugebėjimus, verčia savarankiškai mąstyti, planuoti, priimti sprendimus. Svarbiausia per žaidimus vaikas kuria save (J. Kerevičienė, 2014, 61 p.).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigos elgesio taisyklės neturėtų apriboti vaiko kūrybinės veiklos, jo gebėjimų veikti individualiai, nestandartiškai. Veiklos strategija nulems, kaip vaikas perims informaciją- ar analizuodamas ir apibendrindamas, ar remdamasis vertybėmis ir nuostatomis, t. y. išskirdamas tik tam tikras idėjas, kurios labiausiai atitinka jo požiūrį į idealų ir materialų pasaulį. *Šeimos santykių instituto metodinėje priemonėje* (2009, 13 p.) teigiama, jog jeigu vaikui pakankamai leidžiama fantazuoti, kurti žaidimus, eksperimentuoti, klausinėti, naudotis kai kuriais įrankiais, formuojasi iniciatyvumas, atsakomybės jausmas. Maži vaikai labai nori dirbti, padėti,

eksperimentuoti. Žinoma, kad jie tai daro lėtai arba ne itin kokybiškai suaugusiųjų požiūriu, po jų darbo arba bandymo tenka pačiam tvarkytis. Suaugusiajam labai svarbu apsišarvuoti kantrybe, palaukti, kol vaikas pats padarys ar pabaigs, vaikui matant negriebti taisyti arba perdarinėti jo darbo. Svarbu nekritikuoti, neskubinti, leisti ir paskatinti užbaigti, siekiant neslopinti vaiko noro ir motyvacijos savarankiškumui. Socialinės kompetencijos ugdymo procesas pagrįstas vaiko, kaip socialinio individo asmenine patirtimi, sudaro sąlygas ikimokykliniame amžiuje sudarinėti savo žinių įsisavinimo strategijas. Tokiu būdu jau 5- 6 metų vaikai žinias įsisavina ne tik norėdami sužinoti, bet ir suprasti jų reikšmę.

Vaikų darželyje išryškėja tai, kad dabartiniai vaikai yra įpratę problemas spręsti savitai ir savarankiškai. Vieniems būdingas noras kuo daugiau sužinoti, kitiems - dažniau interpretuoti, tretiems - vertinti ir atsirinkti tai, kas siejasi su jau turima patirtimi. Šiais atvejais yra įdomūs vaikų asmenybės tipai, kuriuos apibūdina Vyšniūnienė (2011), cituodama mokslininkus C. Seefeldt ir N. Barbour. Autoriai teigia, kad jau ikimokyklinės vaikystės periode vaikams būdingas individualus ir savitas mokymosi stilius, kuris išryškėja 4 - 5 metais. Yra išskiriami keli vaikų asmenybės tipai, kuriais apibūdinamas jų mokymosi stilius: baikštus (atsargus), lankstus (ieškantis), agresyvus (rizikuojantis), sunkus (neapsisprendžiantis). Pedagogui atpažinus vaikų mokymosi stilių yra lengviau pastebėti vaikų pažeidžiamos asmenybės bruožus ir apsaugoti juos nuo elgesio problemų (R. Barkauskienė ir kt., 2014, 23 p.).

Ikimokyklinio ugdymo mokytojas turėtų šiltai bendrauti ir bendradarbiauti su kiekvienu vaiku ir išmokyti svarbiausių socialinių įgūdžių. O. Monkevičienė (2002, 9-12 p.) nurodo šias svarbiausias tokių įgūdžių ugdymo gaires:

- perimti kitų nuotaiką, jausmus, dalintis savais išgyvenimais, tikėdamasis palaikymo;
- derinti norus, interesus, veiksmus - susitarti, ką ir kaip žais, spręsti iškilusius sunkumus;
- tartis ir kurti savas taisykles;
- keistis informacija, mintimis, nuomone - pasakyti kitiems ką žino, diskutuoti;
- rodyti valią- prašyti, nurodyti, vadovautis, derėtis, nusileisti, įtikinti.

A. Juodaitytė (2003, 235 p.) cituodama H. Johnsoną, teigia, jog svarbiausia tai, kad vaikų darželio mokytojai visada būtų šalia vaiko. Tik būdami šalia pedagogai gali geriau pastebėti vaiko poreikius, jausmus ir jam padėti.

Apibendrinant galima teigti, jog ikimokyklinis laikotarpis vaikui yra labai reikšmingas jo tolimesniam augimui. Tai laikotarpis, kai vaikas po truputį pradeda tapti asmenybe, formuojasi jo savęs suvokimas, noras įgyti nepriklausomybę, pasitikėjimas ne tik kitais, bet ir pačiu savimi, vaikas siekia įsilieti į aplinką, todėl jam labai svarbu suprasti, kaip funkcionuoja aplinkinis pasaulis ir ką daryti, kad jis būtų priimtas, o ne atstumtas. Šis laikas labai svarbus, nes tai, kas bus išmokta

ikimokykliniu laikotarpiu, išryškės tolimesnėje ateityje, todėl svarbu ne tik pedagogams suteikti reikiamą socialinę pedagoginę pagalbą, bet ir tėvams žinoti šio laikotarpio svarbą ir vykdyti išskylančius uždavinius.

1.3. Ikimokyklinio amžiaus vaikų adaptacija darželyje

Ikimokyklinis ugdymas vyksta švietimo įstaigose, teikiančiose socialines-edukacines paslaugas nuo gimimo iki 6 metų vaikams. *LR ŠMM įstatyme* teigiama, kad nuo gimimo iki 5 ar 6 metų vaikų ikimokyklinis ugdymas vyksta šeimoje, o tėvams (globėjams) pageidavus ar atsakingoms už vaiko teisių apsaugą institucijoms rekomendavus, pagal ikimokyklinio ugdymo programą (*Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2011. 7 str.*).

Švietimo ir mokslo ministerija (2016) skelbia, jog ikimokyklinis ugdymas yra skirtas padėti vaikams išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais žmonėmis ir bendraamžiais, aplinkos ir savo šalies pažinimo, kūrybiškumo ir mokėjimo mokytis pradmenis (*LR ŠMM. Ikimokyklinis ugdymas, 2018*). Ikimokyklinis amžius ypatingas tuo, kad būtent šiuo amžiaus tarpsniu formuojasi svarbiausios vaiko asmenybės savybės, jo suvokimo, mąstymo, bendravimo ir kt. ypatybės. Ikimokyklinukas pamažu tampa savarankiškesnis, iniciatyvesnis, labiau bendraujantis, pradeda daugiau pasitikėti kitais žmonėmis. Jis smalsiai tyrinėja pasaulį, eksperimentuoja, išbando daiktus ir medžiagas, sparčiai plėtojasi jo kalba, turtėja žodynas, tobulėja sakinių struktūra. Tačiau šiuo laikotarpiu vaikui itin svarbu dėmesinga suaugusiųjų– tėvų ir pedagogų pagalba: jų supratimas ir palaikymas, emociškai saugi ir rami aplinka (*LR ŠMM. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. 2015, 7 p.*).

Taigi, vaikų ugdymo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje tikslas- bendradarbiaujant su vaiko šeima, puoselėti visas jo galias, lemiančias vaiko asmenybės vystymosi ir jo integracijos į visuomenę bei perėjimo į mokyklą sėkmę. Tinkamas pasiruošimas turi didelę įtaką vėlesniems mokymosi rezultatams, vaiko norui lankyti mokyklą, pasitikėjimui savimi. Šiandienos ikimokyklinio ugdymo įstaigos siekia kurti neformalią aplinką, kurioje vis labiau atsisakoma adaptuoto – funkcinio vaiko sampratos, kur nuolat norima vaikams sudaryti galimybes augti ir gyventi sveikiems saugioje aplinkoje, nuolat jaustis mylimiems ir svarbiems, įgyti jiems taip būtino savarankiškumo kasdieniniame gyvenime, plėtoti savo socialinius tarpasmeninius santykius, ugdytis reikiamas kompetencijas. Visa tai skatina taikyti naujas vaikystės, kaip socialinio - edukacinio fenomeno pažinimo metodologijas bei naujas tyrimų pozicijas.

Išanalizavus ikimokyklinio ugdymo sampratą, funkcijas, ne mažiau svarbu išsiaiškinti ikimokyklinio amžiaus vaikų adaptacijos ypatumus ugdymo įstaigose. Siekiant tikslesnio ir aiškesnio supratimo, trumpai aptarsime pačios sąvokos „adaptacija“ sampratą ir jos vaidmenį vaiko gyvenime (žr. 2 lentelę).

Eil.nr.	Autorius	Adaptacijos apibrėžimas
1.	Dabartinės lietuvių kalbos žodynas (2012)	Organizmo ar individo prisitaikymas prie aplinkos, sąlygų ar reikalavimų.
2.	Tarptautinių žodžių žodynas (2013)	Žmogaus prisitaikymas prie kintančių ar naujų gyvenimo sąlygų.
3.	Psichologijos žodynas (1993)	Organizmo sugebėjimas prisitaikyti prie aplinkos sąlygų. Adaptacijos pagrindas – organizmo reakcija norint išsaugoti savo vidinės aplinkos pastovumą.
4.	I. Leliūgienė (2002)	Organizmo reakcija norint išsaugoti savo vidinės aplinkos pastovumą. Taip pat autorė teigia, jog adaptacija nulemia normalų vystymąsi, optimalų darbingumą ir maksimalų organizmo gyvenimą, ilgaamžiškumą įvairiomis sąlygomis.
5.	S. Burvytė (2003)	Procesas, kurio metu vaikas aktyviai veikia ir elgiasi kurdamas socialinius padarinius, todėl ji dažniausiai suprantama kaip derama ugdytinio sąveika su aplinka.
6.	A. Palujanskienė (2006)	Sudėtingas procesas, kurio eigoje formuojasi adekvatūs organizmo ir aplinkos ryšiai, atsiranda pusiausvyra tarp asmenybės ir socialinės aplinkos. Adaptacijos esmė – išgyventi ir prisitaikyti.
7.	D. Čėsnaitė, F. Ivanauskienė (2001)	Integralus, ilgas, problemiškas, prisitaikymo/ neprisitaikymo procesas, susijęs su emociniais išgyvenimais, dideliu psichologiniu, intelektiniu bei fiziniu krūviu.
8.	Oxford Referenc (2014)	Procesas, kuris keičia individo elgesį ir daro įtaką subjektyvioms patirtims, kad individas prisitaikytų prie pakitusios aplinkos sąlygų, individui keliamų reikalavimų arba daromo socialinio spaudimo.

2 lentelė. Adaptacijos apibrėžimai (sudaryta autorės, 2019)

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne (2012, 2 p.) žodis adaptacija- tai organizmo ar individo prisitaikymas prie aplinkos, sąlygų ar reikalavimų. Tarptautinių žodžių žodyne (2013, 6 p.) ši sąvoka nusakoma panašiai, tai- žmogaus prisitaikymas prie kintančių ar naujų gyvenimo sąlygų. Psichologijos žodyne (1993, 6 p.), adaptacija pateikiama kaip organizmo sugebėjimas prisitaikyti prie aplinkos sąlygų. Adaptacijos pagrindas – organizmo reakcija norint išsaugoti savo vidinės aplinkos pastovumą. Galima teigti, jog visuose žodynuose sąvoka suprantama, kaip organizmo prisitaikymas prie naujos aplinkos.

Adaptacija, anot I. Leliūgienės (2002, 9 p.), yra organizmo reakcija norint išsaugoti savo vidinės aplinkos pastovumą. Taip pat autorė teigia, jog adaptacija nulemia normalų vystymąsi, optimalų darbingumą ir maksimalų organizmo gyvenimą, ilgaamžiškumą įvairiomis sąlygomis.

S. Burvytė (2003); A. Palujanskienė (2006); D. Čėsnaite, F. Ivanauskienė (2001); Oxford Referenc (2014) adaptaciją įvardija kaip procesą. S. Burvytė (2003, 83 p.) teigia, jog tai procesas, kurio metu vaikas aktyviai veikia ir elgiasi kurdamas socialinius padarinius, todėl ji dažniausiai suprantama kaip drama ugdytinio sąveika su aplinka. A. Palujanskienė (2006, 84 p.) žmogaus adaptaciją įvardina kaip sudėtingą procesą, kurio eigoje formuojasi adekvatus organizmo ir aplinkos ryšiai, atsiranda pusiausvyra tarp asmenybės ir socialinės aplinkos. Adaptacijos esmė- išgyventi ir prisitaikyti. D. Čėsnaite, F. Ivanauskienė (2001, 46-47 p.) nurodo, jog vaikų adaptacija ikimokyklinio ugdymo įstaigose – tai integralus, ilgas, problemiškas, prisitaikymo / neprisitaikymo procesas, susijęs su jų emociniais išgyvenimais, dideliu psichologiniu, intelektiniu bei fiziniu krūviu. Oxford Referenc (2014) žodynas bendruoju adaptacijos terminu pateikia, jog adaptacija yra procesas, kuris keičia individo elgesį ir daro įtaką subjektyvioms patirtims, kad individas prisitaikytų prie pakitusios aplinkos sąlygų, individui keliamų reikalavimų arba daromo socialinio spaudimo.

K. Kubilienė (2010, 100 p.) teigia, jog žmogaus adaptacija yra ne tik biologinė savybė formuoti adekvačius ryšius tarp organizmo ir aplinkos, bet tai ir sudėtingi mechanizmai, kurių dėka atsiranda pusiausvyra tarp asmenybės ir socialinės aplinkos. Norint suprasti vaiko adaptacijos sistemą, reikia gerai suvokti biologinę (maitinimosi ypatumai, bioritmų pasikeitimas, konkretūs biologiniai veiksniai), psichologinę (asmenybės santykiai su kolektyvu) ir socialinę (buitiniai, kultūriniai, ekonominiai, nacionaliniai- etniniai, sveikatingumo veiksniai) adaptacijos esmę. Žmogaus galimybės yra ribotos, ir vis intensyvinant veiklą aktyvumas ir adaptacija vyksta iki tam tikros ribos, kol optimaliai veikia visos organizmo fiziologinės sistemos. Todėl žmogaus organizmo biologinė adaptacija dažniausiai vadinama fiziologine adaptacija. Asmeninė adaptacija- santykis su pačiu savimi, o socialinė- santykiai su aplinkiniais. Vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą, vyksta ilgalaikė fiziologinė – socialinė jo organizmo adaptacija. R. Dadūraitė, J. Damaševičiūtė (2004, 29 p.) teigia, kad vaiko fiziologinė – socialinė adaptacija tęsiasi antrais, trečiais ir vėlesniais metais. Ją gali lemti įvairios priežastys: vaikas nepripranta prie ikimokyklinės įstaigos režimo, grupės bendruomenės, nesugeba įsisavinti žaidiminių įgūdžių ir t.t. Socialinės adaptacijos galimybės vaikystėje gali turėti įtakos fiziologinei – socialinei adaptacijai vyresniame amžiuje.

Kaip teigia J. Juodaitytė (2003, 43 p.), žmogų formuoja ne tik fizinė, materialioji, bet ir dvasinė, kultūrinė aplinka, žinių, vertybių, normų, taisyklių sistema, su kuria individas sieja savo

sampratas, poreikius, įsitikinimus. Kiekviena visuomenė naudoja tam tikras tikslingo poveikio asmenybei priemones. Jomis formuojama elgesio, vertybių ir normų visuma, neprieštaraujanti visuomenėje susiklosčiusiems žmonių santykiams, gyvenimo būdai, o kartu paspartinanti socializacijos rezultatus, kurie savo esme visada yra socialiai reikšmingi.

Intensyviausiai socializacija ir adaptacija, pasak A. Juodaitytės (2003, 48 p.), vyksta ikimokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo perioduose, kai vaikai yra tikslingai rengiami gyvenimui ir veiklai suaugusiųjų pasaulyje. Čia ypač svarbus tėvų ir šeimos – pirmųjų socializacijos agentų vaidmuo. Ankstyvojo (pirminio) etapo reikšmingumą lemia ne tik jo pirmumas žmogaus raidoje, bet ir vaikystės periodo ypatybės: emocionalumas, nuoširdumas vaikui bendraujant su tėvais, kitais šeimos nariais. Būtent tada vaikai įgyja pirmąsias elementarias žinias, pradinius mąstymo įgūdžius, palaipsniui perima vis sudėtingesnes elgesio taisykles ir pradeda susipažinti su paprasčiausiais kultūrinių vertybių pavyzdžiais, mokosi sekti jais net tuomet, kai dar gerai nesuvokia jų prasmės ir paskirties.

Vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą, pasikeičia aplinka. Vaikas prie jos turi prisitaikyti, adaptuotis. Mažų vaikų adaptacija naujoje aplinkoje skiriasi nuo suaugusio žmogaus adaptacijos. Kai naujagimis iš motinos organizmo patenka į naują aplinką, visų pirma greitai persitvarko jo kvėpavimo, kraujotakos ir virškinimo sistemų darbas. Taigi dar motinos organizme vaisius įgyja mechanizmus, garantuojančius greitą funkcijų persitvarkymą. Tai- vaiko paveldėti biologiniai adaptacijos mechanizmai. Vaikui augant ši biologinių adaptacijos mechanizmų sistema vystosi toliau. Lygiagrečiai veikiant socialinei aplinkai vaikas pradeda adaptuotis ir socialiai. Taigi vaikui būdinga biologinė ir socialinė adaptacija, kuri neatsiejama ir nuo psichologinės adaptacijos. Vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą, aplinkos poveikis itin stiprus ir todėl pasikeičia jo elgsena. Šie pasikeitimai kiekvienam vaikui gali būti skirtingi pagal trukmę bei ryškumą (D. Aleksejevaitė ir kt., 2012, 10 p.)

Vaiko adaptacija ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, pasak R. Kateivienės (2011, 6 p.), paprastai trunka nuo dviejų savaičių iki dviejų mėnesių, tačiau pabrėžia, kad kiekvienas vaikas skirtingai reaguoja į aplinkos pokyčius, dėl to kiekvieno vaiko adaptacija trunka labai individualų laiką. A. Blandė ir kt. (2016, 45 p.) sako, jog ji gali trukti iki 6 mėnesių. D. Aleksejevaitė ir kt. (2012, 10 p.) teigia, jog mokslininkai, tyrę vaikų adaptaciją ikimokyklinėje aplinkoje, nurodo, kad ji gali trukti nuo 7–10 dienų iki 2–6 mėnesių. Tai priklauso nuo to, kokio amžiaus vaikai pradeda lankyti lopšėlį, nuo jų sveikatos ir fizinio bei psichinio išsivystymo, auklėjimo šeimoje, nėštumo ir gimdymo eigos, nuo to, kokios vaiko socialinės adaptacijos galimybės.

D. Aleksejevaitė ir kt. (2012, 10 p.) vaikų adaptacijos sunkumų formas išskiria 3 laipsniais: (žr. 2 pav.)

2 pav. Vaikų adaptacijos sunkumų formos (sudaryta autorės, remiantis D. Aleksejevaite, 2012)

Lengva adaptacija trunka nuo 10 iki 20 dienų. Tada praeina miego, apetito sutrikimai, neigiamos emocijos, nenoras pasilikti lopšelyje, ašaros atsisveikinant su tėvais, vaikai pradeda bendrauti su grupės vaikais, pedagoge, būna aktyvesni, daugiau kalba. Per šį laikotarpį vaikas gali kartą susirgti arba būti sveikas, priaugti svorio arba likti to paties (bet nenukristi). Teigiama, jog lengvai adaptuojasi vaikai, kurie šeimoje tinkamai auklėjami; gerai prižiūrimi ir lopšelių pradeda lankyti nuo 1,5 metų.

Vidutinio sunkumo adaptacijos metu vaiko elgsenos pokyčiai užtrunka ilgiau nei lengvos adaptacijos atveju. Miegas ir apetitas normalizuojasi ne anksčiau kaip po 20–30 dienų, aktyvumas – po 20 dienų, bendravimas, kalbinis aktyvumas – po 20–40 dienų, emocinė būklė gali būti nestabili 1 mėnesį, motorinis aktyvumas grįžta į ankstesnį lygį po 30–35 dienų. Santykiai su suaugusiaisiais nesutrunka. Tokios adaptacijos metu vaikai gali susirgti ūimomis respiracinėmis infekcijomis, kurios dažniausiai neturi komplikacijų.

Sunki adaptacija trunka nuo 2 iki 6 mėnesių, o kartais ir ilgiau. Kartais tokios adaptacijos metu vaikas suserga praėjus 10 dienų nuo ikimokyklinio ugdymo įstaigos lankymo pradžios ir lankydamas įstaigą serga 4 ir daugiau kartų per metus. Kai kuriems vaikams sunkios adaptacijos metu būdingas neadekvatus elgesys, pasireiškiantis neurotine būkle, prarandamas apetitas, atskirais atvejais gali išsivystyti anoreksija ar vėmimai maitinimo metu. Ilgam sutrinka vaiko miegas, emocinė būklė. Vaikas bendrauja ne su visais suaugusiaisiais. (D. Aleksejevaitė ir kt. 2012, 10 p.).

Apžvelgus adaptacijos sunkumų formas, būtina žinoti sėkmingos vaiko adaptacijos veiksnius, kuriuos pasak R. Kateivienės (2011, 12 p.), darželyje nulemia:

- ✓ Tinkamas tėvų pasiruošimas ir nusiteikimas neigiamoms adaptacijos pasekmėms.
- ✓ Vaiko supažindinimas su ikimokyklinio ugdymo mokytojais prieš pradėdant lankyti darželį.
- ✓ Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas, protingas veikimas iš vien, siekiant gerovės vaikui.

Anot I. Bušauskienės bei V. Daugirdienės (2015) tyrimo rezultatų, norint užtikrinti lengvesnę adaptaciją, pedagogui būtina bendradarbiauti su vaikų tėvais, išsiaiškinti, kaip galima palengvinti vaiko adaptaciją darželyje, dalytis informacija, aptarti vaiko pasiekimus, jo savijautą naujoje aplinkoje. Vaikai matydami šiltą pedagogo ir tėvų bendravimą, pasijunta saugesni, svarbesni ir lengviau adaptuojasi ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

A. Blandės ir kt. (2012, 48 p.) teigimu, jeigu vaikas lengvai atsisveikina su tėvais, mielai bendrauja su kitais vaikais ir ikimokyklinio ugdymo mokytoja, pats susiranda žaislų, pasiima juos, dalijasi su kitais, valgo, miega ar pabudęs ramiai guli lovelėje, galima daryti išvadas, jog jis sėkmingai adaptavosi.

Lietuvos Respublikos dokumentuose ir mokslininkų atliktuose tyrimuose (Merfeldaitė (2007), Indrašienė ir kt. (2009)) socialinės pedagoginės pagalbos samprata nusakomas įvairaus pobūdžio pagalbos teikimas: spręsti mokyklos, darželio nelankymo problemas, stabdyti nusikalstamumo plitimą, apsaugoti vaikus nuo fizinio, emocinio ar seksualinio smurto. Trumpiau tariant, taktišinga, organizuota prevencinė veikla, skirta konkrečioms vaikų socialinėms pedagoginėms problemoms spręsti. Toks platus pagalbos teikimo diapazonas tik įrodo teikiamos pagalbos sudėtingumą, reikalingumą bei kompetencijų ir kvalifikacijos reikšmingumą žmonių, dirbančių socialinės pedagoginės pagalbos teikimo srityje.

Ikimokyklinis laikotarpis vaikui yra labai reikšmingas jo tolimesniam augimui. Tai laikotarpis, kai vaikas po truputį pradeda tapti asmenybe, formuojasi jo savęs suvokimas, noras įgyti nepriklausomybę, pasitikėjimas ne tik kitais, bet ir pačiu savimi, vaikas siekia įsilieti į aplinką, todėl jam labai svarbu suprasti, kaip funkcionuoja aplinkinis pasaulis ir ką daryti, kad jis būtų priimtas, o ne atstumtas. Šis laikas labai svarbus, nes tai, kas bus išmokta ikimokykliniu laikotarpiu, išryškės ir tolimesnėje ateityje, todėl svarbu ne tik pedagogams suteikti reikiamą socialinę pedagoginę pagalbą, bet ir tėvams žinoti šio laikotarpio svarbą ir vykdyti išskylančius uždavinius.

Nauja socialinė aplinka pateikia vaikui ypatingus reikalavimus, kurie vienaip ar kitaip atitinka jo individualius sugebėjimus ir polinkius. Jei, palyginti su bendraamžiais, vaikas yra atsilikęs ar labai prisirišęs prie mamos, tai jis gali pasijusti nejaukiai, išgyventi dėl to, nerviškai pavargti ar net palūžti. Yra išskiriami trys adaptacijos sunkumo laipsniai, pagal kuriuos galima vertinti vaikus, jiems patekus į ugdymo įstaigą. Adaptacijos procesas labai priklauso ir nuo tėvų, kurie turi aktyviai dalyvauti ir padėti fiziškai ir psichologiškai vaikui vystytis. Tai ypatingai svarbu, ugdant vaiko bendravimo įgūdžius ir padedant sėkmingai adaptuotis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

2. SOCIALINĖS PEDAGOGINĖS PAGALBOS GALIMYBIŲ VAIKAMS ADAPTUOJANTIS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE EMPIRINIS TYRIMAS

Remiantis moksline literatūra, dokumentų analize, D. Aleksejevaite, R. Bernotiene, O. Merfeldaite ir klasikine vadybos modelio teorija, kurios pagrindą sukūrė F. Taylor (1903), siekėme iširti socialinių pedagogų ir ikimokyklinio ugdymo mokytojų teikiamos socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Šiai problemai iširti, buvo sukurtas modelis „Socialinė pedagoginė pagalba vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“. Šiame skyriuje pirmiausia 2.1 poskyryje atskleidžiama ir pagrindžiama magistrinio darbo empirinio tyrimo logika. 2.2 poskyryje aprašoma ir pagrindžiama kokybinio tyrimo metodologija, o 2.3 poskyryje- tyrimo etika.

2.1. Tyrimo logika

Atliktas empirinis tyrimas, kuriuo siekiama atskleisti pedagogų teikiamą socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, grindžiamas šiomis nuostatomis:

Klasikinės vadybos teorine nuostata (F. Taylor (1903)), skelbiančia, jog darbas tik tuomet gali būti našus, jei jis organizuojamas pagal taisykles, principus, standartus, įgyvendinimo priemones. Taigi, socialinė pedagoginė pagalba vaikams ikimokyklinio ugdymo įstaigoje gali sėkmingai funkcionuoti tik tada, kai jos vadovas ir pedagogai geba objektyviai įvertinti išorines ir vidaus sąlygas, prognozuoja ateitį, numatyta linkme organizuoja savo veiksmus ir nuolatos kontroliuoja esamą padėtį. Todėl šiame darbe, kuriant modelį remtasi *planavimo, organizavimo, motyvavimo ir kontroliavimo* vadybos funkcijomis, siekiant, kad būtų atskleistas visas socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje procesas.

Fenomenologijos paradigma (A. Schutz (1970)), kuri koncentruojasi į tiriamųjų subjektų suvokimą, jų socialinį kontekstą, priėmimą individų kaip aktyviais prasmės kūrėjais, padedančia atskleisti, kaip žmonės supranta ir interpretuoja savo gyvenimo faktus ir įvykius ar dar tebevykstančius reiškinius. Taikant fenomenologinę perspektyvą tiriama, kokią prasmę informantai suteikia socialinei pedagoginei pagalbai, jos galimybėms, kaip jie ją interpretuoja ir vertina.

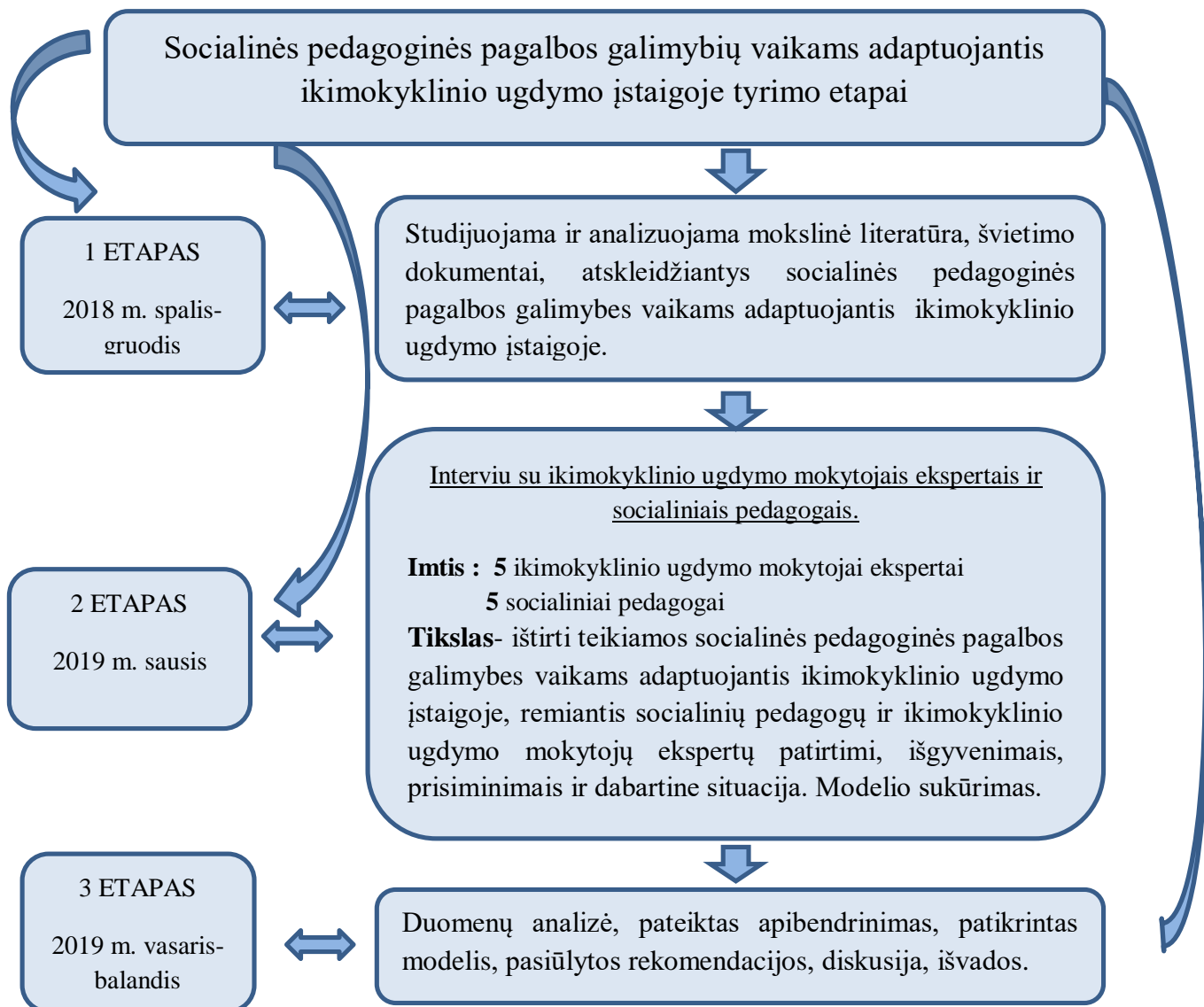
Empirinis tyrimas vyko 3 etapais:

- ❖ Pirmajame etape (2018 m. spalio- gruodis) buvo studijuojama ir analizuojama mokslinė literatūra, Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisiniai dokumentai, atskleidžiantys

socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

- ❖ Antrajame empirinio tyrimo etape (2019 m. sausis) buvo sukurtas modelis „Socialinė pedagoginė pagalba vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“. Jo pagrindu atlikti individualūs tiesioginiai interviu ir nuotoliniai interviu elektroniniu būdu su 5 ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančiais socialiniais pedagogais ir 5 ikimokyklinio ugdymo mokytojais-ekspertais. Šiais metodais siekiama iširti socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, remiantis pedagogų patirtimi, išgyvenimais, prisiminimais ir dabartine situacija.
- ❖ Trečiajame etape (2019 m. vasaris- balandis) atlikta gautų duomenų analizė, pateiktas apibendrinimas, patikrintas modelis ir pateiktos rekomendacijos, diskusija, išvados.

Socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje empirinio tyrimo etapai pristatomi 3 paveiksle.

3 pav. Socialinės pedagoginės pagalbos galimybių vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje empirinio tyrimo loginė schema

Baigiamajame magistro darbe atliktas kokybinis tyrimas. Jis pasirinktas dėl mažo socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ištirtumo. Pasak V. Žydžiūnaitės ir kt. (2017) kokybinius tyrimus yra itin aktualu taikyti švietimo ir ugdymo srityse, nes jie įgalina iš esmės pažinti, suvokti ir nuosekliai aprašyti realiose aplinkose vykstančias sąveikas, nusakyti šioms sąveikoms būdingus bruožus, atpažinti žmonių elgesio strategijas, išgyvenimus ir patirtis. Šio kokybinio tyrimo paskirtis – pažinti, suprasti ir apibūdinti mažai tyrinėtas socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje per žmonių patirtis, socialines sąveikas ir kasdienį jų gyvenimą.

2.2 Tyrimo metodika

Tyrimo laikas ir vieta. Empirinis tyrimas vyko 2019 m. sausio mėnesį 3- jose Klaipėdos miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Vieno individualaus tiesioginio interviu trukmė - apie 60 min. Kiti informantai, dirbantys Šiaulių ir Kauno miestų ikimokyklinio ugdymo įstaigose, apklausti nuotoliniu interviu elektroniniu paštu. Interviu elektroniniu paštu trukmė, vidutiniškai - trys dienos.

Tyrimo dalyviai. Vienas iš populiariausių kokybinio tyrimo atlikimo metodų yra interviu, kurio metu duomenys renkami klausinėjant. Interviu metodu siekiama suvokti informantų patirtį, t.y. atskleisti ikimokyklinio ugdymo mokytojų- ekspertų ir socialinių pedagogų teikiamą socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Šiame darbe naudotas individualus tiesioginis interviu ir nuotolinis interviu elektroniniu paštu. Pastarasis metodas nėra dažnas tyrėjų pasirinkimas, tačiau yra labai patogus, nes pasak I. Gaižauskaitės ir kt. (2014, 267 p.) šiais laikais kasdienis susirašinėjimas elektroniniu paštu- labai paplitusi ir įprasta bendravimo bei keitimosi informacija forma. Šiam tyrimui pasirinktas interviu elektroniniu paštu susijęs su tyrimo dalyvių savybėmis ir prieinamumu, kadangi socialiniai pedagogai (toliau tekste SP) ir ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai (toliau tekste IUM), dirbantys ikimokyklinio ugdymo įstaigose, pasirinkti iš Šiaulių ir Kauno miestų. Taip pat šis interviu metodas patogus tuo, jog pokalbis elektroniniu paštu vyksta kiekvienai šaliai asmeniškai patogiu laiku, nes dažnai ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai yra labai užsiėmę, todėl sunku suderinti tiesioginį pokalbį arba konkretų nuotolinio pokalbio laiką.

Pristatant tyrimo imtį, vyrauja skirtingos nuomonės apie tai, ar tyrėjas turėtų griežtai nustatyti imties dydį ir kokia tyrimo imtis optimaliausia. L. Rupšienė (2007) teigia, kad tyrimo imtis

priklauso nuo: reiškinių tyrimo detalumo, tyrimo strategijos, duomenų rinkimo metodo ir renkamų duomenų informatyvumo. Kai kurie autoriai laikosi nuomonės, kad kokybinio tyrimo išvados labiau siejasi ne su imties dydžio problema, bet su tyrėjo analitiniais gebėjimais ir tyrimui pasirinktų atvejų informatyvumu. Literatūroje galime rasti rekomendaciją kokybiniam tyrimui rinktis nuo penkių iki trisdešimties žmonių (Bitinas ir kt., 2008). Šiam tyrimui pasirinkta imtis - 10 informantų.

Visi tyrimo dalyviai pasirinkti remiantis netikimybine tiksline atranka, nes anot L. Rupšienės (2007. 26 p.), neverta siekti tikimybinės, atsitiktinės imties, bet priešingai – reikia pasirinkti tokius atvejus, kurie yra informatyvūs tiriamojo požiūriu. I. Gaižauskaitė ir kt. (2014, 37 p.) teigia, jog parankus yra mažesnis tyrimo dalyvių skaičius, kad kiekvieną atvejį būtų galima išnagrinėti giliai. Taip pat reikalingi tokie dalyviai, kurių ypatingos, specifinės savybės leistų jiems geriausiai atspindėti ir (ar) informuoti apie tiriamąjį reiškinį. Kokybinio tyrimo dalyviai pasirenkami todėl, kad jie turi tam tikrų charakteristikų ar patirties, kuri prisideda prie geresnio tiriamojo reiškinio supratimo. Tikslinė populiacija yra tinkamiausia ir informatyviausia. Tad šiame darbe atrenkant tyrimo imtį buvo keliamas klausimas: *Kas galėtų suteikti daugiausia reikalingos esminės informacijos apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ir ar esama skirtingų pogrupių, kurie gali pateikti skirtingas su šiuo reiškiniu susijusias nuomones?* Norint patikrinti šį modelį, tyrimui buvo atrinkti 5 socialiniai pedagogai, dirbantys Klaipėdos, Kauno ir Šiaulių ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei 5 ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai, dirbantys Klaipėdos, Kauno ir Šiaulių vaikų darželiuose, darželiuose - mokyklose. Ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai pasirinkti atsižvelgiant į I. Gaižauskienės ir kt. (2014) rekomendacijas dėl didesnės jų kompetencijos ir pedagoginio laipsnio, siekiant kokybiškesnių tyrimo duomenų. Jie- šios srities profesionalai, turintys išskirtinių žinių ir patirties savo srityje. Socialiniai pedagogai pasirinkti dėl jų tiesioginio kasdieninio darbo ikimokyklinio ugdymo įstaigose, teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams. Visų informantų interviu metu atskleidžiama pašnekovų pedagoginio darbo patirtis, prisiminimai ir dabartinė situacija, teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Ieškant informantų kilo problemų, kadangi tiek socialinių pedagogų, tiek ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų vaikų darželiuose yra mažai. Mažesnę imtį lėmė dabartinė situacija Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigose, kadangi Klaipėdos rajone dirba tik 1 socialinė pedagogė. Kitų informantų buvo ieškoma remiantis statistikos departamento duomenimis iš kitų miestų. Mūsų atveju, tai Šiaulių ir Kauno miestuose. IUM ekspertai Klaipėdos rajone dirba 3 ikimokyklinio ugdymo įstaigose, todėl ketvirtas informantas pasirinktas iš Šiaulių miesto, penktasis- iš Kauno. Socialinių pedagogų demografiniai duomenys pateikti 3 lentelėje, ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų duomenys- 4 lentelėje.

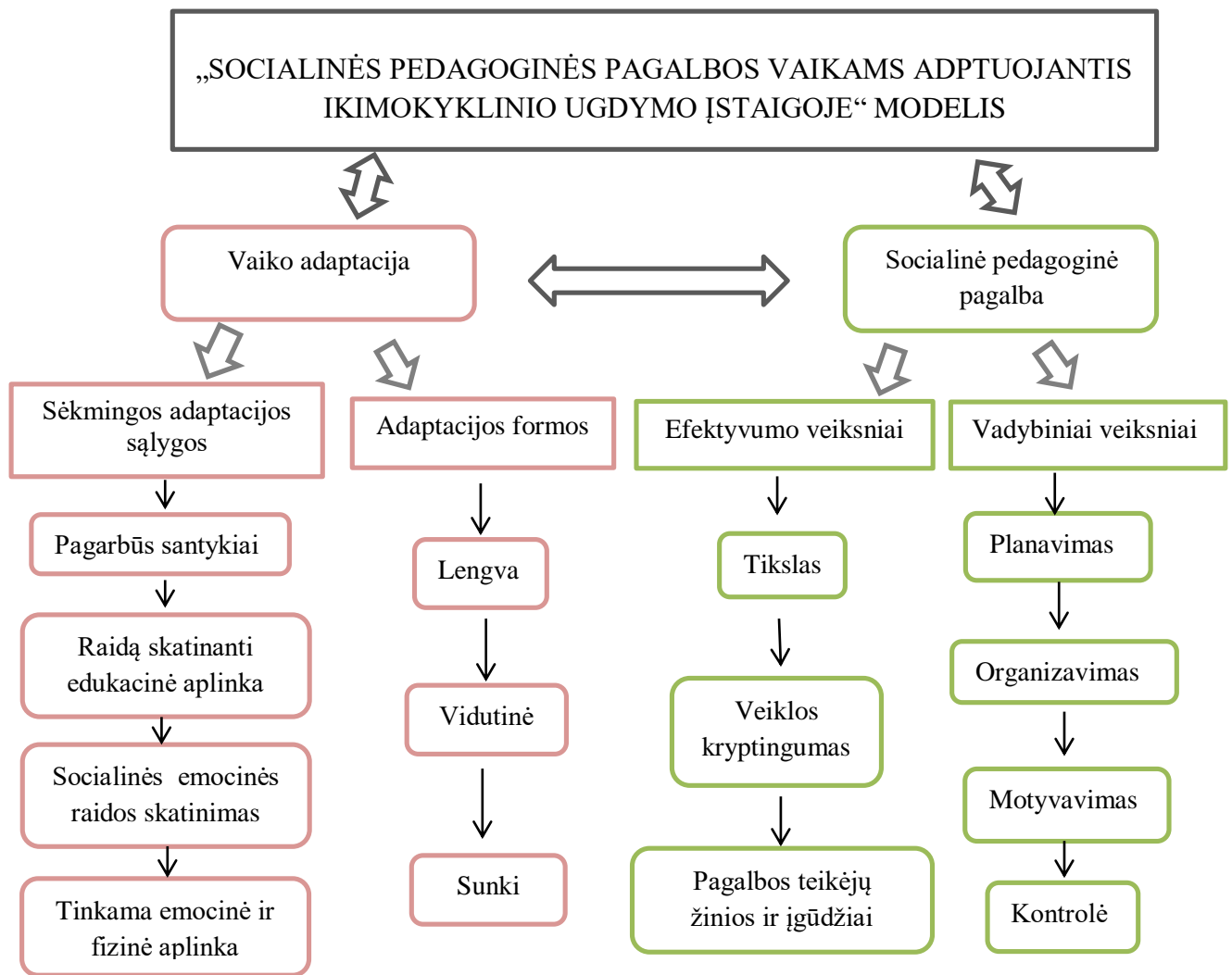
Informantai	Informanto kodas	Amžius	Lytis	Darbo stažas
Socialiniai pedagogai	SP1	25	moteris	2 m.
	SP2	33	moteris	11 m.
	SP3	43	moteris	7 m.
	SP4	31	moteris	7 m.
	SP5	42	moteris	17 m.

3 lentelė. Socialinių pedagogų demografiniai duomenys

Informantai	Informanto kodas	Amžius	Lytis	Darbo stažas
Ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai	IUM1	50	moteris	27 m.
	IUM 2	49	moteris	27 m.
	IUM 3	59	moteris	40 m.
	IUM 4	53	moteris	31 m.
	IUM 5	53	moteris	30 m.

4 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų demografiniai duomenys

Interviu klausimynas. Remiantis moksline literatūra, dokumentų analize, D. Aleksejevaite, R. Bernotiene, O. Merfeldaite ir klasikine vadybos F. Taylor (1903) modelio teorija, buvo sukurtas „Socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“ modelis. Jo pagrindu buvo parengtas interviu klausimynas, kurį sudarė 3 klausimų blokai. 4 paveiksle matomi 2 blokai, nes demografinių duomenų bloko klausimai jame nepateikti. Klausimyno dėka nustatėme, kokios yra socialinių pedagogų ir IUM ekspertų nuomonės, teikiamos socialinės pedagoginės pagalbos galimybės vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Modelis pateiktas 4 paveiksle.

4 pav. „Socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“ modelis (sukurtas autorės, 2019)

Vaiko adaptacijos klausimų blokas skirtas atskleisti vaiko adaptacijos procesą. Jis sudarytas remiantis D. Aleksejevaitės (2012) išskiriamomis adaptacijos sunkumų formomis ir R. Bernotienės ir kt. (2015) pateiktomis sėkmingos adaptacijos sąlygomis. Šio bloko klausimų dėka buvo siekiama sužinoti, kaip vaikai adaptuojasi ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ir kokios yra sėkmingos adaptacijos sąlygos. Antruoju klausimų bloku *Socialinė pedagoginė pagalba* buvo siekiama išsiaiškinti, kas yra socialinė pedagoginė pagalba, koks jos tikslas, kryptingumas, kokiais būdais ji planuojama, organizuojama, kontroliuojama, motyvuojama vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Šie klausimai konstruoti remiantis O. Merfeldaite (2007) ir F. Taylor (1903) klasikine vadybos modelio teorija. Taip pat buvo siekiama išsiaiškinti bendradarbiavimo galimybes, teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams, kokiais būdais ji teikiama ir kaip informantai siūlytų gerinti socialinės pedagoginės pagalbos procesą. Interviu klausimai socialiniams pedagogams pateikiami 1 priede, IUM ekspertams -2 priede.

Interviu duomenų analizė. Interviu metu gautų duomenų analizei pasirinkta duomenų turinio – *content* analizė. Kokybinio duomenų turinio (*content*) analizė yra metodas, kuriuo gilinamasi į objektą ir turinio kontekstą, domintis panašumais bei skirtumais tarp kategorijų (Bitinas ir kt. 2008).

Pagrindinė *content* analizės esmė yra gautos informacijos grupavimas į kategorijas ir subkategorijas, tačiau pirmiausia ieškoma teiginių, kurie tiesiogiai atsako į iškeltą klausimą. Kiekviena iš kategorijų atstovauja atskirus kintamuosius, kurie yra numatyti atliekamo interviu klausimuose. Šiame darbe toks metodas pasirinktas todėl, kad „leidžia objektyviai ir sistemiškai išnagrinėjus teksto ypatybes daryti patikimas išvadas“ (R. Tidikis, 2003, p. 498 p.). Atliekant turinio (*content*) analizę, skaičiuojamas kategorijų visuose atsakymuose pasikartojimo dažnis. Paskutinis turinio (*content*) analizės etapas – gautų rezultatų interpretacija, kuri siejama su iškeltu tyrimo tikslu (K. Kardelis, 2016).

Tyrimo validumas ir patikimumas. Siekiant užtikrinti tyrimo validumą buvo stengiamasi sukurti tarpusavio pasitikėjimo aplinką tarp informantų ir tyrėjo. Interviu metu aiškiai formuojami klausimai; laikomasi klausimų eiliškumo; užtikrinamas duomenų konfidencialumas informuojant respondentus, kad jie bus koduojami, todėl asmeniniai duomenys nebus nurodomi. Pokalbių pabaigoje svarbiausi teiginiai dar kartą aptariami su tiriamaisiais, siekiant užtikrinti tyrimo validumą ir pasitikslinti ar teisingai suprasta informacija. Taip pat validumas padidinamas ir dėl jame naudotos mechaninės duomenų įrašymo priemonės- diktofono, kurio dėka gauta informacija neiškraipoma ir tiksliau galima išskirti pagrindinius svarbiausius teiginius, reikalingus duomenų analizei bei interviu elektroniniu paštu, kurio dėka informantų užrašyti duomenys yra tikslūs, neiškraipyti.

Anot L. Rupšienės (2007, 47 p.) kokybiniuose tyrimuose tyrėjas yra tyrimo instrumentas. B. Bitinas (2008) tyrėją įvardina kaip pažinimo instrumentą, kuris tiesiogiai sąveikauja su tiriamaisiais atlikdamas mokslinio pažinimo instrumento funkciją, stengiasi suvokti, pajauti ugdymo reiškinių prigimtį, esmę. Remiamasi prielaida, jog edukologinių tyrimų objektyvumas yra dalinis, asmeninė patirtis ir empatinė įžvalga neatskiriami nuo gautų duomenų, bet tyrimo instrumentas bando likti neutralus tyrimo rezultatų atžvilgiu, stengiasi šalinti savosios asmenybės poveikį rezultatų analizės interpretacijai.

2.3 Tyrimo etika

Atsižvelgus į Rupšienės (2007), Gaižauskaitės ir kt. (2014) ir Žydžiūnaitės ir kt. (2017) rekomendacijas, tyrime laikytasi šių bendrųjų etikos principų:

- * *anonimiškumo principas*. Kiekvieno tyrėjo pareiga yra saugoti dalyvių bei tyrimo duomenų anonimiškumą, rūpintis tyrimo dalyvių saugumu, apsaugoti nuo moralinės žalos arba kiek įmanoma jos vengti. Siekiant užtikrinti šį principą, informacija apie tiriamuosius pateikta taip, kad neatskleistų jų tapatybės. Dalyvių pasisakymai transkribuoti ir pateikti bendrame interviu tekste;
- * *informacijos etikos klausimais suteikimo principas*. Tyrimo dalyviams pakankamai suteikta informacijos apie tyrimą, paaiškinta, koku būdu užtikrintas jų anonimiškumas, konfidencialumas ir privatumas, suteikta informacija, kada ir koku būdu jie sužinos tyrimo rezultatus;
- * *konfidencialumo principas*. Tyrimo pradžioje dalyviams tiksliai paaiškinama, kad tyrimo metu gauta informacija bus naudojama tik tyrimo tikslais ir ją panaudoti galės tik tyrėjas. Interviu dalyviams elektroniniu paštu buvo pasiūlyta susikurti specialiai tyrimui skirtą vartotojo vardą ar net elektroninio pašto adresą, pasirūpinta konfidencialių duomenų apsauga- pasibaigus tyrimui iš elektroninio pašto ištrintas susirašinėjimus, kad šie nepasklistų elektroninėje erdvėje;
- * *laisvanoriškumo principas*. Visi dalyviai tyrime dalyvauja tik laisvai apsisprendę. Tiriamieji informuoti apie tyrimo tikslą, eigą, planuojamą trukmę, jų teises (bet kada nutraukti interviu; neatsakyti į klausimus, į kuriuos nenorima atsakyti; valdyti informacijos, kuria nori dalintis, kiekį). Gautas žodinis ir raštinis tiriamųjų sutikimas dalyvauti tyrime (žr. 3 priedas).

Tyrimo metu nepažeistas nė vienas anksčiau aptartas tyrimo etikos principas, nekilo jokių nesusipratimų.

3. TYRIMO REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

3.1. Socialinių pedagogų nuomonių apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje rezultatų analizė

Adaptacijos procesas sudėtingas kiekvienam, tačiau jis ypatingai svarbus ir sunkus mažam vaikui, patekusiam į ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Naujoje aplinkoje vaikams pasireiškia psichologinės problemos, elgesio sutrikimai, socialinių įgūdžių stoka, nepasitikėjimas savimi, todėl būtina sparčiai reaguoti ir vaikams suteikti socialinę pedagoginę pagalbą.

S. Burvytės (2015, 146 p.) teigimu, šiandien Lietuvoje socialinis pedagogas atlieka pagrindinį vaidmenį teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikui ir jo tėvams bei pedagogams, nes jis geriausiai geba kompleksiskai pritaikyti turimas žinias, gebėjimus ir kompetencijas, sprendžiant vaikų ugdymosi ar adaptacijos problemas. Todėl šio tyrimo tikslas buvo ištirti socialinių pedagogų nuomones apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Pirmiausia informantų buvo pasiteirauta: *Kiek laiko įprastai trunka vaikų adaptacijos procesas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 5 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Vaikų adaptacijos procesas (trukmė)	Trumpa	„<...> nuo 14 dienų <...>“ (SP1);	3
		„<...> nuo 10 iki 20 dienų <...>“ (SP3);	
		„<...> nuo 14 dienų <...>“ (SP5);	
	Vidutinės trukmės	„<...> iki 60 dienų <...>“ (SP1);	3
		„<...> apie 30- 50 dienų <...>“ (SP4);	
		„<...> iki 2 mėnesių <...>“ (SP5);	
Ilga	„<...> dažnai apie 3 mėnesius <...>“ (SP2);	2	
	„<...> pilna adaptacija pastebima po pusmečio <...>“ (SP3).		

5 lentelė. Vaikų adaptacijos procesas (trukmė)

Remiantis SP atsakymais (5 lentelė), buvo išskirtos trys subkategorijos: „trumpa“, „vidutinės trukmės“ ir „ilga“. SP1, SP3 ir SP5 informantai teigė, kad vaikai ikimokyklinio ugdymo įstaigoje gali adaptuotis per 10- 20 dienų. Tai- itin trumpa ir sėkminga adaptacija. Tiek pat socialinių pedagogų paminėjo vidutinės trukmės adaptaciją, kuri trunka nuo 30 iki 60 dienų. Ilgą vaikų adaptacijos trukmę pastebėjo du informantai. Anot jų, vaikai adaptuojasi per tris mėnesius, o pilna adaptacija įvyksta po pusės metų. Apibendrinant galima teigti, kad adaptacija- labai individualus procesas, priklausomas nuo vaiko ir gali trukti nuo 10 dienų iki pusės metų.

Norint, kad darželyje vaikui būtų gera, kad ten jis tinkamai adaptuotųsi, ikimokyklinio

ugdymo įstaiga ir pedagogai turėtų vaikams sudaryti tinkamas sąlygas, kurių dėka būtų teikiamas kokybiškas ugdymas, vyktų vaikų socializacija bei būtų sėkmingas adaptacijos procesas. Todėl siekiant išsiaiškinti veiksnius, kurie daro įtaką vaiko adaptacijai, socialiniams pedagogams buvo užduotas klausimas: *Kaip manote, kas daro įtaką adaptacijos procesui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 6 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Veiksniai, kurie daro įtaką vaiko adaptacijai	Šeima	„<...> tėvų įtaka, kaip buvo vaikas ruošiamas darželiui <...>“ (SP1);	4
		„<...> vaiko paruošimas ir emocinis nuteikimas darželiui namie <...>“ (SP2);	
		„<...> tėvai, jų psichologinis pasiruošimas, tinkamas vaiko nuteikimas <...>“ (SP3);	
		„<...> mamos ar tėvo santykis su vaiku: kaip jis yra nuteikiamas darželio lankymui <...>“ (SP4);	
	Vaiko amžius	„<...> dažniausiai kuo mažesnis vaikas, tuo ilgiau trunka adaptacija <...>“ (SP1);	1
	Vaiko savybės	„<...> vaiko asmeninės savybės <...>“ (SP1);	1
	Pedagogai	„<...> pedagogų dėmesys <...>“ (SP1);	5
		„<...> grupės auklėtojos ir jų padėjėjos, nuosekliai įvedančios vaiką į darželio taisykles, ritmą“ <...>“ (SP2);	
		„<...> kaip pedagogai sugeba užmegzti šiltą emocinį kontaktą su vaiku <...>“ (SP3);	
„<...> svarbu palaikyti glaudų tarpusavio ryšį tarp vaiko ir pedagogų <...>“ (SP4);			
„<...> pedagogo kompetencija <...>“ (SP5);			
Ugdymo aplinka	„<...> sukurta vaikui emociškai saugi aplinka <...>“ (SP1);	2	
	„<...> edukacinė grupės ir darželio aplinka <...>“ (SP5);		
Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas	„<...> didžiausią įtaką daro pedagogo ir tarpusavio tėvų santykis <...>“ (SP4).	1	

6 lentelė. **Veiksniai, kurie daro įtaką vaiko adaptacijai**

Remiantis informantų atsakymais (6 lentelė), buvo išskirtos šios subkategorijos: „šeima“, „vaiko amžius“, „vaiko savybės“, „pedagogai“, „ugdymo aplinka“ bei „tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas“. SP1, SP2, SP3 IR SP4 pateiktais duomenimis- šeima yra vienas svarbiausių veiksnių vaiko adaptacijos procese, nes nuo tėvų priklauso, kaip vaikas emociškai ruošiamas darželio lankymui. SP1 nuomone, vaiko būseną ikimokyklinio ugdymo įstaigoje veikia jo amžius ir savybės. Anot informantės: „<...> kuo mažesnis vaikas, tuo ilgiau trunka adaptacija <...>“. Pasak visų tyrime dalyvavusių socialinių pedagogų, svarbiausias veiksnys, įtakojantis vaiko adaptacijos procesą yra pedagogas. Pedagogo dėmesys, kompetencija, šiltas emocinis kontaktas ir glaudus ryšys

su vaiku yra tiesus žingsnis į vaiko sėkmingą adaptaciją darželyje. SP1 ir SP5 teigimu, vaiko būseną darželyje nulemia ugdymo aplinka. Jeigu ji patraukli, saugi fiziškai ir emociškai, tai vaikas joje jaučiasi geriau, todėl lengvėja ir greitėja jo adaptacija. Svarbus veiksnys, įtakojančias adaptaciją darželyje, anot SP4, yra tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas, kadangi jų tarpusavio santykis gali nulemti vaiko lėtesnę ar greitesnę adaptaciją. Apibendrinant galima teigti, jog vaiko adaptacijos procesui įtakos turi jo šeima, pedagogai, vaiko amžius, savybės, tinkama ugdymo aplinka bei tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas.

Ikimokyklinis vaiko amžius - laikotarpis, kai pedagogas gali sėkmingai formuoti vaiko elgesį ir adaptavimąsi visuomenėje. I. Kuginytė-Arlauskienė ir S. Neifachas (2012) apibūdindami ikimokyklinio ugdymo mokytojo savybes, išskyrė jog šis ugdytojas turi būti rūpestingas ir vaiką mylintis pagalbininkas, patarėjas, partneris, gražių tarpusavio santykių puoselėtojas, bendražmogiškų, krikščioniškų vertybių ugdytojas, visada kūrybiškas, iniciatyvus, nuolat save tobulinantis, pavyzdingas vyresnysis vaiko draugas. Norint patikrinti šių teiginių svarbą vaiko adaptacijos procesui, buvo užduotas trečiasis klausimas: *Kiek svarbūs vaikų adaptacijos procesui pagarbūs socialinių pedagogų santykiai su vaikais?* Gauti SP interviu rezultatų duomenys pateikti 7 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Pedagogo pagarbių santykių su vaiku svarba	Labai svarbūs	„<...> labai svarbūs <...>“ (SP1);	5
		„<...> labai svarbūs <...>“ (SP2);	
		„<...> labai svarbūs <...>“ (SP3);	
		„<...> labai svarbūs <...>“ (SP4);	
		„<...> labai svarbūs <...>“ (SP5).	

7 lentelė. **Pedagogo pagarbių santykių su vaiku svarba**

Visų informantų nuomonės (7 lentelė) sutapo dėl pedagogo pagarbių santykių su vaiku svarbos. Jų nuomone, šie santykiai yra labai svarbūs, kadangi „<...> vaikas jausdamas pagarbių elgesį, jausis saugiai <...>“ (SP3). SP2 nuomone, pedagogas pirmiausia turi būti autoritetas, kuriuo vaikas galėtų pasitikėti ir žinoti, kad jam visada padės, kad ir kas benutiktų. Šiai nuomonei pritarė SP4, teigdamas jog labai svarbu pedagogui užmegzti pozityvų bei teigiamą emocinį santykį su vaiku, nes tada vaikas ims pasitikėti juo, nebebijos ir noriai pasiliks darželyje“. Galima teigti, kad pedagogo pagarbūs santykiai su vaiku yra labai svarbūs vaikui ir jo sėkmingam adaptacijos procesui darželyje.

R. Bernotienė, L. Jankauskienė ir V. Jonynienė (2015) kalbėdamos apie sėkmingą vaiko adaptaciją ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teigė, jog šį procesą įtakoja tinkama emocinė, fizinė aplinka ir raidą skatinanti edukacinė aplinka. Tyrime siekiant patvirtinti ar paneigti šių argumentų tikslingumą, socialiniams pedagogams buvo užduotas ketvirtas klausimas: *Kiek svarbi vaikų*

adaptacijos procesui emocinė, fizinė ir raidą skatinanti edukacinė aplinka? Gauti SP interviu duomenys pateikti 8 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Emocinės, fizinės ir raidą skatinančios edukacinės aplinkos svarba adaptacijos procesui	Labai svarbi	„<...> labai svarbu <...>“ (SP1);	5
		„<...> labai svarbi <...>“ (SP2);	
		„<...> labai svarbūs <...>“ (SP3);	
		„<...> labai svarbūs <...>“ (SP4);	
		„<...> labai svarbu <...>“ (SP5).	

8 lentelė. Emocinės, fizinės ir raidą skatinančios edukacinės aplinkos svarba adaptacijos procesui

Remiantis informantų atsakymais (8 lentelė), emocinė, fizinė ir raidą skatinanti edukacinė aplinka adaptacijos procesui yra labai svarbi. SP4 teigė: „<...> vaikas didžiąją dalį dienos praleidžia darželyje, todėl jis turi jaustis taip, kaip jaustųsi namų aplinkoje <...>“. Adaptacijos periodu vaikas būna nerimastingas, liūdnas, išsigandęs, stresuojantis, tad SP3 nuomone, jeigu aplinka sukurta taip, kad skatintų vaiko emocinę, fizinę raidą, tai palankiai veiks greitesnį jo prisitaikymą prie darželio aplinkos, nes bus patenkinami vaiko poreikiai. SP4 išskyrė pagal svarbą emocinę, fizinę ir edukacinę aplinką teigdamas: „<...> emocinė aplinka labai svarbi, fizinė vidutiniškai svarbi, nes jeigu vaikas blogai jausis grupėje, negelbės net labai turtinga edukacinė aplinka <...>“. Anot jo, svarbiausia yra emocinis saugumas. Apibendrinant visų SP nuomones, galima teigti, kad vaiko adaptacijos procesui darželyje yra labai svarbi emocinė, fizinė ir raidą skatinanti edukacinė aplinka.

Lietuvos Respublikos Švietimo mokslo ministro įsakyme socialinė pedagoginė pagalba apibūdinama kaip socialinių pedagogų, grupės auklėtojų, administracijos ir kitų darbuotojų veikla, susijusi su vaikų ir mokinių socialinių pedagoginių poreikių tenkinimu, leidžianti užtikrinti vaiko privalomą švietimą, ugdymosi kokybę, didinti švietimo veiksmingumą (LR ŠMM įsakymas „Dėl bendrujų socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo. 2011). Tyrime buvo norima sužinoti socialinių pedagogų nuomones apie socialinės pedagoginės pagalbos sąvoką, todėl buvo užduotas klausimas: *Jūsų nuomone, kas yra „Socialinė pedagoginė pagalba“?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 9 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
	Konsultavimas	„<...> vaikų ir tėvų konsultavimas <...>“ (SP1);	3
		„<...> konsultuojant tėvus, pedagogus <...>“ (SP3);	
		„<...> konsultavimu <...>“ (SP4);	

Socialinė pedagoginė pagalba	Grupinės veiklos	„<...> vaiko įtraukimas į grupės veiklas <...>“ (SP1);	1
	Suaugusiųjų bendradarbiavimas	„<...> bendradarbiavimas su kitais įstaigos specialistais ir tėvais <...>“ (SP1);	4
		„<...> socialinio pedagogo, grupės auklėtojų, auklėtojų padėjėjų, neformaliojo ugdymo mokytojų, administracijos darbuotojų ir kitų švietimo pagalbos specialistų, aišku nepamirštant įtraukti tėvus <...>“ (SP2);	
		„<...> bendradarbiaujant kartu su tėvais, pedagogais <...>“ (SP3);	
		„<...> bendradarbiavimo proceso tarp tėvų, pedagogų ir specialistų <...>“ (SP4);	
	Prevencinė veikla	„<...> prevencinių veiklų organizavimas <...>“ (SP1);	1
Pagalba vaikui	„<...> pagalba vaikui adaptacijos metu <...>“ (SP1);	5	
	„<...> siekiant užtikrinti pagrindinių vaiko poreikių tenkinimą ir sėkmingą adaptaciją darželyje <...>“ (SP2);		
	„<...> pagalba vaikui padedant jam prisitaikyti aplinkoje susidūrus su sunkumais, socialinių emocinių įgūdžių ugdymas <...>“ (SP3);		
	„<...> socialinė pedagoginė pagalba vaikams, grindžiama pozityvių tarpusavio santykių ir teigiamos socialinės, fizinės aplinkos kūrimu <...>“ (SP4);		
	„<...> užtikrinti ir sudaryti prielaidas pozityviai vaiko socializacijai <...>“ (SP5).		

9 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos samprata

Išanalizavus informantų duomenis (9 lentelė), buvo išskirtos 5 subkategorijos: „konsultavimas“, „grupinės veiklos“, „suaugusiųjų bendradarbiavimas“, „prevencinė veikla“ bei „pagalba vaikui“. SP1, SP3 ir SP4 nuomone, vienas iš socialinės pedagoginės pagalbos sudedamųjų elementų yra tėvų, vaikų ir pedagogų konsultavimas. SP1 taip pat teigė, jog socialinė pedagoginė pagalba yra vaiko įtraukimas į grupės veiklas. Jo nuomone, ši pagalba yra ir prevencinių veiklų organizavimas. Keturi iš penkių informantų (SP1; SP2; SP3; SP4) teigė, jog socialinė pedagoginė pagalba, tai- suaugusiųjų bendradarbiavimas. SP2 nuomone, šis procesas: „<...> socialinio pedagogo, grupės auklėtojų, auklėtojų padėjėjų, neformaliojo ugdymo mokytojų, administracijos darbuotojų ir kitų švietimo pagalbos specialistų, aišku nepamirštant įtraukti tėvus <...>“. Apibūdindami socialinę pedagoginę pagalbą visi socialiniai pedagogai teigė, jog tai pagalba vaikui, grindžiama pozityvių tarpusavio santykių ir teigiamos socialinės, fizinės aplinkos kūrimu. Šios pagalbos dėka ugdomi vaikų socialiniai emociniai įgūdžiai, o svarbiausia, ji padeda vaikui prisitaikyti naujoje aplinkoje susidūrus su sunkumais. Apibendrinant socialinę pedagoginę pagalbą,

galima teigti, jog tai kompleksinė pagalba, apimanti vaikų, tėvų ir pedagogų konsultavimą, grupinių ir prevencinių veiklų organizavimą, suaugusiųjų bendradarbiavimą, siekiant pagelbėti vaikui adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Darželio lankymas yra unikali ir svarbi patirtis vaikui. Eidamas į darželį vaikas mokosi būti be tėvų, prisitaikyti prie naujų taisyklių ir pasikeitusios aplinkos. A. Boller (2012, 13 p.) pastebi, jog vaikai patekę į ikimokyklinio ugdymo įstaigą patiria stresą, pavargsta, todėl juos apima baimė. Tuomet pedagogui svarbu pastebėti akivaizdžius ar mažiau ryškius vaiko siunčiamus ženklus ir tinkamai į juos reaguoti. Šeštuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip dažnai socialiniai pedagogai teikia socialinę pedagoginę pagalbą vaikams, todėl buvo užduotas klausimas: *Jūsų nuomone, ar dažnai tenka teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 10 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo dažnumas	Retai	„<...> mūsų įstaigoje tenka, bet nedažnai <...>“ (SP2);	1
	Dažnai	„<...> dažnai tenka <...>“ (SP1);	4
		„<...> dažnai <...>“ (SP3);	
		„<...> tenka teikti dažnai <...>“ (SP4);	
	„<...> dažnai tenka <...>“ (SP5).		

10 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo dažnumas

Gauti SP atsakymai (10 lentelė) atskleidė, kaip dažnai jie teikė socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Remiantis pateiktais duomenimis, pastebėta, kad ši pagalba buvo teikiama dažnai, nes tai patvirtino 4 iš 5 apklaustųjų (SP1; SP3; SP4; SP5). SP1 ir SP3 teigimu, socialinė pedagoginė pagalba teikiama dažnai jautresniems lopšelio grupės vaikams, kurie turi didelį prieraišumo jausmą tėvams. SP4 teigė dažnai teikiantis socialinę pedagoginę pagalbą konsultuojant tėvus bei pirmuosius mėnesius teikiant pagalbą ikimokyklinio ugdymo mokytojoms. SP5 nuomone, socialinė pedagoginė pagalba pastaruoju metu teikiama dažnai, nes yra padaugėję vaikų su specialiaisiais poreikiais. SP2 teigė, jog jo dirbamoje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ši pagalba teikiama retai. Apibendrinant galima teigti, jog socialinė pedagoginė pagalba vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teikiama dažnai. Teikimas pasireiškia pagalba jautresniems ar turintiems specialiųjų poreikių vaikams bei pagalba tėvams ir pedagogams.

7- 10 tyrimo klausimai sukurti remiantis klasikine vadybos modelio teorija, kurios pagrindą sukūrė F. Taylor (1903). Vienas iš socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje modelio komponentų yra šios pagalbos planavimas. Planavimas – tai vadybos funkcija, nurodanti, ką daryti, kada daryti ir kas tai turi daryti. S. Stoškus ir kt. (2005,

96 p.) planavimą įvardijo kaip būsimos veiklos sumanymą, glaudžiai susijusį su informacijos kaupimu, prognozavimu ir sprendimų priėmimu. Pagrindiniai planavimo bruožai: orientavimasis į ateitį ir racionalumas. Planai skirstomi pagal numatomo laikotarpio dydį. Tai ilgalaikiai, vidutiniai ir trumpalaikiai planai. Atliekant tyrimą, buvo domimasi, kaip dažnai socialiniai pedagogai planuoja socialinės pedagoginės pagalbos teikimą. Jiems buvo užduotas klausimas: *Kaip dažnai planuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 11 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo dažnumas	Kartais	„<...> kartais <...>“ (SP1);	2
		„<...> kartais <...>“ (SP3);	
	Dažnai	„<...>Planuoju dažnai <...>“ (SP2);	3
		„<...> dažnai <...>“ (SP4);	
		„<...> dažnai <...>“ (SP5).	

11 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo dažnumas

Išanalizavus informantų atsakymus (11 lentelė), pastebėta, jog SP1 ir SP3 socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje planavo kartais. Dažnai šią pagalbą planavo kiti trys informantai (SP2; SP4; SP5). Apibendrinant galima teigti, kad didžioji dalis apklaustųjų socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje planuoja dažnai.

Ištyrus informantų socialinės pedagoginės pagalbos planavimo dažnumą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, buvo įdomu sužinoti, koku būdu ši pagalba planuojama. Tuo tikslu buvo užduotas 8 klausimas: *Koku būdu planuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 12 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo būdai	Veiklos planas	„<...> į savo metinį veiklos planą įtraukiu punktą, jog teiksiu socialinę pedagoginę pagalbą <...>“ (SP1);	5
		„<...> šią veiklą ir laikotarpį nusimatau savo kiekviename veiklos plane <...>“ (SP2);	
		„<...> įsitraukiame į socialinio pedagogo metinį planą <...>“ (SP3);	
		„<...> pagalbos teikimas planuojamas kiekviename plane <...>“ (SP4);	
		„<...> naudoju veiklos planą <...>“ (SP5).	

12 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo būdai

Remiantis SP atsakymais (12 lentelė), pastebėta, jog visų informantų socialinės pedagoginės pagalbos planavimo būdas yra vienas. Tai- veiklos planas. SP1 ir SP3 teigė, kad šios pagalbos punktą įsitraukia į metinės veiklos planą. Kiti trys informantai (SP2; SP4; SP5), kurie anksčiau

teigė socialinę pedagoginę pagalbą planuojantys dažnai, ją nusimato kiekviename savo veiklos plane. Apibendrinant galima teigti, jog informantų socialinės pedagoginės pagalbos planavimas pasireiškia jų veiklos planuose.

Kitas socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje modelio komponentas yra šios pagalbos organizavimas. Organizavimas, kaip vadybos funkcija, yra organizacijos struktūros sudarymas, sąlygojantis efektyvų darbą siekiant numatytų tikslų. Tai integracinis procesas, atskirų sudedamųjų struktūros elementų susijungimas į vientisą sistemą, nurodant atskiro darbuotojo arba padalinio veiklos ribas (Stoškus, S. ir kt. 2005. 121 p.). Norint sužinoti kaip socialiniai pedagogai organizuoja socialinę pedagoginę pagalbą, buvo užduotas klausimas: *Kaip organizuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 13 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos organizavimas	Specialistų bendradarbiavimas	„<...> bendradarbiaujama su grupės auklėtoja, neformaliojo ugdymo specialistais, psichologe <...>“ (SP1);	3
		„<...> bendradarbiauju su pedagogais <...>“ (SP3);	
		„<...> komandinis darbas darželyje, pradedant nuo auklėtojo, specialiojo pedagogo ir darželio bendruomenės <...>“ (SP5);	
	Konsultacijos	„<...> konsultacijose su tėvais, individualiose konsultacijose su vaikais <...>“ (SP1);	5
		„<...> vykdu pokalbius su grupių pedagogėmis, paruošiu lankstinukus tėvams apie sėkmingą vaiko adaptaciją <...>“ (SP2);	
		„<...> bendraujama su tėvais ir pedagogais, konsultuojant teikiant rekomendacijas <...>“ (SP3);	
		„<...> pokalbis su tėvais <...>“ (SP4);	
		„<...> tėvų, vaiko ir auklėtojo konsultavimas <...>“ (SP5);	
	Vaikų stebėjimas	„<...> vaikų stebėjimas grupėje <...>“ (SP1);	2
		„<...> pirmiausia stebiu vaikus <...>“ (SP2);	
Palankios aplinkos kūrimas	„<...> kuriamas pozityvus ir tinkamas vaiko ugdymui bendras grupės klimatas <...>“ (SP1);	2	
	„<...> rytinis vaikų priėmimas <...> kuriant palankią vaiko adaptacijai emocinę ir fizinę aplinką grupėje bei darželyje <...>“ (SP4);		
Pagalba vaikui	„<...> pagalba vaikams, išitraukiant į grupės veiklas <...>“ (SP1);	2	
	„<...>ėjimas per grupes, buvimas su verkiančiais vaikais, stengiantis sudominti juos įvairia veikla ar tiesiog būnant šalia kalbinant, drąsinant <...>“ (SP3).		

13 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos organizavimas

Išanalizavus informantų duomenis (13 lentelė) dėl socialinės pedagoginės pagalbos organizavimo, buvo išskirtos penkios subkategorijos: „specialistų bendradarbiavimas“, „konsultacijos“, „vaikų stebėjimas“, „palankios aplinkos kūrimas“ ir „pagalba vaikui“. SP1, SP3 ir SP5 teigimu, socialinė pedagoginė pagalba organizuojama bendradarbiaujant specialistams. Pagalba nebus optimali, jeigu nevyks „<...> komandinis darbas darželyje, pradedant nuo auklėtojo, specialiojo pedagogo ir darželio bendruomenės <...> (SP5)“. Visų penkių informantų nuomone, ši pagalba organizuojama per konsultacijas, kurios naudingos tėvams, vaikams ir pedagogams, siekiant sėkmingos vaikų adaptacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. SP1 ir SP2 teigimu, socialinė pedagoginė pagalba organizuojama per vaikų stebėjimą grupėse, nes tiesiogiai stebint vaikus suprantama, kam ir kokios pagalbos reikia adaptacijos laikotarpiu. Socialinės pedagoginės pagalbos organizavimas neapsieinamas be palankios aplinkos kūrimo. Taip manė SP1 ir SP4 teigdami, jog sėkmingai vaiko adaptacijai įtakos turi pozityvus ir tinkamas vaiko ugdymui bendras grupės klimatas, emocinė ir fizinė aplinka, rytinis vaikų priėmimas grupėje. Socialinė pedagoginė pagalba organizuojama per pagalbą vaikui. Anot SP1 ir SP3, socialinės pedagoginės pagalbos organizavimas neapsieinamas be tiesioginės pagalbos vaikui. Ši pagalba teikiama socialiniams pedagogams einant per grupes, būnant su verkiančiais vaikais, kalbant, drąsinant juos, stengiantis sudominti įvairia veikla arba įtraukti vaiką į grupines veiklas. Apibendrinant galima teigti, jog socialinė pedagoginė pagalba organizuojama per specialistų bendradarbiavimą, pedagogų, tėvų ir vaikų konsultavimą, vaikų stebėjimą, pagalbą vaikui bei rūpinantis palankios aplinkos kūrimu.

Socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje teikimas yra priklausomas nuo pagalbos teikėjo motyvacijos. Motyvacija gali būti apibrėžiama kaip žmogaus viduje arba jo išorėje veikianti jėga, kuri skatina individą siekti asmeninių ir organizacijos tikslų per tam tikrą jo elgseną. Yra skiriamos dvi motyvacijos rūšys: vidinė motyvacija ir išorinė motyvacija. Išorinės motyvacijos šaltiniais tampa darbo aplinka, darbo sąlygos, darbo užmokestis, santykiai su vadovais, statusas, pats darbas. Vidinė motyvacija yra tokia, kai darbuotojas siekia dirbti geriau todėl, kad gerai atliktas darbas jam kelia pasididžiavimą savimi, jam malonu atlikti gautas užduotis, jis jomis yra susidomėjęs. Šios motyvacijos šaltiniais tampa darbuotojo intelektualinis smalsumas, troškimas tobulėti ir daryti karjerą, įdomaus, atsakingo darbo siekis, pasirinkimo laisvės siekis, noras suteikti gyvenimui prasmę (D. Lipinskienė, 2012). Interviu metu buvo siekiama atskleisti kas motyvuoja socialinius pedagogus, todėl buvo užduotas 10 klausimas: *Kas motyvuoja teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptacijos laikotarpiu darželyje?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 14 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Motyvaciniai veiksniai teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams	Vaikų savijauta	„<...> siekis, jog visi vaikai jaustųsi darželyje saugiai <...>“ (SP1);	5
		„<...> vaikai, jų sėkmės ir rezultatas <...>“ (SP2);	
		„<...> vaikas greičiau prisitaiko, pradeda geriau jaustis <...>“ (SP3);	
		„<...> vaikai greičiau prisitaikytų <...>“ (SP4);	
	„<...> kai vaikas šypsosi ir linksmas <...>“ (SP5);		
Grupės pedagogai	„<...> kad pedagogams būtų lengviau <...>“ (SP4);	1	
Vidinė būseną	„<...> mano vidinė būseną, kad jaučiuosi padariusi viską dėl vaikų gerovės <...>“ (SP4).	1	

14 lentelė. Motyvaciniai veiksniai teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams

Išanalizavus informantų duomenis (14 lentelė), buvo išskirtos trys subkategorijos, kurios socialinius pedagogus motyvuoja teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Tai: „vaikų savijauta“, „grupės pedagogai“ ir „vidinė būseną“. Visi tyrimo dalyviai gerą vaikų savijautą nurodė, kaip pagrindinį motyvacinį veiksnį teikti socialinę pedagoginę pagalbą. SP1 motyvavo siekis, jog visi vaikai jaustųsi darželyje saugiai. SP2, SP3 ir SP4 nuomone, tai noras, kad vaikai greičiau prisitaikytų grupėje. SP5 motyvavo vaiko šypsena ir linksmumas. SP4 teigimu, jį motyvavo grupės pedagogai. Šis informantas pagalbą teikė siekdamas, kad ikimokyklinio ugdymo mokytojams būtų lengviau. Kitas motyvacinis veiksnys, išskirtas SP4, yra vidinė socialinio pedagogo būseną, kai jis jaučiasi padaręs viską dėl vaikų gerovės. Apibendrinant galima teigti, jog SP teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje motyvuoja gera vaikų savijauta, kuri lemia greitesnį prisitaikymą grupėje. Taip pat motyvuoja grupės pedagogai, kadangi siekiama, kad jiems būtų lengviau ir vidinė paties socialinio pedagogo būseną, kai jaučiamasi padarius viską dėl vaikų gerovės.

11 klausimu buvo siekiama sužinoti, ar socialiniai pedagogai yra kontroliuojami, teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Kadangi buvo remtasi F. Taylor (1903) klasikine vadybos modelio teorija, tai vadyboje kontrolė- procesas, kuriuo vadovybė nustato, ar teisingi jos sprendimai ir ar nereikia jų koreguoti. Kitaip tariant, tai organizacijos tikslų siekimo proceso užtikrinimas. Kontrolės funkcija susideda iš patikrinimo, ar viskas vyksta remiantis patvirtintu planu ar duotais nurodymais. Pagrindinis jos tikslas yra nustatyti trūkumus ir klaidas, siekiant jas ištaisyti ir/ar nekartoti ateityje (Fayol, 2005). Taigi socialiniams pedagogams buvo užduotas klausimas: *Ar jaučiatės kontroliuojami teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams? Jeigu taip, įvardinkite konkrečiai, kas kontroliuoja?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 15 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinių pedagogų kontrolė	Kontroliuojami	„<...> jaučiuosi labai kontroliuojama pavaduotojos, net ir grupių auklėtojų <...>“ (SP2);	1
	Nekontroliuojami	„<...> ne, kontroliuojama nesijaučiu <...>“ (SP1);	4
		„<...> kontrolės nejaučiu <...>“ (SP3);	
		„<...> visiškai nekontroliuojama jaučiuosi <...>“ (SP4);	
	„<...> kontrolė mūsų įstaigoje neegzistuoja <...>“ (SP5).		

15 lentelė. Socialinių pedagogų kontrolė

Remiantis socialinių pedagogų atsakymais (15 lentelė), paaiškėjo, kad tik SP2 jaučiasi kontroliuojamas teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams. Jis teigė, kad labai kontroliuoja pavaduotoja ir ikimokyklinio ugdymo mokytojos. Kitų keturių informantų nuomone, jie kontrolės nejaučia. SP4 teigė, jog kontrolė jų įstaigoje net neegzistuoja. Galima teigti, kad dauguma socialinių pedagogų ikimokyklinio ugdymo įstaigose kontroliuojami nėra, todėl pasikliaudami savo kompetencija, gali teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Atsižvelgdama į mokslinėje literatūroje pateiktas socialinės pedagoginės pagalbos charakteristikas ir efektyvios veiklos veiksnius, O. Merfeldaitė (2007) teigė, jog efektyvi socialinė pedagoginė pagalba, tai kryptinga, profesionalų, turinčių reikalingų žinių ir įgūdžių, vykdoma veikla, skirta pasiekti numatytą tikslą. Tyrimo metu 13 klausimu buvo siekiama atskleisti, kas įtakoja socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumą, todėl SP klausiamo: *Jūsų nuomone, kas daro įtaką socialinės pedagoginės pagalbos vaikams efektyvumui?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 16 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumo veiksniai	Asmeninė motyvacija ir pastangos	„<...> asmeninė motyvacija ir pastangos <...>“ (SP1);	2
		„<...> draugiškas, šiltas, pagarbus santykis, parinktos priemonės ir metodai atitinkantys individualius vaiko poreikius, gebėjimas tinkamai aptikti problemas šaknį <...>“ (SP3);	
	Bendradarbiavimas su vaiko šeima	„<...> bendradarbiavimas su vaiko šeima <...>“ (SP1);	2
		„<...> didžiausią įtaką daro bendradarbiavimas tarp tėvų ir pedagogų <...>“ (SP4);	
Bendradarbiavimas	„<...> bendradarbiavimas su grupės auklėtoja, kitais specialistais <...>“ (SP1);		
	„<...> jeigu komanda „susidirbusi“, siekia bendro tikslo ir bendradarbiauja <...>“ (SP2);		

	su kitais specialistais	„<...> bendradarbiavimas tarp pedagogų, logopedų, psichologų ir kitų specialistų <...>“ (SP4);	4
		„<...> bendras komandos susiklausymas <...>“ (SP5).	

16 lentelė. **Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumo veiksniai**

Išanalizavus informantų duomenis (16 lentelė) dėl socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumą įtakančių veiksnių, buvo išskirtos trys subkategorijos: „asmeninė motyvacija ir pastangos“, „bendradarbiavimas su vaiko šeima“ ir „bendradarbiavimas su kitais specialistais“. SP1 ir SP3 nuomone, socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumas priklauso nuo paties pedagogo, jo motyvacijos, pastangų parinkti priemones ir metodus, atitinkančius vaiko poreikius bei sugebėjimas tinkamai aptikti problemos šaknį. SP1 ir SP4 teigimu, pedagogų bendradarbiavimas su vaiko šeima taip pat daro įtaką socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumui. Keturi iš penkių informantų (SP1; SP2; SP4; SP5) bendradarbiavimą su kitais specialistais išskyrė kaip patį svarbiausią efektyvumo veiksnį. SP1 ir SP4 teigimu, socialinės pedagoginės pagalbos nauda priklauso nuo bendradarbiavimo su ikimokyklinio ugdymo mokytojais, logopedais, psichologais ir kitais specialistais. SP2 ir SP4 nuomone, labai svarbu bendras komandos susiklausymas, nes jeigu komanda „susidirbusi“, tai siekia bendro tikslo. Apibendrinant galima teigti, jog socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumui įtaką daro specialistų bendradarbiavimas, asmeninė socialinio pedagogo motyvacija ir jo bendradarbiavimas su vaiko šeima.

Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo apraše (2011) nurodyta, kad socialinė pedagoginė pagalba apima konsultavimus, tyrimus, tėvų ir mokytojų mokymus, švietimą, prevencinių veiklų organizavimą. Šio tyrimo metu buvo siekiama atskleisti socialinių pedagogų nuomones dėl socialinės pedagoginės pagalbos galimybių, klausiant: *Įvardinkite, kokios yra socialinės pedagoginės pagalbos galimybės vaikams adaptacijos laikotarpiu darželyje?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 17 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
	Individualus vaikų konsultavimas	„<...> individualių konsultacijų vaikams galimybė <...>“ (SP1);	3
		„<...> galima dirbti individualiai, kalbėtis <...>“ (SP2);	
		„<...> individualūs užsiėmimai socialinio pedagogo kabinete <...>“ (SP3);	
	Specialistų pagalba	„<...> logopedo, psichologo pagalba <...>“ (SP1);	3
		„<...> pagalba pedagogui <...>“ (SP4);	

Socialinės pedagoginės pagalbos galimybės		„<...> pedagogo konsultavimasis su įvairiais specialistais <...>“ (SP5);	
	Vaikų stebėjimas	„<...> vaikų stebėjimas grupėje <...>“ (SP1);	1
	Socialinių įgūdžių ugdymas	„<...> stiprinamas ryšys ir bendruomeniškumas grupėje“ <...>“ (SP1);	3
		„<...> organizuoti mini renginius grupėse, tai padeda vaikams įsitraukti, atsiskleisti <...> ugdyti vaikų socialinius įgūdžius <...>“ (SP2);	
		„<...> sudaromos galimybės vaikams pažinti savo jausmus, apie juos pasikalbėti <...>“ (SP3);	
	Pozityvi aplinka	„<...> kuriama pozityvi aplinka <...>“ (SP1);	2
		„<...> vaikui reikia draugiškos aplinkos, supratimo <...> edukacinės erdvės <...>“ (SP5);	
	Vaiko globa	„<...> papildomas dėmesys, užsiimant vaikui malonia veikla padėsinant, maloniai, draugiškai bendraujant, kalbant <...>“ (SP3);	3
		„<...> vyksta globa <...>“ (SP4);	
		„<...> auklėtojos dėmesys <...>“ (SP5);	
	Darbas vaikų grupelėse	„<...> dirbti grupelėmis <...>“ (SP2);	3
		„<...> grupiniai užsiėmimai <...>“ (SP3);	
		„<...> įtraukimas į bendras veiklas <...>“ (SP4);	
Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas	„<...> tėvų įtraukimas ir glaudus bendradarbiavimas <...>“ (SP2);	1	
Žaidimai	„<...> drauge žaidžiant <...>“ (SP3);	2	
	„<...> vaikus įtraukiant į žaidimą su pirštinių lėlėmis <...>“ (SP4);		
Terapinė veikla	„<...> atpalaiduojanti terapinė veikla su kinetiniu smėliu, lipdymas, piešimas <...>“ (SP3);	2	
	„<...> kartais naudoju muzikos terapiją: dainėles, pirštukų mankšteles, seku pasakas <...>“ (SP4).		

17 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos galimybės

Remiantis SP atsakymais (17 lentelė) , buvo išskirta 10 subkategorijų: „individualus vaikų konsultavimas“, „specialistų pagalba“, „vaikų stebėjimas“, „socialinių įgūdžių ugdymas“, „pozityvi aplinka“, „vaiko globa“, „darbas vaikų grupelėse“, „pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas“, „žaidimai“ ir „terapinė veikla“. SP1, SP2 ir SP3 nuomone, individualus vaikų konsultavimas yra viena iš socialinės pedagoginės pagalbos galimybių. Jie teigė, dirbantys individualiai su vaiku kalbant socialinio pedagogo kabinete. SP1, SP4 ir SP5 socialinės pedagoginės pagalbos galimybe įvardino specialistų pagalbą, kurios metu socialinis pedagogas, logopedas ar psichologas suteikia pagalbą vaikams arba pagalbą pedagogams, juos konsultuojant. SP1 teigė, jog viena iš galimybių yra vaiko stebėjimas, kai vaikai stebimi grupėje ir realiai pamatoma, kokios pagalbos kuriam vaikui reikia. SP1, SP2 ir SP3 teigimu, vaikų socialinių įgūdžių ugdymas irgi yra socialinės pedagoginės pagalbos galimybė. Cituojant SP1 ir SP3: „<...> stiprinamas ryšys ir bendruomeniškumas grupėje“ <...> (SP1)“; „<...> sudaromos galimybės

vaikams pažinti savo jausmus, apie juos pasikalbėti <...> (SP3). SP1 ir SP5 pateikė pozityvią aplinką, kaip dar vieną socialinės pedagoginės pagalbos galimybę. Jų nuomone, vaikui reikia draugiškos, pozityvios aplinkos, supratimo ir edukacinių erdvių. Svarbi socialinės pedagoginės pagalbos galimybė yra vaiko globa. Anot SP3, SP4 ir SP5, vykstant vaiko globai, skiriamas papildomas pedagogo dėmesys vaikui, drauge užsiimama jam malonia veikla padrąsinant, maloniai, draugiškai bendraujant, kalbant. Darbas vaikų grupelėse kaip galimybė, išskirtas trijų socialinių pedagogų (SP2, SP3, SP4). Jų nuomone, svarbu vaikus įtraukti į bendras veiklas, veikti grupelėmis. SP2 teigė, jog pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas taip pat yra socialinės pedagoginės pagalbos galimybė, kadangi svarbu į vaiko adaptacijos procesą įtraukti tėvus ir glaudžiai su jais bendradarbiauti. Žaidimus kaip galimybę įvertino SP3 ir SP4. Jų nuomone, socialinė pedagoginė pagalba teikiama vaikus įtraukiant į žaidimą su pirštinių lėlėmis ar kitaip žaidžiant. Šie du informantai išskyrė ir terapinę veiklą, kaip galimybę padėti vaikams. Terapinių veiklų metu vaikai užimami su kinetiniu smėliu, lipdymu, piešimu, dainuojamos dainelės, atliekamos pirštukų mankštelės, sekamos pasakos. Apibendrinant galima teigti, jog socialinės pedagoginės pagalbos galimybių vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra daug. Tai: individualūs vaikų konsultavimai, specialistų pagalba vaikams ir pedagogams, socialinių įgūdžių ugdymas, vaikų globa, darbas vaikų grupelėse įtraukiant juos į bendras veiklas, vaikų stebėjimas, pozityvi aplinka, žaidimai, terapinė veikla ir tėvų bei pedagogų bendradarbiavimas.

Lietuvos Respublikos dokumentuose (*LR vyriausybės nutarime 2009 dėl vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašo patvirtinime, LR ŠMM įsakyme 2011 dėl bendrųjų socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatų patvirtinimo pakeitimo*) socialinė pedagoginė pagalba įvardinama, kaip kompleksinė pagalba. G. Kvieskienė (2005) apibūdindama socialinę pedagoginę pagalbą pabrėžia mokykloje arba darželyje dirbančių specialistų tikslingą ir kryptingą veikimą, optimizuojant ugdymo proceso dalyvių veiklą. Pastebima, jog socialinė pedagoginė pagalba neįsivaizduojama be specialistų bendradarbiavimo, todėl 14 klausimu buvo siekiama sužinoti socialinių pedagogų bendradarbiavimo galimybes su ikimokyklinio ugdymo mokytojais, užduodant klausimą: *Jūsų nuomone, kokios yra bendradarbiavimo galimybės su ikimokyklinio ugdymo mokytojais, teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams?* Gauti SP interviu duomenys pateikti 18 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
	Grupės veiklų organizavimas	„<...> bendrų grupės veiklų organizavimas <...>“ (SP1);	1
	Pedagogų	„<...> pedagogų konsultavimas, ieškant specialistų, informacijos, būdų, metodų <...>“ (SP1); „<...> konsultuoti pedagogus <...>“ (SP2);	4

Bendradarbiavimo galimybės su ikimokyklinio ugdymo mokytojais	konsultavimas	„<...>konsultuojame pedagogus, kaip bendrauti su vaiku <...>“ (SP3);	
		„<...> pedagogai noriai konsultuojasi su manimi, nes tai jiems palengvina darbą <...>“ (SP4);	
	Tėvų konsultavimas	„<...> tėvų konsultavimas <...>“ (SP1);	2
		„<...>konsultuoti tėvus <...>“ (SP2);	
Pagalbos teikimo formos	„<...> pagalba šalinant nesėkmingos adaptacijos priežastis <...>“ (SP2);	4	
	„<...> vaiką nuraminančios atpalaiduojančios veiklos būdų, pabūti su verkiančiu vaiku <...>“ (SP3);		
	„<...> pagelbėju vaikų ugdyme <...>“ (SP4);		
	„<...> bendri pasitarimai, aptarimai, diskusijos, projektai <...>“ (SP5).		

18 lentelė. **Bendradarbiavimo galimybės su ikimokyklinio ugdymo mokytojais**

Remiantis SP atsakymais (18 lentelė) buvo išskirtos keturios subkategorijos: „grupės veiklų organizavimas“, „pedagogų konsultavimas“, „tėvų konsultavimas“ ir „pagalbos teikimo formos“. SP1 bendradarbiavo su ikimokyklinio ugdymo mokytojais organizuojant grupės veiklas. SP1, SP2, SP3 ir SP4 teigimu, jų bendradarbiavimas vyko teikiant konsultacijas pedagogams: „<...> konsultuojame pedagogus, kaip bendrauti su vaiku <...> (SP3)“. SP1 teigė konsultuojantis pedagogus, jiems ieškant specialistų, informacijos, būdų, metodų, kuriais galėtų padėti vaikui sėkmingiau adaptuotis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Tėvų konsultavimas taip pat yra SP bendradarbiavimo galimybė su ikimokyklinio ugdymo mokytojais (SP1; SP2). Jų teigimu, konsultuodami tėvus, socialiniai pedagogai pagerino vaikų adaptacijos procesą darželyje, o tai nulėmė lengvesnį darbą pedagogams grupėse. Keturių informantų (SP2; SP3; SP4; SP5) išskirta bendradarbiavimo galimybė yra pagalbos teikimo formos, kuriomis teikiama pagalba grupėje, šalinant nesėkmingos adaptacijos priežastis, pagelbėjant pedagogams ugdyme, būnant su verkiančiais vaikais, ieškant ir pateikiant vaiką nuraminančios, atpalaiduojančios veiklos būdų. SP5 pridūrė, jog vyko bendri pasitarimai, aptarimai, diskusijos, projektai, skirti vaikų adaptacijos procesui gerinti. Apibendrinant galima teigti, jog socialinių pedagogų bendradarbiavimas su ikimokyklinio ugdymo mokytojais vyksta taikant įvairias pagalbos teikimo formas, per pedagogų konsultavimą, tėvų konsultavimą ir grupės veiklų organizavimą.

Socialinė pedagoginė pagalba vaikams yra sudėtingas procesas, reikalaujantis pagalbos teikėjų žinių ir įgūdžių. Tik pradėjus dirbti ikimokyklinio ugdymo įstaigoje socialiniu pedagogu, dažnai žinių pritrūksta, todėl tyrimo metu buvo siekiama sužinoti socialinių pedagogų nuomonę apie sėkmingą socialinės pedagoginės pagalbos procesą. Tuo tikslu buvo užduotas klausimas: *Kaip siūlytumėte gerinti socialinės pedagoginės pagalbos procesą vaikams adaptacijos laikotarpiu*

ikimokyklinio ugdymo įstaigoje? Informantų pasiūlymai pateikti 19 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos proceso gerinimas	Mokymų organizavimas	„<...> organizuoti mokymus apie socialinę pedagoginę pagalbą adaptacijos laikotarpiu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pedagogams ir tėvams <...>“ (SP1);	2
		„<...> organizuoti įvairius mokymus apie socialinę pedagoginę pagalbą adaptacijos laikotarpiu <...>“ (SP5);	
	Susitikimų ir konsultacijų tėvams organizavimas	„<...> glaudžiai bendradarbiauti su vaikų tėvais, dalintis ir keistis informacija, konsultuoti, teikti pagalbą tėvams kaip paruošti vaikus darželio lankymui, kad vaiko adaptacija būtų kuo lengvesnė <...>“ (SP1);	4
		„<...> kiek įmanoma daugiau įtraukti tėvus, juos konsultuoti vaiko gerovės klausimais <...>“ (SP2);	
		„<...> rengti susitikimus su tėvais prieš pradėdant vaikams lankyti darželį, kurio metu tėvai būtų informuojami apie adaptacijos ypatumus, galimus sunkumus, vyraujančius adaptacijos metu <...>“ (SP3);	
		„<...> glaudžiau bendrauti su tėvais <...>“ (SP5);	
	Bendradarbiavimas su kitais specialistais	„<...> bendradarbiauti su ikimokyklinio ugdymo pedagogais, kitais specialistais <...>“ (SP1);	3
		„<...> bendradarbiauti su grupės pedagogais <...>“ (SP2);	
„<...> glaudžiau bendradarbiauti su švietimo pagalbos specialistais <...>“ (SP5);			
Pozityvios ugdymo aplinkos kūrimas	„<...> daug dėmesio skirti kuriant pozityvią ir palankią ugdymo aplinką vaikui <...>“ (SP1);	2	
	„<...> rengti žaidimų popietes su pedagogu, tėvais ir vaikais, tarpusavio pasitikėjimo atsiradimui skatinti <...>“ (SP3);		
Teigiamo požiūrio į darželį formavimas	„<...> kurti teigiamą požiūrį į darželį <...>“ (SP2);	1	
Pilno socialinio pedagogo etato įsteigimas	„<...> įsteigti visose ikimokyklinio ugdymo įstaigose socialinių pedagogų pilnus etatus, kurie lemtų socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumą <...>“ (SP4).	1	

19 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos proceso gerinimas

Remiantis informantų atsakymais (19 lentelė), buvo išskirtos šešios subkategorijos: „mokymų organizavimas“, „susitikimų ir konsultacijų tėvams organizavimas“, „bendradarbiavimas su kitais specialistais“, „pozityvios ugdymo aplinkos kūrimas“, „teigiamo požiūrio į darželį kūrimas“ ir „pilno socialinio pedagogo etato įsteigimas“. SP1 ir SP5 teigimu, socialinės pedagoginės pagalbos proceso gerinimas turėtų vykti per organizuojamus tėvų ir

pedagogų mokymus įstaigose: „<...> *organizuoti mokymus apie socialinę pedagoginę pagalbą adaptacijos laikotarpiu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pedagogams ir tėvams <...>*“. Daugiausia informantų (SP1; SP2; SP3; SP5) siūlė socialinės pedagoginės pagalbos procesą gerinti organizuojant susitikimus ir konsultacijas tėvams, kurių metu tėvai būtų informuojami apie adaptacijos ypatumus, galimus sunkumus, vyraujančius adaptacijos mitus. SP1 teigimu, būtina: „<...> *glaudžiai bendradarbiauti su vaikų tėvais, dalintis ir keistis informacija, konsultuoti, teikti pagalbą tėvams, kaip paruošti vaikus darželio lankymui, kad vaiko adaptacija būtų kuo lengvesnė <...>*“. Pozityvios ugdymo aplinkos kūrimas taip pat rekomenduojamas SP1 ir SP3, kaip būdas socialinės pedagoginės pagalbos procesui gerinti. SP1 nuomone, turi būti skirta daug dėmesio, kuriant pozityvią ir palankią ugdymo aplinką vaikui, o SP3 rekomendavo rengti žaidimų popietes su pedagogu, tėvais ir vaikais tarpusavio pasitikėjimo atsiradimui skatinti. SP2 socialinės pedagoginės pagalbos procesą siūlė gerinti formuojant teigiamą požiūrį į darželį, kadangi neretai vyrauja neigiamos nuomonės dėl pedagogų, įstaigos ar vaikų priežiūros. SP4 rekomendavo įsteigti kiekvienoje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pilną socialinio pedagogo etatą, kuris lemtų socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumą. Galima teigti, jog siekiant sėkmingos socialinės pedagoginės pagalbos proceso gerinimo vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose, socialiniai pedagogai rekomendavo organizuoti mokymus tėvams ir pedagogams, rengti susitikimus ir konsultacijas tėvams, bendradarbiauti su ikimokyklinio ugdymo pedagogais bei kitais specialistais, kurti pozityvią ugdymo aplinką vaikui, formuoti teigiamą požiūrį į darželį bei įsteigti kiekvienoje ugdymo įstaigoje po pilną socialinio pedagogo etatą.

Apibendrinimas.

Atlikus socialinių pedagogų tyrimo rezultatų analizę, buvo iširtos socialinės pedagoginės pagalbos galimybės vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Tyrimo duomenys parodė, kad adaptacija yra labai individualus procesas, priklausomas nuo vaiko ir gali trukti nuo 10 dienų iki pusės metų. Vaiko adaptacijos procesui įtakos turi jo šeima, pedagogai, vaiko amžius, savybės, tinkama ugdymo aplinka bei tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas. Anot informantų, vaikui ir jo sėkmingam adaptacijos procesui darželyje yra labai svarbūs pedagogo pagarbūs santykiai su vaiku bei emocinė, fizinė ir raidą skatinanti edukacinė aplinka. Socialinė pedagoginė pagalba, pasak tiriamųjų, yra kompleksinė pagalba, apimanti vaikų, tėvų ir pedagogų konsultavimą, grupinių ir prevencinių veiklų organizavimą, suaugusiųjų bendradarbiavimą, siekiant pagalbėti vaikui adaptuotis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Socialinė pedagoginė pagalba vaikams adaptuojantis darželiuose teikiama dažnai. Teikimas pasireiškia pagalba jautresniems ar turintiems specialiųjų poreikių vaikams bei pagalba tėvams ir pedagogams. Informantai socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose planuoja dažnai savo

veiklos planuose. Tyrimo duomenys atskleidė, jog socialinė pedagoginė pagalba organizuojama per specialistų bendradarbiavimą, pedagogų, tėvų ir vaikų konsultavimą, vaikų stebėjimą, pagalbą jam bei rūpinantis palankios aplinkos kūrimu. Socialinius pedagogus teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams motyvuoja gera vaikų savijauta, kuri lemia greitesnį prisitaikymą grupėje, grupės pedagogai ir vidinė paties socialinio pedagogo būseną, kai jaučiamasi padarius viską dėl vaikų gerovės. Dauguma socialinių pedagogų ikimokyklinio ugdymo įstaigose kontroliuojami nėra, todėl pasikliaudami savo kompetencija, gali teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Tyrimu nustatyta, kad socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumui įtaką daro specialistų bendradarbiavimas, asmeninė socialinio pedagogo motyvacija ir jo bendradarbiavimas su vaiko šeima. Anot informantų, socialinės pedagoginės pagalbos galimybių vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra daug. Tai: individualūs vaikų konsultavimai, specialistų pagalba vaikams ir pedagogams, socialinių įgūdžių ugdymas, vaikų globa, darbas vaikų grupelėse įtraukiant juos į bendras veiklas, vaikų stebėjimas, pozityvi aplinka, žaidimai, terapinė veikla ir tėvų bei pedagogų bendradarbiavimas. Socialinių pedagogų bendradarbiavimas su ikimokyklinio ugdymo mokytojais vyksta taikant įvairias pagalbos teikimo formas, per pedagogų konsultavimą, grupės veiklų organizavimą ir tėvų konsultavimą. Tyrimo rezultatai parodė, kad socialiniai pedagogai yra pakankamai gerai pasiruošę teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose, bet rekomendavo organizuoti mokymus tėvams ir pedagogams, rengti susitikimus ir konsultacijas tėvams, bendradarbiauti su ikimokyklinio ugdymo pedagogais ir kitais specialistais, kurti pozityvią ugdymo aplinką vaikui, formuoti teigiamą požiūrį į darželį bei įsteigti kiekvienoje ugdymo įstaigoje po pilną socialinio pedagogo etatą.

3.2. Ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų nuomonių apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje rezultatų vertinimas

Darželio lankymas yra labai svarbus žingsnis vaiko gyvenime. D. Zdybaj (2014, 14 p.) nuomone, tai - pirmasis pereinamasis laikotarpis iš namų į kitą aplinką. Šiuo laikotarpiu vyksta daug pakeitimų. Eidamas į darželį vaikas mokosi būti be tėvų, prisitaikyti prie naujų taisyklių ir pasikeitusios aplinkos (A. Blandė, 2016, 40 p.). Tačiau neretai atsiskyrimas nuo tėvų ir nauja aplinka nulemia ilgą ir sudėtingą vaiko adaptacijos procesą. Šio tyrimo tikslas- ištirti ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų nuomones apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Kadangi socialinių pedagogų,

kurie galėtų šiuo sunkiu laikotarpiu suteikti vaikams tinkamą socialinę pedagoginę pagalbą ikimokyklinėse ugdymo įstaigose nepakanka, tai dažnai ši pagalba priklauso nuo ikimokyklinio ugdymo mokytojo. Atsižvelgiant į tai, pirmu klausimu buvo siekiama išsiaiškinti: *Kiek laiko įprastai trunka vaikų adaptacijos procesas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?* Gauti IUM interviu duomenys pateikti 20 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Vaikų adaptacijos procesas (trukmė)	Trumpa	„<...> nuo 10 dienų <...>“ (IUM4);	1
	Vidutinės trukmės	„<...> dažniausiai nuo 30 dienų <...>“ (IUM1);	3
		„<...> iki 60 dienų <...>“ (IUM4);	
		„<...> gali užtrukti iki 2 mėnesių <...>“ (IUM5);	
	Ilga	„<...> įprastai nuo 2 iki 3 mėnesių <...>“ (IME2);	2
„<...> vidutiniškai tai kokie 2, 3 mėnesiai <...>“ (IUM3).			

20 lentelė. **Vaikų adaptacijos procesas (trukmė)**

Remiantis IUM ekspertų atsakymais (20 lentelė), buvo išskirtos trys subkategorijos: „trumpa“, „vidutinės trukmės“ ir „ilga“. IUM1 teigė, jog vaikų adaptacijos procesas jo ikimokyklinio ugdymo įstaigoje prasideda nuo 10 dienų. Trys informantai (IUM1; IUM4; IUM5) pastebėjo, jog vaikai įprastai adaptuojasi nuo 30 iki 60 dienų. IUM2 ir IUM3 nuomone, adaptacijos procesas ilgesnis, nes trunka apie 2- 3 mėnesius. Apibendrinant galima teigti, jog vaikų adaptacijos procesas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje gali trukti nuo 10 dienų iki 3 mėnesių, tačiau dažniausiai vaikai adaptuojasi 30- 60 dienų tarpe.

Siekiant išsiaiškinti veiksnius, kurie daro įtaką vaiko adaptacijos procesui, IUM ekspertams buvo užduotas klausimas: *Kaip manote, kas daro įtaką adaptacijos procesui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?* Gauti IUM interviu duomenys pateikti 21 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
	Šeima	„<...> teigiamas tėvų požiūris į ikimokyklinio ugdymo įstaigą <...>“ (IUM1);	3
		„<...> tėvai kaip įteigia vaikui ir jį nuteikia, kad eis į naują kolektyvą, darželį <...>“ (IUM3);	
		„<...> nuo tėvų priklauso <...>“ (IUM5);	
	Ugdymo aplinka	„<...> saugi aplinka, geras mikroklimatas <...>“ (IUM1);	3
		<...> lopšelio-darželio aplinka <...>“ (IUM4);	
		<...> darželio aplinka <...>“ (IUM5);	
Ugdymo veiklos	<...> vaikui įdomios veiklos organizavimas, jo užimtumas <...>“ (IUM4);	2	
	<...> naujos veiklos <...>“ (IUM5);		

Veiksniai, kurie daro įtaką vaiko adaptacijai	Vaiko charakteris	„<...> vaiko charakterio ypatumai <...>“ (IUM4);	1
	Dienotvarkė	„<...> laikymasis dienotvarkės <...>“ (IUM1);	2
		„<...> nauja dienotvarkė <...>“ (IUM5);	
	Pedagogai	„<...> pedagogų lankstumas, geranoriškumas ir supratingumas <...>“ (IUM1);	3
		„<...> kaip pedagogai į vaiką reaguoja, kaip jį priima, kaip jį užima, kaip su juo bendrauja <...>“ (IUM3);	
		„<...> auklėtojo santykis su vaiku, jos balso tembras ir tonas <...>“ (IUM5);	
Grupės draugai	<...> grupės draugai <...>“ (IUM5);	1	
Tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas	„<...> auklėtojos ir tėvų santykiai <...>“ (IUM2);	2	
	„<...> pedagogų ir tėvų partnerystė <...>“ (IUM4).		

21 lentelė. **Veiksniai, kurie daro įtaką vaiko adaptacijai**

Išanalizavus informantų duomenis (21 lentelė), buvo išskirtos 8 subkategorijos: „šeima“, „ugdymo aplinka“, „ugdymo veiklos“, „vaiko charakteris“, „dienotvarkė“, „pedagogai“, „grupės draugai“ bei „tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas“. IUM1, IUM3 ir IUM5 teigė, jog vaiko adaptacijos procesas priklauso nuo šeimos. Jeigu tėvai turi teigiamą požiūrį į ikimokyklinio ugdymo įstaigą ir sugeba pozityviai vaiką nuteikti, kad eis į naują kolektyvą, tai vaikui adaptuotis bus lengviau. IUM1, IUM4 ir IUM5 teigimu, veiksny, darantis įtaką vaiko adaptacijai yra ugdymo aplinka, pasižyminti saugumu ir geru mikroklimatu. Šį procesą įtakoja ir ugdymo veiklos. IUM4 ir IUM5 nuomone, pedagogai turi įdomiai organizuoti veiklas vaikams ir tinkamai juos užimti. IUM4 teigė, jog vienas iš veiksnių, lemiančių adaptacijos procesą yra vaiko charakterio ypatumai, nes jeigu vaikas užsispyręs ir nusiteikęs prieš ugdymo įstaigos lankymą, tai jo adaptacijos procesas užtruks. IUM1 ir IUM5 nuomone, šiam procesui yra svarbi dienotvarkė, nes kuo vaikai greičiau pripras prie įstaigos ritmo, tuo jie taps ramesni ir jausis saugiau. Adaptacijos procesui įtaką daro patys pedagogai (IUM1; IUM3; IUM5). IUM1 nuomone, pedagogai turi būti lankstūs, geranoriški ir supratingi. IUM3 ir IUM5 teigė, jog adaptacija priklauso nuo pedagogo reagavimo į vaiką, kaip jis priima vaiką, kaip užima, kaip ir koku balso tonu ir tembru bendrauja su vaiku. IUM5 nuomone, vaiko adaptaciją veikia grupės draugai. Vienas iš veiksnių, kuris daro įtaką adaptacijai, tai tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas (IUM2; IUM4). Pavyzdžiui: „<...> pedagogų ir tėvų partnerystė <...> (IUM4)“. Apibendrinant informantų duomenis, galima teigti, jog vaiko adaptacijos procesą darželyje įtakoja jo šeima, ugdymo aplinka ir veiklos, vaiko charakteris, darželio dienotvarkė, pedagogų elgesys, grupės draugai bei tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas.

Interviu metu, buvo siekiama išsiaiškinti, kaip IUM ekspertai pagal svarbumą vertina pedagogo pagarbūs santykius su vaiku, todėl jiems buvo užduotas klausimas: *Kiek svarbūs vaikų adaptacijos procesui pagarbūs pedagogų santykiai su vaikais?* Gauti IUM ekspertų interviu duomenys pateikti 22 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Pedagogo pagarbūs santykių su vaiku svarba	Labai svarbūs	„<...> labai svarbūs <...>“ (IUM1);	5
		„<...> labai svarbūs <...>“ (IUM2);	
		„<...> labai svarbūs <...>“ (IUM3);	
		„<...> labai svarbūs <...>“ (IUM4);	
		„<...> labai svarbūs <...>“ (IUM4).	

22 lentelė. **Pedagogo pagarbūs santykių su vaiku svarba**

Galima pastebėti (22 lentelė), kad visų IUM ekspertų nuomonės sutapo. Pedagogo pagarbūs santykius su vaiku visi įvertino, kaip labai svarbius. Anot IUM1 ir IUM2, pedagogas turi būti kompetentingas savo srities profesionalas, puikiai išmanantis adaptacijos procesą ir remiantis savo puikiomis žiniomis sugebėti teigiamai nulemti vaiko savijautą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. IUM3 ir IUM5 nuomone, pedagogui bendraujant su vaikais pagarbūs, jie greičiau atsiveria, labiau prisiriša ir tampa vieni kitų draugais. IUM4 teigė, kad nuoširdžiai bendraudamas su vaiku ir jo tėvais, kuria pasitikėjimu ir kūrybiškumu grįstus santykius. Jis padeda vaikui išvengti baimės, nerimo, įsiklauso į jo emocijas, sukuria žaidybines situacijas, parodo, kad vaikas yra laukiamas darželyje. Galima teigti, kad vaikų adaptacijos procesui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra labai svarbūs pedagogo pagarbūs santykiai su vaiku.

Ketvirtuoju klausimu tyrime siekta atskleisti emocinės, fizinės ir raidą skatinančios edukacinės aplinkos svarbą, todėl IUM ekspertams buvo užduotas klausimas: *Kiek svarbi vaikų adaptacijos procesui emocinė, fizinė ir raidą skatinanti edukacinė aplinka?* Gauti IUM ekspertų interviu duomenys pateikti 23 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Emocinės, fizinės ir raidą skatinančios edukacinės aplinkos svarba adaptacijos procesui	Labai svarbi	„<...> šios sąlygos labai svarbios <...>“ (IUM1);	5
		„<...> labai svarbi <...>“ (IUM2);	
		„<...> labai svarbūs <...>“ (IUM3);	
		„<...> labai svarbi <...>“ (IUM4);	
		„<...> labai svarbios <...>“ (IUM5).	

23 lentelė. **Emocinės, fizinės ir raidą skatinančios edukacinės aplinkos svarba adaptacijos procesui**

Visų informantų nuomonės (23 lentelė), dėl emocinės, fizinės ir raidą skatinančios

edukacinės aplinkos vaikų adaptacijos procesui, išreikštos vienodai. IUM ekspertai patvirtino šias aplinkos sąlygas, kaip labai svarbias. IME1 teigimu, visos paminėtos aplinkos sąlygos labai svarbios adaptacijos procesui, nes tiek emocinė, tiek fizinė aplinka turi kelti vaikui teigiamas emocijas, kitaip jis nesijaus saugus. IUM2 pridūrė, jog svetima aplinka vaikui jau yra stresas, o tai apsunkina adaptacijos procesą, todėl būtina ją sukurti kuo palankesnę. IUM4 nuomone, labai svarbu, kad aplinka būtų emociškai ir fiziškai saugi, kurioje vaikas jaustųsi saugus, nes tik po to atsiranda domėjimasis žaislais ir kitais vaikais. Pasak IUM3 ir IUM5, aplinka turi būti suruošta vaikui taip, kad jis turėtų veiklos ir jaustųsi gerai. Galima teigti, jog emocinė, fizinė ir raidą skatinanti edukacinė aplinka yra labai svarbi vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

Interviu metu, buvo siekiama atskleisti informantų nuomones apie socialinės pedagoginės pagalbos sampratą, todėl jų pasiteirauta: *Jūsų nuomone, kas yra „Socialinė pedagoginė pagalba“?* Gauti IUM interviu duomenys pateikti 24 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinė pedagoginė pagalba	Pagalba vaikui	„<...> visapusiška pagalba vaikui <...>“ (IUM1);	4
		„<...> pedagogo siekis padėti vaikams kuo greičiau ir geriau adaptuotis visuomenėje <...>“ (IUM2);	
		„<...> pagalba vaikams <...>“ (IUM3);	
		„<...> pagalba vaikui <...>“ (IUM5);	
	Pagalba tėvams	„<...> pagalba tėvams <...>“ (IUM1);	3
		„<...> pedagogų, psichologų, logopedų, administracijos pagalba tėvams <...>“ (IUM3);	
		„<...> pagalba tėvams <...>“ (IUM5);	
Pagalba pedagogams		„<...> pagalba kartais ir mums- pedagogams <...>“ (IUM3);	1
Veikla		„<...> pedagogų ir kitų įstaigos darbuotojų veikla, nukreipta vaiko socialiniams poreikiams tenkinti <...>“ (IUM4).	1

24 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos samprata

Išanalizavus informantų nuomones (24 lentelė), buvo išskirtos keturios subkategorijos: „pagalba vaikui“, „pagalba tėvams“, „pagalba pedagogams“ ir „veikla“. Socialinę pedagoginę pagalbą IUM1, IUM2, IUM3 ir IUM5 dažniausiai suprato, kaip visapusišką pagalbą vaikui, siekiant, kad jis greičiau ir geriau adaptuotųsi visuomenėje. Trys informantai (IUM1; IUM3; IUM5) šiai sampratai priskyrė pagalbą tėvams, teigdami, jog tai pedagogų, psichologų, logopedų, administracijos pagalba tėvams. IUM3 nuomone, socialinė pedagoginė pagalba- tai: „<...> pagalba kartais ir mums- pedagogams <...>“. IUM4 šią sampratą įvardino, kaip pedagogų ir kitų

įstaigos darbuotojų veiklą, nukreiptą vaiko socialiniams poreikiams tenkinti. Galima teigti, jog socialinė pedagoginė pagalba- tai specialistų pagalba vaikams, tėvams ir pedagogams, nukreipta vaiko socialiniams poreikiams tenkinti.

Šeštuoju klausimu buvo prašoma įvertinti socialinės pedagoginės pagalbos teikimo dažnumą vaikams, todėl užduotas klausimas: *Jūsų nuomone, ar dažnai tenka teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?* Gauti IUM interviu duomenys pateikti 25 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo dažnumas	Dažnai	„<...> dažnokai <...>“ (IUM1);	4
		„<...> dažnai <...>“ (IUM2);	
		„<...> dažnai <...>“ (IUM4);	
		„<...> pakankamai dažnai <...>“ (IUM5);	
	Retai	„<...> tai nėra dažnas reiškinys <...>“ (IUM3).	1

25 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo dažnumas

Remiantis IUM ekspertų atsakymais (25 lentelė), buvo išskirtos dvi subkategorijos: „dažnai“, „retai“. Didžioji informantų dalis (IUM1; IUM2; IUM4; IUM5) teigė socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose teikiantys dažnai. Anot IUM2 „<...> dažnai tėvai kreipiasi pagalbos arba matome, kad ji yra reikalinga palengvinti vaiko adaptaciją, todėl visada stengiamės padėti tėvams ir vaikams, išsiaiškinti ir šalinti priežastis, dėl kurių vaikas sunkiai adaptuojasi <...>“. IUM3 nuomone, socialinės pedagoginės pagalbos teikimas nėra dažnas reiškinys, nes pagalba teikiama tik išskirtiniais atvejais išskirtiniams vaikams. Apibendrinant galima teigti, jog dauguma informantų socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose teikia dažnai.

Tyrimo metu, ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų buvo prašoma įvertinti: *Kaip dažnai planuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu?* Gauti IUM ekspertų interviu duomenys pateikti 26 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo dažnumas	Dažnai	„<...> dažnai <...>“ (IUM1);	4
		„<...> planuojama visada <...>“ (IUM2);	
		„<...> dažnai <...>“ (IUM4);	
		„<...> reikia dažnai <...>“ (IUM5);	
	Retai	„<...> kai yra poreikis, o tai yra retai <...>“ (IUM3).	1

26 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo dažnumas

Išanalizavus informantų atsakymus (26 lentelė), pastebima, kad socialinę pedagoginę pagalbą ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai planavo dažnai. Pagalbos planavimo dažnumą

paminėjo keturi informantai iš penkių. IUM2 ir IUM5 teigė : „<...> pagalbą teikti privalome visada, todėl ji yra planuojama nuolatos. IUM1 ir IUM4 nuomone, jie yra pasiruošę įvairiems vaiko adaptacijos proceso atvejams. IUM3 socialinę pedagoginę pagalbą planavo retai, teigdamas, jog planuoja tik tada, kai yra poreikis. Galima teigti, kad IUM ekspertai socialinės pedagoginės pagalbos procesą planuoja dažnai, todėl visada yra pasiruošę padėti vaikui adaptuotis darželyje.

Aštuntu klausimu siekiama sužinoti informantų nuomones apie socialinės pedagoginės pagalbos planavimo būdus, todėl buvo užduotas klausimas: *Kokiu būdu planuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu?* Gauti IUM interviu duomenys pateikti 27 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo būdai	Plano rašymas	„<...> pasirašau planą ką darysiu, kur kreipsiuosi <...>“ (IUM3);	2
		„<...> vaikų veiklos organizavimo planai, kuriuose numatoma ir socialinė pedagoginė pagalba adaptacijos laikotarpiu <...>“ (IUM4);	
	Bendradarbiavimas su kitais specialistais	„<...> bendradarbiauju su specialistais <...>“ (IUM1);	3
		„<...> stengiuosi bendradarbiauti su kitų grupių auklėtojais, kitais specialistais, įstaigos administracija, sprendžiant ir planuojant <...>“ (IUM2);	
		„<...> bendradarbiaujant su kitais pedagogais, socialiniu pedagogu, Vaiko gerovės komisija <...>“ (IUM5);	
	Bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais	„<...> individualūs pokalbiai, stende lankstinukai, bendri susirinkimai, teminiai-probleminiai pokalbiai, žinutės <...>“ (M1);	2
„<...> bendradarbiauju su vaiko tėvais <...>“ (IUM5);			
Žaidybiniai būdai	„<...> planuojami žaidybiniai būdai vaikams <...>“ (IUM1).	1	

27 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos planavimo būdai

Remiantis IUM ekspertų atsakymais (27 lentelė), buvo išskirtos keturios socialinės pedagoginės pagalbos planavimo būdų subkategorijos: „plano rašymas“, „bendradarbiavimas su kitais specialistais“, „ bendravimas su tėvais“ ir „žaidybiniai būdai“. IUM3 ir IUM4 teigė pasirašantys vaikų veiklos organizavimo planus, kuriuose nusimato ką darys, kur kreipsis, kaip visą tą situaciją valdys. Kitas socialinės pedagoginės pagalbos planavimo būdas yra pedagogų bendradarbiavimas su kitais specialistais. Šį būdą išskyrė trys informantai (IUM1; IUM2; IUM5) teigdami, kad stengiasi bendradarbiauti su kitų grupių mokytojais, Vaiko gerovės komisija, įstaigos administracija ir kitais specialistais, planuojant kaip pagerinti vaikų adaptaciją, sprendžiant adaptacijos problemas, ieškant efektyvių pagalbos būdų. IUM1 ir IUM3 teigimu, ši pagalba

planuojama bendraujant su tėvais, kuomet per individualius pokalbius ar bendrus susirinkimus aptaria teminius arba galimus probleminius adaptacijos klausimus. IUM1 paminėjo, jog socialinę pedagoginę pagalbą planuoja per žaidybines veiklas vaikams, kuriomis siekia lengvesnės jų adaptacijos darželyje. Galima teigti, kad IUM ekspertai socialinę pedagoginę pagalbą vaikams planuoja rašydami planus, bendradarbiaudami su kitais specialistais, bendraudami ir bendradarbiaudami su vaikų tėvais ir planuodami žaidybines veiklas vaikams.

Tyrimo metu, buvo siekiama išsiaiškinti, kaip yra organizuojama socialinė pedagoginė pagalba vaikams. Norint sužinoti informantų nuomones, buvo užduotas klausimas: *Kaip organizuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu?* Gauti IUM ekspertų interviu duomenys pateikti 28 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos organizavimas	Bendradarbiavimas su kitais specialistais	„<...> konsultuojamės ir psichologo, logopedo <...>“ (IUM3);	2
		„<...> bendradarbiaujama su logopedu, psichologu, visuomenės sveikatos specialistu <...>“ (IUM4);	
	Konsultacijos su tėvais	„<...> individualus darbas su tėvais, nustatant, kokios pagalbos reikia <...>“ (IUM2);	4
		„<...> kalbamės daug su tėvais <...>“ (IUM3);	
		„<...> teikiama informacija tėvams <...>“ (IUM4);	
	Palankios aplinkos kūrimas	„<...> stengiuosi sudaryti vaikui saugią ir emociškai šiltą aplinką <...>“ (IUM1);	2
		„<...> rūpinamasi saugios aplinkos kūrimu ir palaikymu <...>“ (IUM4);	
	Žaidimai	„<...> organizuoju per imitacinius, dėmesio lavinimo, judesio lavinimo žaidimus <...>“ (IUM1);	4
		„<...> pagalba organizuojama per žaidimus <...>“ (IUM2);	
		„<...> daugiausiai organizuojame per žaidimus <...>“ (IUM3);	
Meno terapijos	„<...> klausomės muzikos, grojame vaikiškais muzikos instrumentais <...> dailės terapija <...> užsiimame teatine veikla <...>“ (IUM1);	1	
	„<...> numatomas vaiko užimtumas buvimo darželyje laiku <...>“ (IUM4);		
Pagalba vaikui	„<...> pagalbos teikimas <...>“ (IUM2);	2	
	„<...> organizuojam vaikams susitikimus su įvairiais specialistais, kurie užtikrina pagalbos, kurios reikia veiksmingumą <...>“ (IUM5).		

28 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos organizavimas

Išanalizavus informantų duomenis (28 lentelė) dėl socialinės pedagoginės pagalbos

organizavimo, išskirtos šešios subkategorijos: „bendradarbiavimas su kitais specialistais“, „konsultacijos su tėvais“, „palankios aplinkos kūrimas“, „žaidimai“, „meno terapijos“ ir „pagalba vaikui“. IUM3 ir IUM4 teigė, jog socialinė pedagoginė pagalba organizuojama jiems bendradarbiaujant su kitais specialistais. Šis bendradarbiavimas pasireiškia konsultavimusi su logopedais, psichologais, visuomenės sveikatos specialistais, prašant jų pagalbos. Keturių informantų (IUM2; IUM3; IUM4; IUM4) nuomone, socialinė pedagoginė pagalba organizuojama konsultuojant tėvus, kurių metu vyksta individualus darbas su tėvais, nustatant, kokios pagalbos reikia jų vaikui arba teikiama informacija kaip ir koku būdu tą pagalbą suteikti. Palankios aplinkos kūrimas taip pat yra socialinės pedagoginės pagalbos organizavimo būdas, nes IUM1 ir IUM4 teigė, jog rūpinasi saugios ir emociškai šiltos aplinkos sudarymu vaikui. Socialinė pedagoginė pagalba organizuojama ir žaidimų pagalba, kadangi IUM1, IUM2, IUM3 ir IUM4, teigė, jog sudomina vaikus surastais žaidimais, kurie atitinka jų poreikį, įtraukia juos ir žaisdami bando pasiekti teigiamų pokyčių vaikų adaptacijoje. Tai- imitaciniai, dėmesio lavinimo, judesio lavinimo žaidimai. IUM1 socialinę pedagoginę pagalbą organizuoja per meno terapijas, teigdamas, kad su vaikais klausosi muzikos, groja vaikiškais muzikos instrumentais, užsiima dailės terapija, teatine veikla, kurios metu treniruojamos rankos ir pirštukai, vyksta šešėlių teatro žaidimai ir lėlių gamyba. Anot IUM2 ir IUM5, socialinė pedagoginė pagalba organizuojama per pagalbą vaikui. IUM5 nuomone, ši pagalba pasireiškia organizuojant vaikams susitikimus su įvairiais specialistais, kurie užtikrina pagalbos, kurios reikia veiksmingumą. Apibendrinant galima teigti, jog dažniausiai socialinė pedagoginė pagalba organizuojama žaidimų pagalba ir konsultuojant tėvus. Taip pat organizavimas vyksta per pedagogų bendradarbiavimą su kitais specialistais, palankios ugdymo aplinkos kūrimą, meno terapijas ir tiesioginę pagalbą vaikui.

Interviu metu, buvo siekiama atskleisti: *Kas motyvuoja ikimokyklinio ugdymo mokytojus ekspertus teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptacijos laikotarpiu darželyje?* Gauti IUM ekspertų interviu duomenys pateikti 29 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Motyvaciniai veiksniai, teikti	Vaiko savijauta	„<...> vaikas ugdymo įstaigoje turi jaustis saugiai, be emocinės įtampos, baimės, streso <...>“ (IUM1);	5
		„<...> nuo vaiko adaptacijos proceso priklauso jo savivertė, emocinis pasaulis, santykiai su bendraamžiais, saugumas ir gerovė <...>“ (IUM2);	
		„<...>norisi, kad vaikui būtų geriau, kad jis greičiau pritaptų grupėje <...>“ (IUM3);	
		„<...> gera vaikų savijauta <...>“ (IUM4);	
		„<...> sudaryti visas sąlygas vaikui, kad vyktų sėkminga jo adaptacija <...>“ (IUM5);	

socialinę pedagoginę pagalbą vaikams	Tėvų įvertinimas	„<... gerų, bendradarbiavimu pagrįstų teigiamų tėvų ir pedagogų tarpusavio santykių palaikymas <...>“ (IUM1);	3
		„<...> noras būti įvertintai tėvų, kad pasitikėtų manimi ir džiaugtųsi palikdami vaikus su manimi“ <...>“ (IUM3);	
		„<...> tėvų pripažinimas <...>“ (IUM4);	
	Vidinė būsena	„<...> vidinė mano būsena, nes norisi, kad vaikui būtų geriau <...>“ (IUM3);	3
		„<...>mano, kaip pedagogo funkcija, nes norisi trumpesnio ir lengvesnio adaptacinio laikotarpio <...>“ (IUM4);	
		„<...> kylantis klausimas viduje : ką daryti, kad padėti vaikui <...>“ (IUM5).	

29 lentelė. Motyvaciniai veiksniai, teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams

Išanalizavus informantų duomenis (29 lentelė), buvo išskirtos trys subkategorijos, kurios motyvuoja ikimokyklinio ugdymo mokytojus ekspertus teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje: „vaiko savijauta“, „tėvų įvertinimas“ ir „vidinė būsena“. Pagrindinis visų informantų pateiktas veiksnys, kuris motyvuoja teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams yra vaikų savijauta. Pasak IUM3 ir IUM5, norisi, kad vaikams darželyje būtų geriau, kad greičiau pritaėtų grupėje ir būtų sudarytos sąlygos sėkmingai adaptacijai. IUM1, IUM2 ir IUM4 akcentavo, jog vaikas ugdymo įstaigoje turi jaustis gerai, saugiai, be emocinės įtampos, baimės, streso, nes nuo vaiko adaptacijos proceso priklauso jo savivertė, emocinis pasaulis, santykiai su bendraamžiais, saugumas ir gerovė. Kitas pedagogus motyvuojantis veiksnys teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams yra tėvų įvertinimas. IUM1, IUM3 ir IUM4 norisi būti pripažintiems tėvų, kad jie pasitikėtų pedagogais, džiaugtųsi palikdami vaikus su jais ir būtų palaikomi geri, bendradarbiavimu pagrįsti, teigiami tarpusavio santykiai. Trečiasis motyvacinis veiksnys teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams yra pačių ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų vidinė būsena. IUM3 ir IUM4 teigė, jog juos veikia vidinė būsena, kai norisi, jog vaikui būtų geriau ir būtų trumpesnis ir lengvesnis adaptacinis laikotarpis. IUM5 savo vidinę būseną išreiškė teigdamas, jog jo viduje kyla klausimas: <...> *ką daryti, kad padėti vaikui* <...>. Apibendrinant galima daryti išvadą, jog ikimokyklinio ugdymo mokytojus ekspertus teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose motyvuoja gera vaikų savijauta, tėvų įvertinimas bei jų pačių vidinė būsena.

Vienuoliku klausimu buvo siekiama sužinoti, ar IUM ekspertai yra kontroliuojami, teikdami socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, todėl buvo užduotas klausimas: *Ar jaučiatės kontroliuojami teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams? Jeigu taip, įvardinkite konkrečiai, kas kontroliuoja?* Gauti IUM interviu duomenys

pateikti 30 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų kontrolė	Nekontroliuojami	„<...> tikrai ne <...>“ (IUM1);	5
		„<...> jokios kontrolės nejaučiu <...>“ (IUM2);	
		„<...> nesijaučiu kontroliuojama niekieno <...>“ (IUM3);	
		„<...> nekontroliuoja niekas <...>“ (IUM4);	
		„<...> kontrolės nėra <...>“ (IUM5).	

30 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų kontrolė

Išanalizavus informantų atsakymus (30 lentelė), galima teigti, jog visi ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai jaučiasi nekontroliuojami teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams. IUM3 ir IUM4 teigimu, ne tik, kad nėra kontroliuojami niekieno, tačiau dar ir sulaukia visokeriopos pagalbos iš kolegų, administracijos ar vadovų. Apibendrinant galima teigti, kad ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai, teikdami socialinę pedagoginę pagalbą vaikams, nejaučia jokios kontrolės.

Tyrimo metu, buvo siekiama atskleisti, kokie veiksniai, pasak IUM ekspertų, įtakoja socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumą, todėl klausiamo: *Jūsų nuomone, kas daro įtaką socialinės pedagoginės pagalbos vaikams efektyvumui?* Gauti IUM ekspertų interviu duomenys pateikti 31 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumo veiksniai	Pedagogo kompetencija	„<...> pedagogų kompetencija, noras dirbti ir kokybiškai, profesionaliai teikti paslaugas <...>“ (IUM1);	2
		„<...> pedagogų kvalifikacija ir kompetencija <...>“ (IUM4);	
	Pagalba vaikui	„<...> bendravimas su vaiku, pagalba <...>“ (IUM3);	2
		„<...> padėti vaikui <...>“ (IUM5);	
	Laikas	„<...> turime išlaukti, kol vaikas pamažu apsipras, susiras naujų draugų, žaidimų ir taip po truputį užsinorės lankyti darželį <...>“ (IUM5);	1
	Saugi aplinka	„<...> saugios ir sveikos aplinkos kūrimas <...>“ (IUM4);	1
	Tėvų sąmoningumas	„<...> tėvai suvoktų, kad tikroji adaptacija vaikui prasideda tik tada, kai mamos ar tėčio nėra šalia <...>“ (IUM2);	2
		„<...> tėvų geranoriškas požiūris į mane <...>“ (IUM3);	
	Tėvų ir pedagogų	„<...> auklėtojos su tėvais turi kalbėtis <...>“ (IUM2);	
		„<...> tėvų pagalba <...>“ (IUM3);	
„<...> šeimos informavimas <...>“ (IUM4);			

	bendradarbiavimas	„<...> padėti turi tėvai ir pedagogai vieni kitiems <...>“ (IUM5);	4
	Bendradarbiavimas su kitais specialistais	„<...> psichologo, logopedo ir visų tų darbuotojų pagalba <...>“ (IUM3);	2
		„<...> bendradarbiavimas su kitomis pagalba teikiančiomis institucijomis <...>“ (IUM4);	
	Vaiko gerovės komisija	„<...> efektyvi Vaiko gerovės komisijos veikla <...>“ (IUM4);	1
	Teisinis reglamentas	„<...> teisinis socialinės pedagoginės pagalbos reglamentavimas įstaigoje <...>“ (IUM4).	1

31 lentelė. **Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumo veiksniai**

Išanalizavus informantų duomenis apie socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumo veiksnius (31 lentelė), buvo išskirtos devynios subkategorijos: „pedagogo kompetencija“, „pagalba vaikui“, „laikas“, „saugi aplinka“, „tėvų sąmoningumas“, „tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas“, „bendradarbiavimas su kitais specialistais“, „vaiko gerovės komisija“ ir „teisinis reglamentas“. IUM1 ir IUM4 nuomone, socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumui turi įtakos pedagogo kompetencija, nes jeigu pedagogas kvalifikuotas ir turi norą dirbti, kokybiškai ir profesionaliai teikti savo paslaugas, tai galima daryti prielaidą, kad socialinė pedagoginė pagalba bus teikiama kompetentingai. Kitas, dviejų informantų išskirtas, šios pagalbos efektyvumo veiksnys yra pagalba vaikui. IUM3 ir IUM5 teigimu, būtina bendrauti su vaiku, padėti jam suteikiant reikiamą pagalbą adaptacijos laikotarpiu darželyje. IUM5 nuomone, socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumas priklauso nuo laiko, kurį pedagogai ir tėvai turi išlaukti, kol vaikas pamažu apsisiras, susiras naujų draugų, žaidimų ir taip po truputį užsinorės lankyti darželį. IUM4 įvardino saugią ir sveiką aplinką, kaip veiksnį, nuo kurio priklauso socialinės pedagoginės pagalbos sėkmė. Tėvų sąmoningumas taip pat daro įtaką šios pagalbos efektyvumui. IUM3 nuomone, sąmoningumas pasireiškia tėvų geranorišku požiūriu į pedagogą. IUM2 teigimu, svarbu, jog tėvai suvoktų, kad tikroji adaptacija vaikui prasideda tik tada, kai mamos ar tėčio nėra šalia. Pats svarbiausias veiksnys, nuo kurio priklauso socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumas yra tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas. Jis išskirtas keturių informantų. IUM2, IUM3, IUM4 ir IUM5 nuomone, pedagogai turi kalbėtis su tėvais, juo informuoti apie jų vaiko problemas adaptuojantis, nebijoti prašyti tėvų pagalbos ir svarbiausia: „<...> padėti turi tėvai ir pedagogai vieni kitiems <...>“ (IUM5)“. Ar socialinė pedagoginė pagalba teikiama efektyviai, priklauso ir nuo pedagogų bendradarbiavimo su kitais specialistais. IUM3 ir IUM4 nuomone, pedagogams reikia psichologo, logopedo ir kitų darbuotojų ar institucijų pagalba bendradarbiaujant. IUM4 išskyrė dar du socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumo veiksnius, tai efektyvi vaiko gerovės komisijos veikla bei teisinis socialinės pedagoginės pagalbos reglamentavimas įstaigoje. Galima teigti, kad

socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumui įtaką daro pedagogų kompetencija, pagalba vaikui, laikas, saugi aplinka, tėvų sąmoningumas, jų bendradarbiavimas su pedagogais, pedagogų bendradarbiavimas su kitais specialistais, vaiko gerovės komisijos veikla ir teisinis socialinės pedagoginės pagalbos reglamentavimas įstaigoje.

Interviu metu, IUM ekspertų buvo prašoma atskleisti, kokios jų manymu yra socialinės pedagoginės pagalbos galimybės: *Įvardinkite, kokios yra socialinės pedagoginės pagalbos galimybės vaikams adaptacijos laikotarpiu darželyje?* Gauti IUM ekspertų interviu duomenys pateikti 32 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos galimybės	Saugi aplinka	„<...> saugi vaikui aplinka <...>“ (IUM1);	1
	Susipažinimo su įstaiga sąlygų sudarymas	„<...> prieš išleisdami vaiką į darželį tėvai patys turi susipažinti su darželio bendruomene bei supažindinti ir vaiką <...>“ (IUM2);	2
		„<...> sąlygų susipažinti su darželio gyvenimu prieš pradėdant lankyti įstaigą sudarymas <...>“ (IUM4);	
	Suaugusiųjų pozityvumas	„<...> paaiškintų vaikui, jį įtakotų ir įtikintų, jog išėjimas į darželį nėra baisus dalykas, o kaip tik smagu būti tarp vaikų <...>“ (IUM3);	3
		„<...> pozityvaus emocinio nusiuteikimo palaikymas <...> pagarbus, pasitikėjimą skatinantis pedagogo bendravimas su vaiku <...>“ (IUM4);	
		„<...> tėvai formuotų vaikui gerą nuostatą apie darželį <...>“ (IUM5);	
Žaidimai	„<...> svarbūs yra žaidimai, nes tinkamas vaikų užėmimas atitolina juos nuo minties apie mamą, namus <...>“ (IUM3);	1	
Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas	„<...> visapusiškas bendradarbiavimas su tėvais <...>“ (IUM1);	5	
	„<...> tėvai turi susitarti su būsima auklėtoja dėl pokalbio ir per jį, kaip tik galima išsamiau papasakoti apie savo vaiką: ką mėgsta, o ko ne, kas jį nuramina, o kas dirgina <...>“ (IUM2);		
	„<...> bendraujant su tėvais, perduodu visą informaciją susijusią su vaiku, pasitariame <...>“ (IUM3);		
	„<...> bendrauti su šeima, domintis vaiko pomėgiais, savijauta, elgesiu namuose <...>“ (IUM4);		
	„<...> svarbu bendrauti ir išsakyti, kas neramina, kas gerai <...>“ (IUM5).		

32 lentelė. Socialinės pedagoginės pagalbos galimybės

Remiantis IUM atsakymais (32 lentelė), buvo išskirtos 5 subkategorijos: „saugi aplinka“, „susipažinimo su įstaiga sąlygų sudarymas“, „suaugusiųjų pozityvumas“, „žaidimai“, „tėvų ir

pedagogų bendradarbiavimas“. IUM1 nuomone, viena iš socialinės pedagoginės pagalbos galimybių yra saugios aplinkos kūrimas vaikui. IUM2 ir IUM4 teigė, jog kita galimybė yra susipažinimo su ikimokyklinio ugdymo įstaiga sąlygų sudarymas. Pasak jų, prieš išleisdami vaiką į darželį, tėvai turi susipažinti su darželio bendruomene, gyvenimu bei supažindinti su tuo ir vaiką. Trys informantai (IUM3; IUM4; IUM5) teigė, kad suaugusiųjų pozityvumas taip pat yra viena iš socialinės pedagoginės pagalbos galimybių. Šį pozityvumą IUM4 apibūdino, kaip pozityvaus emocinio nusiteikimo palaikymą ir pagarbų, pasitikėjimą skatinantį pedagogo bendravimą su vaiku. IUM3 ir IUM5 teigimu, tėvai turi formuoti gerą nuostatą apie darželį bei paaiškinti vaikui, jį įtakoti ir įtikinti, jog išėjimas į darželį nėra baisus dalykas, o kaip tik smagu būti tarp vaikų. Kitą, kaip šios pagalbos galimybę, IUM3 įvardina žaidimus, kadangi tinkamas vaikų užėmimas atitolina juos nuo minties apie mamą, namus. Svarbiausia visų informantų paminėta socialinės pedagoginės pagalbos galimybė yra tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas, kadangi labai svarbu *abiems pusėms bendrauti ir išsakyti viską, kas neramina ar kas džiugina*. IUM2 nuomone: „<...> tėvai turi susitarti su būsima auklėtoja dėl pokalbio ir per jį, kaip tik galima išsamiau papasakoti apie savo vaiką: ką mėgsta, o ko ne, kas jį nuramina, o kas dirgina, nes mažas vaikas apie save pats nieko nepapasakos, o tinkamas startas yra labai svarbu <...>“. IUM3 ir IUM4 akcentavo pedagogo norą bendrauti su tėvais, domėtis vaiko pomėgiais, savijauta, elgesiu namuose bei perduoti visą informaciją susijusią su vaiku darželyje tėvams. Apibendrinant galima teigti, kad ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų nuomonėmis, svarbiausios socialinės pedagoginės pagalbos galimybės yra saugios aplinkos kūrimas, susipažinimo su ikimokyklinio ugdymo įstaiga sudarymas, suaugusiųjų pozityvumas, žaidimai bei tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas.

Tyrimo metu, buvo siekiama sužinoti IUM ekspertų bendradarbiavimo galimybes su socialiniais pedagogais, todėl buvo užduotas klausimas: *Jūsų nuomone, kokios yra bendradarbiavimo galimybės su socialiniais pedagogais, teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams?* Gauti IUM ekspertų interviu duomenys pateikti 33 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Bendradarbiavimo galimybės su socialiniais pedagogais	Galimybės	„<...> puikios, nes yra galimybė plačiau teikti visokeriopą pagalbą specialiųjų poreikių vaikams <...>“ (IUM1);	3
		„<...> galimybių yra, nes turime socialinį pedagogą kaimyniniame darželyje, kuris mielai pakonsultuoja vaikų konfliktų, adaptacijos klausimais <...>“ (IUM2);	
		„<...> puikios, kadangi bendradarbiaujant su juo, adaptacijos proceso eigos žingsniai yra greitesni <...>“ (IUM5);	
		„<...> socialinis pedagogas mūsų įstaigoje nedirba, tai ir bendradarbiavimo nėra <...>“	

	Nėra galimybių	(IUM3); „<...> nėra galimybių, kadangi darželyje nėra socialinio pedagogo <...>“ (IUM4).	2
--	----------------	---	---

33 lentelė. **Bendradarbiavimo galimybės su socialiniais pedagogais**

Išanalizavus informantų duomenis (33 lentelė), matome, jog dalis ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų turi galimybes bendradarbiauti su socialiniais pedagogais, dalis neturi. IUM1 ir IUM3 teigė, jog bendradarbiavimo galimybės yra puikios. Šio bendradarbiavimo dėka yra galimybė plačiau teikti visokeriopą pagalbą vaikams ir pagreitinti jų adaptacijos proceso žingsnius. IUM2 įstaigoje socialinio pedagogo nėra, tačiau jis džiaugėsi, jog yra mielai konsultuojamas vaikų konfliktų ar adaptacijos klausimais kaimyniniame darželyje dirbančio socialinio pedagogo. Kiti du informantai (IUM3; IUM4) teigė, jog bendradarbiavimo galimybių neturi, kadangi socialiniai pedagogai jų įstaigose nedirba. Apibendrinant galima teigti, jog ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų bendradarbiavimo galimybės su socialiniais pedagogais yra vidutinės, nes yra labai mažai ikimokyklinio ugdymo įstaigų, kuriose įsteigti socialinių pedagogų etatai.

Interviu metu, buvo prašoma IUM ekspertų pasiūlyti rekomendacijas socialinės pedagoginės pagalbos gerinimui: *Kaip siūlytumėte gerinti socialinės pedagoginės pagalbos procesą vaikams adaptacijos laikotarpiu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?* Informantų pasiūlymai pateikti 34 lentelėje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Ats. sk.
Socialinės pedagoginės pagalbos proceso gerinimas	Mokymų organizavimas	„<...> daugiau mokymų <...>“ (IUM2);	3
		„<...> vyktų kursai, daugiau seminarų ta tema <...>“ (IUM3);	
		„<...> sistemingai tobulinti kvalifikaciją <...>“ (IUM4);	
	Teigiamo požiūrio į darželį formavimas	„<...> nenuiteikti vaiko prieš darželį <...>“ (IUM1);	3
		„<...> skatinti vaiko pasitikėjimą pedagogu, darželio aplinka <...>“ (IUM2);	
		„<...> vengti tėvams išankstinės neigiamos nuostatos apie ikimokyklinę ugdymo įstaigą <...>“ (IUM5);	
	Informacinės medžiagos sklaida	„<...> iš anksto parengti tėvams lankstinukus su ikimokyklinės įstaigos dienotvarke, vaiko ugdomąja veikla darželyje <...>“ (IUM1);	1
	Dėmesys vaiko individualybei	„<...> skirti daugiau dėmesio vaikui, išskiriant jo individualybę, nes kiekvienas yra kitoks <...>“ (IUM3);	2
„<...> auklėtojas pasidomėtu, kaip vaikui sekasi, kaip keičiasi jo elgesys <...>“ (IUM5);			
Saugios edukacinės aplinkos kūrimas	„<...> sukurti saugią edukacinę aplinką <...>“ (IUM4);	1	
		„<...> su tėvais aptarti vaiko individualumą,	

	Susitikimų ir konsultacijų tėvams organizavimas	<i>asmenines savybes, darželio taisykles, elgesį su vaiku <...>“ (IUM1);</i>	4
		<i>„<...> nuoširdžių tarpusavio auklėtojo ir tėvų pokalbių <...>“ (IUM2);</i>	
		<i>„<...> prieš pradėdant lankyti lopšelių-darželių teikti konsultacijas šeimoms adaptacijos sunkumų įveikimo klausimais <...>“ (IUM4);</i>	
		<i>„<...> susitikimų metu tėvai kartu su auklėtoju aiškintusi visas problemas ir priežastis <...>“ (IUM5);</i>	
	Didesnis pedagogų skaičius grupėje	<i>„<...> skirti grupėje daugiau pedagogų <...>“ (IUM3);</i>	2
		<i>„<...> adaptacijos laikotarpiu grupėje dirbtų daugiau pedagoginių darbuotojų <...>“ (IUM4);</i>	
	Socialinio pedagogo etato įsteigimas	<i>„<...> kiekviena ikimokyklinė įstaiga turėtų nuolat dirbančius socialinius pedagogus <...>“ (IUM3);</i>	2
		<i>„<...> įstaigoje dirbtų socialinis pedagogas <...>“ (IUM4);</i>	
	Mažinamas vaikų skaičius grupėje	<i>„<...> norint geresnės socialinės pedagoginės pagalbos vaikams, būtina mažinti vaikų skaičių grupėje <...>“ (IUM3).</i>	1

34 lentelė. **Socialinės pedagoginės pagalbos proceso gerinimas**

Remiantis IUM ekspertų pasiūlymais (34 lentelė) dėl socialinės pedagoginės pagalbos proceso gerinimo vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose, buvo išskirtos devynios subkategorijos: „mokymų organizavimas“, „teigiamo požiūrio į darželį formavimas“, „informacinės medžiagos sklaida“, „dėmesys vaiko individualybei“, „saugios edukacinės aplinkos kūrimas“, „susitikimų ir konsultacijų tėvams organizavimas“, „didesnis pedagogų skaičius grupėje“, „socialinio pedagogo etato įsteigimas“ ir „mažinamas vaikų skaičius grupėje“. IUM2 ir IUM3 nuomone, būtina organizuoti daugiau mokymų, kursų ir seminarų apie socialinės pedagoginės pagalbos teikimą, siekiant sistemingai tobulinti pedagogų kvalifikaciją. IUM4 tam pritarė, papildydamas, jog šie mokymai būtų naudingi ir ikimokyklinio ugdymo mokytojų padėjėjams. IUM1, IUM2 ir IUM5 siūlė formuoti vaikų teigiamą požiūrį į darželį. Šio proceso metu siūloma vengti tėvams išankstinės neigiamos nuostatos apie ikimokyklinio ugdymo įstaigą, nenuteikti vaiko prieš darželį, o kaip tik skatinti jo pasitikėjimą pedagogu bei darželio aplinka. IUM1 rekomendavo naudotis informacinės medžiagos sklaida, iš anksto parengiant tėvams lankstinukus su ikimokyklinio ugdymo įstaigos dienotvarke, ugdomąja veikla. Du informantai (IUM3; IUM5) siūlė socialinės pedagoginės pagalbos procesą gerinti skiriant didesnę dėmesį vaiko individualybei, nes kiekvienas yra kitoks, tad ir adaptacija reiškiasi skirtingai. Individualiai bendraujant su vaiku, galima jį geriau pažinti, žinoti jo visus gebėjimus, pomėgius, stebėti kaip keičiasi jo elgesys. IUM4 rekomendavo „<...> sukurti saugią edukacinę aplinką <...>“. Keturi

informantai (IUM1; IUM2; IUM4; IUM5) siūle organizuoti tėvams susitikimus ir konsultacijas su pedagogais. IUM2 ir IUM4 rekomendavo šiuos susitikimus rengti prieš pradėdant vaikams lankyti lopšėlį-darželį, kurių metu būtų teikiamos konsultacijos šeimoms adaptacijos sunkumų įveikimo klausimais bei būtų aptariama su tėvais vaiko individualumas, asmeninės savybės, darželio taisyklės, elgesys su vaiku. IUM2 akcentavo susitikimų metu nuoširdžių tarpusavio auklėtojo ir tėvų pokalbių palaikymo svarbą. IUM5 rekomendavo tėvams kartu su pedagogais aiškintis visas vaikų problemas ir priežastis. Siekiant geresnio socialinės pedagoginės pagalbos proceso, IUM3 ir IUM4 buvo pasiūlyta adaptacijos laikotarpiu skirti grupėje daugiau pedagoginių darbuotojų bei kiekvienoje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje turėti nuolat dirbančius socialinius pedagogus. Paskutinis pasiūlymas buvo pateiktas IUM3, kurio nuomone: „<...> norint geresnės socialinės pedagoginės pagalbos vaikams, būtina mažinti vaikų skaičių grupėje <...>“. Apibendrinant galima teigti, jog siekiant sėkmingo socialinės pedagoginės pagalbos proceso gerinimo vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose, IUM ekspertai rekomendavo organizuoti ta tema daugiau mokymų pedagogams ir jų padėjėjams, formuoti teigiamą tėvų ir vaikų požiūrį į darželį, naudotis informacinės medžiagos sklaida, didesnę dėmesį skirti vaiko individualybei, kurti saugią edukacinę aplinką, organizuoti susitikimus ir konsultacijas tėvams, didinti pedagogų skaičių grupėje, kiekviename darželyje įsteigti socialinio pedagogo etatus ir mažinti vaikų skaičių grupėse.

Apibendrinimas.

Atlikus antrosios tiriamųjų grupės tyrimo rezultatų analizę, buvo iširtos ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų socialinės pedagoginės pagalbos galimybės vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Tyrimo duomenys atskleidė, kad vaikų adaptacijos procesas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje gali trukti nuo 10 dienų iki 3 mėnesių, tačiau dažniausiai vaikai adaptuojasi 30- 60 dienų tarpe. Vaiko adaptacijos procesą darželyje įtakoja jo šeima, ugdymo aplinka, pedagogai, veiklos, vaiko charakteris, darželio dienotvarkė, grupės draugai bei tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas. Anot informantų, vaikų adaptacijos procesui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra labai svarbūs pedagogo pagarbūs santykiai su vaiku bei emocinė, fizinė ir raidą skatinanti edukacinė. Ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų nuomone, socialinė pedagoginė pagalba- tai specialistų pagalba vaikams, tėvams ir pedagogams, nukreipta vaiko socialiniams poreikiams tenkinti. Ši pagalba vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose teikiama dažnai. Ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai socialinę pedagoginę pagalbą vaikams dažnai planuoja rašydami planus, bendradarbiaudami su kitais specialistais, bendraudami ir bendradarbiaudami su vaikų tėvais ir planuodami žaidybines veiklas vaikams. Tyrimo metu nustatyta, kad socialinė pedagoginė pagalba vaikams organizuojama per žaidimus, meno

terapijas, tiesioginę pagalbą vaikui, konsultuojant tėvus, pedagogams bendradarbiaujant su kitais specialistais ir kuriant palankią ugdymo aplinką. Ikimokyklinio ugdymo mokytojus ekspertus teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose motyvuoja gera vaikų savijauta, tėvų įvertinimas bei jų pačių vidinė būseną. Teikdami socialinę pedagoginę pagalbą vaikams, informantai jaučiasi nekontroliuojami. Tyrimo duomenys atskleidė, kad socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumui įtaką daro pedagogų kompetencija, pagalba vaikui, laikas, saugi aplinka, tėvų sąmoningumas, jų bendradarbiavimas su pedagogais, pedagogų bendradarbiavimas su kitais specialistais, vaiko gerovės komisijos veikla ir teisinis socialinės pedagoginės pagalbos reglamentavimas įstaigoje. Anot ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų, socialinės pedagoginės pagalbos galimybės yra saugios aplinkos kūrimas, susipažinimo su ikimokyklinio ugdymo įstaiga sudarymas, suaugusiųjų pozityvumas, žaidimai bei tėvų ir pedagogų bendradarbiavimas. Informantų bendradarbiavimo galimybės su socialiniais pedagogais yra vidutinės, nes yra labai mažai ikimokyklinio ugdymo įstaigų, kuriose įsteigti socialinių pedagogų etatai. Siekiant sėkmingo socialinės pedagoginės pagalbos proceso gerinimo vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose, Ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai rekomendavo organizuoti tą temą daugiau mokymų pedagogams ir jų padėjėjams, formuoti teigiamą tėvų ir vaikų požiūrį į darželį, naudotis informacinės medžiagos sklaida, didesnę dėmesį skirti vaiko individualybei, kurti saugią edukacinę aplinką, organizuoti susitikimus ir konsultacijas tėvams, didinti pedagogų skaičių grupėse, kiekviename darželyje įsteigti socialinio pedagogo etatus ir mažinti vaikų skaičių grupėse.

MODELIS „SOCIALINĖ PEDAGOGINĖ PAGALBA VAIKAMS ADAPTUOJANTIS IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOJE“

Sukurtas ir patikrintas „Socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“ modelis išryškino socialinės pedagoginės pagalbos poreikį, kadangi socialinių pedagogų ir ikimokyklinio ugdymo mokytojų ekspertų gautais tyrimo duomenimis išaiškėjo, jog ši pagalba vaikams adaptacijos laikotarpiu teikiama dažnai. Taip pat modelis išryškino ikimokyklinio ugdymo mokytojo pagarbių santykių su vaiku svarbą ir tinkamos emocinės, fizinės ir raidą skatinančios edukacinės aplinkos svarbumą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.

„Socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“ modelis atskleidė socialinės pedagoginės pagalbos planavimo, organizavimo, kontroliavimo, motyvavimo ir efektyvumo veiksnius bei galimybes. Atskleista, kad ikimokyklinio ugdymo mokytojai socialinę pedagoginę pagalbą planuoja savo rašomuose planuose, bendraudami ir bendradarbiaudami su tėvais ir kitais specialistais bei galvodami žaidybines veiklas, kurių dėka siekiama sėkmingos vaikų adaptacijos darželyje.

Modelis atskleidė, kad socialinė pedagoginė pagalba ikimokyklinio ugdymo įstaigose organizuojama per žaidimus, meno terapijas, vaikų stebėjimą, tiesioginę pagalbą vaikui, specialistų bendradarbiavimą, pedagogų, tėvų ir vaikų konsultavimą bei kuriant palankią ugdymo aplinką. Taip pat buvo atskleisti ikimokyklinio ugdymo mokytojų ir socialinių pedagogų motyvaciniai veiksniai teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams. Tai: gera vaikų savijauta, tėvų įvertinimas bei jų pačių vidinė būsena. Socialinius pedagogus dar motyvavo ir noras padėti grupės pedagogams.

Modelio dėka buvo atskleista, jog socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumui įtaką daro specialistų bendradarbiavimas, asmeninė pedagogų motyvacija, jų kompetencija, bendradarbiavimas su vaiko šeima, teikiama pagalba vaikui, laikas, saugi aplinka, tėvų sąmoningumas, vaiko gerovės komisijos veikla ir teisinis socialinės pedagoginės pagalbos reglamentavimas įstaigoje.

„Socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“ modelis atskleidė socialinių pedagogų ir ikimokyklinio ugdymo mokytojų socialinės pedagoginės pagalbos galimybes. Tai: suaugusiųjų pozityvumas, susipažinimo su ikimokyklinio ugdymo įstaiga sąlygų sudarymas, individualūs vaikų konsultavimai, specialistų pagalba vaikams ir pedagogams, socialinių įgūdžių ugdymas, vaikų globa, darbas vaikų grupelėse įtraukiant juos į bendras veiklas, vaikų stebėjimas, saugi ir pozityvi aplinka, žaidimai, terapinė veikla ir tėvų bei pedagogų

bendradarbiavimas.

Šis modelis sudarė prielaidas teikti rekomendacijas socialiniams pedagogams ir ikimokyklinio ugdymo mokytojams.

Rekomendacijos socialiniams pedagogams
<ul style="list-style-type: none">• Organizuoti ikimokyklinio ugdymo įstaigose mokymus tėvams ir pedagogams apie socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, kurių metu jie gautų informacijos, sužinotų būdų, metodų ar būtų nukreipiami ieškant pagalbos specialistų.
<ul style="list-style-type: none">• Ikimokyklinio ugdymo įstaigose rengti susitikimus ir konsultacijas tėvams vaiko adaptacijos klausimais.
<ul style="list-style-type: none">• Adaptacijos laikotarpiu bendradarbiauti su ikimokyklinio ugdymo mokytojais ir kitais specialistais.
<ul style="list-style-type: none">• Prieš pradėdant vaikams lankyti darželius, juose rengti susitikimus su tėvais, kurių metu tėvai būtų informuojami apie adaptacijos ypatumus, galimus sunkumus, vyraujančius adaptacijos mitus.
<ul style="list-style-type: none">• Kurti pozityvią ugdymo aplinką vaikams darželyje, rūpinantis jais ir užtikrinant gerą vaikų savijautą.
Rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojams
<ul style="list-style-type: none">• Dalyvauti ikimokyklinio ugdymo mokytojams ir jų padėjėjams mokymuose apie vaikų adaptaciją ir socialinę pedagoginę pagalbą.
<ul style="list-style-type: none">• Adaptacijos laikotarpiu organizuoti grupėse susitikimus ir konsultacijas tėvams, kurių metu būtų vedami pokalbiai su tėvais ir vaikais, skatinantys vaikų pasitikėjimą pedagogu, darželio aplinka.
<ul style="list-style-type: none">• Formuoti teigiamą tėvų ir vaikų požiūrį į ikimokyklinio ugdymo įstaigą, kviečiant tėvus ir vaikus apsilankyti ugdymo įstaigose prieš pradėdant lankyti juos.
<ul style="list-style-type: none">• Šviesti tėvus apie sėkmingą adaptacijos proceso eigą naudojantis informacinės medžiagos sklaida: svetaine „Mūsųdarželis.lt“, informacinėmis lentomis, lankstinukais.
<ul style="list-style-type: none">• Kurti saugią edukacinę aplinką grupėje, užtikrinant vaikų fizinį saugumą ir raidą skatinančią aplinką.
<ul style="list-style-type: none">• Skirti didesnę dėmesį vaiko individualybei, daugiau atsižvelgiant į kiekvieną grupėje esantį vaiką, jo pomėgius, gabumus.

35 lentelė. **Rekomendacijos socialiniams pedagogams ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojams**

DISKUSIJA

Socialinės pedagoginės pagalbos galimybės vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje yra aktuali ir teorinę bei praktinę reikšmę turinti tyrinėjimų sritis. Lietuvos statistikos departamento duomenimis Lietuvoje 2017 metais ikimokyklines ugdymo įstaigas lankė 119 336 vaikų. Pasak A. Gerčienės- Leonienės (2011) daugelis vaikų pradėję lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigą patiria emocinį stresą, nes yra atskiriami nuo tėvų, susiduria su adaptacijos procesu. Dažnai dėl tėvų užimtumo ar netinkamo vaikų auklėjimo šeimoje vaikams trūksta bendravimo, socialinių įgūdžių patirties. Ypač reikalinga pagalba socialinę riziką patiriantiems vaikams, specialių poreikių vaikams, uždariems ir nedrašiams vaikams. V. Gudžinskienės ir O. Petronienės (2010) tyrimu nustatyta, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančioms pedagogėms dažniausiai tenka susidurti su sergančiais, neturinčiais socialinių įgūdžių, su agresyviais ir pedagogiškai apleistais vaikais. Šių vaikų problemos daro įtaką, kad kiekviename ikimokyklinio ugdymo įstaigoje būtų užtikrintai teikiama pagalba vaikams ir atskleistos socialinės pedagoginės pagalbos galimybės.

1. Kaip tyrėjo tyrimo atradimai yra susiję su kitų mokslininkų atradimais.

S. Burvytės (2015, 158 p.) atlikto tyrimo rezultatai atskleidė socialinės pedagoginės pagalbos poreikį, nes didžioji dauguma visų tiriamųjų teigė, kad socialinės pedagoginės pagalbos poreikis yra jų institucijoje ir šią pagalbą teikiantys specialistai yra reikalingi. Tai patvirtino ir mano kokybinio tyrimo rezultatai, nes buvo nustatyta, kad ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai socialinę pedagoginę pagalbą vaikams teikė dažnai, todėl pageidavo nuolat darželyje dirbančio socialinio pedagogo.

I. Bušauskienė ir V. Daugirdienė (2015) tyrimu nustatė, kad sėkmingesnei vaiko adaptacijai darželyje daro įtaką šiltas, dėmesingas pedagogo bendravimas su vaiku, ugdymo (si) aplinka, kurioje vaikas jaučiasi saugus, visapusiškai save realizuoja, atranda namų aplinkos aspektus. Norint užtikrinti sėkmingą adaptaciją, pedagogai turėtų bendradarbiauti su vaikų tėvais, išsiaiškinti, kaip galima palengvinti vaiko adaptaciją darželyje, kokios informacijos trūksta, aptarti vaiko pasiekimus, jo savijautą naujoje aplinkoje. Matydami šiltą pedagogo ir tėvų bendravimą, vaikai pasijunta saugesni, svarbesni ir lengviau adaptuojasi ugdymo įstaigoje. Mano atliktas kokybinis tyrimas atskleidė, kad siekiant sėkmingos vaikų adaptacijos darželyje, ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai rekomendavo didesnę dėmesį skirti vaiko individualybei, kurti saugią edukacinę aplinką, organizuoti susitikimus ir konsultacijas tėvams.

G. Kvieskienė, V. Indrašienė, V. Targamadzė ir kt. (2006) gilindamiesi į sėkmingos socialinės pedagoginės pagalbos veiksnius nustatė, jog socialiniams pedagogams svarbus

individualus darbas su vaiku, tėvais/teisėtais vaiko atstovais, vaiko socialinių problemų ir poreikių įvertinimas bei socialinės pagalbos teikimo planavimas ir dalyvavimas adaptacijos procese. Tai patvirtino ir mano tyrimas. Socialiniai pedagogai atskleidė, kad planuoja ir dažnai teikia socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Pagalbos teikimas pasireiškia įvairiomis formomis: individualiai konsultuojant vaikus, specialistų teikiama pagalba vaikams ir pedagogams, socialinių įgūdžių ugdymu, vaikų globa, darbu vaikų grupelėse įtraukiant juos į bendras veiklas, vaikų stebėjimu, pozityvia aplinka, žaidimais, terapine veikla ir tėvų bei pedagogų bendradarbiavimu.

Norint, kad vaikas sėkmingai adaptuotųsi visuomenės gyvenime, ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pedagogams teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams, svarbu bendradarbiauti su kitais specialistais ir organizacijomis. B. Švedaitės (2005, 141 p.) tyrimo rezultatai atskleidė, kad be socialinių partnerių ir intensyvaus dalykinio bendradarbiavimo, pedagogė nėra pajėgi pilnai įgyvendinti šį tikslą. Ikimokyklinio ugdymo mokytojos bendradarbiavimas su kitais specialistais yra viena iš esminių jos veiklos sričių. Bendradarbiaudama pedagogė mokosi iš kolegų patirties, o tai kelia socialinio pedagoginio darbo kokybę. Bendradarbiavimo svarba patvirtinama ir mano atliktame tyrime, kuriame socialiniai pedagogai nurodė, jog siekdami kokybiškesnės socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptacijos laikotarpiu bendradarbiauja su ikimokyklinio ugdymo pedagogais bei kitais specialistais. Bendradarbiavimas vyksta taikant įvairias pagalbos teikimo formas, per pedagogų konsultavimą, tėvų konsultavimą ir grupės veiklų organizavimą. Ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai taip pat akcentavo pedagogų bendradarbiavimo su kitais specialistais svarbą.

2. Tyrimo atlikimo problemos ir apribojimai.

Atliekant empirinį tyrimą iškilo tam tikrų problemų ir apribojimų. Imties dydis buvo mažas- 5 socialiniai pedagogai ir 5 ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai, todėl gauti rezultatai yra skirti tik šio baigiamojo magistro darbo tikslui įgyvendinti. Vienas iš apribojimų- mažas socialinių pedagogų ir ikimokyklinio ugdymo pedagogų ekspertų skaičius ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Kitas apribojimas - interviu vyksmas elektroniniu paštu, todėl daugumos informantų atsakymai buvo pateikti trumpai ir glaustai. Interviu elektroniniu paštu, mano nuomone, neleido jiems plačiau papasakoti apie jų teikiamos socialinės pedagoginės pagalbos galimybes.

3. Rekomendacijos tolimesniems tyrimams.

Siekiant gauti išsamesnės informacijos apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, būtų tikslinga kiekybiniu tyrimu apklausti visus socialinius pedagogus, dirbančius ikimokyklinio ugdymo įstaigose, kad sužinoti jų darbo ypatumus vaikų adaptacijos proceso metu. Šių pedagogų šiai dienai yra nepakankamai. Lietuvos

Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos leidinyje „Lietuvos švietimas skaičiais“ (2016, 19 p.) pateikti statistiniai duomenys rodo, kad 2010 metais visuose Lietuvos darželiuose buvo įsteigti 56 etatai socialinių pedagogų, 2015 m.- 64. Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2017 m. ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbo 104 socialiniai pedagogai. Pastebima, jog skaičius padidėjo, įrodant socialinio pedagogo ir socialinės pedagoginės pagalbos reikalingumą ikimokyklinio ugdymo vaikams. Tad atliekant tyrimą, būtų įdomu sužinoti visų socialinių pedagogų patirtis dėl socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikams adaptacijos laikotarpiu.

4. Tyrimo rezultatų panaudojimas praktikoje.

Lietuvoje daugėjant ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių socialinių pedagogų, vis didesnis dėmesys skiriamas vaikams, jų teisėms, apsaugai ir socialinės pedagoginės pagalbos galimybėms, vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigose, todėl mano sukurtas ir patikrintas „Socialinės pedagoginės pagalbos vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje“ modelis ir rekomendacijos galėtų būti kaip pagalbinė priemonė ar rekomendacija jauniems, tik pradėjusiems dirbti ikimokyklinio ugdymo įstaigose socialiniams pedagogams ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos mokytojams, teikiantiems socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptacijos laikotarpiu.

IŠVADOS

1. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė atskleidė, jog socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumą lemia: tikslas, veiklos kryptingumas, pagalbos teikėjų žinios ir įgūdžiai. Socialinė pedagoginė pagalba gali būti teikiama vaikų mokymu, švietimu, pedagogų ir tėvų konsultavimu, tyrimais, kuriais siekiama išsiaiškinti vaiko ugdymosi sunkumus, aplinkos daromą poveikį vaikui, reiškinių sąlygas bei kas padeda valdyti procesą. Ikimokyklinio amžiaus vaikui pedagogas gali padėti sėkmingai formuoti bei koreguoti jo elgesį ir adaptavimąsi visuomenėje. Išanalizavę socialinės pedagoginės pagalbos teorinius pagrindus, galime teigti, kad ši pagalba yra sudėtinga ir reikalinga. Ją teikti gali tik tinkamos kvalifikacijos žmonės, dirbantys ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei socialinės pedagoginės pagalbos teikimo srityje.

2. Ištyrus ir apibendrinus socialinių pedagogų nuomones apie socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, galima išskirti šias galimybes: individualų vaikų konsultavimą, specialistų pagalbą vaikams ir pedagogams, socialinių įgūdžių ugdymą, vaikų globą, darbą vaikų grupelėse, įtraukiant juos į bendras veiklas, vaikų stebėjimą, pozityvią aplinką, žaidimus, terapinę veiklą ir tėvų bei pedagogų bendradarbiavimą.

3. Tyrimu nustatyta, kad ikimokyklinio ugdymo mokytojai ekspertai, siekdami kokybiškesnės socialinės pedagoginės pagalbos vaikams, išskyrė šias galimybes: saugios aplinkos kūrimą, susipažinimo su ikimokyklinio ugdymo įstaiga sudarymą, suaugusiųjų pozityvumą, žaidimus bei tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą. Remiantis jų nuomone, socialinė pedagoginė pagalba vaikams organizuojama per žaidimus, tėvų konsultavimą, pedagogų bendradarbiavimą su kitais specialistais, palankios ugdymo aplinkos kūrimą, meno terapijas ir tiesioginę pagalbą vaikui.

4. Mokslinės literatūros ir klasikinės vadybos modelio teorijos pagrindu sukurtas teorinis modelis, kurio įgyvendinimo rezultatai išryškino socialinių pedagogų ir ikimokyklinio ugdymo mokytojų teikiamos socialinės pedagoginės pagalbos galimybes vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, atskleidė, kad socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumui įtaką daro: specialistų bendradarbiavimas, asmeninė socialinio pedagogo ir ikimokyklinio ugdymo mokytojo motyvacija ir jų bendradarbiavimas su vaiko šeima. Siekiant kokybiškesnės socialinės pedagoginės pagalbos vaikams yra pateiktos rekomendacijos socialiniams pedagogams ir ikimokyklinio ugdymo mokytojams kaip bendradarbiauti vieniems su kitais teikiant konsultacijas tėvams, taikant įvairias pagalbos formas.

LITERATŪRA

1. Aleksejevaitė D., Namajūnaitė G., Paulauskienė N. ir kt. 2012. Sveikatos priežiūros įgyvendinimas ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Metodinės rekomendacijos. Vilnius.
2. Auškelis R. 2012. Problemų sprendimas stiprinant mokyklos ir šeimos partnerystę. Skaidrės. Vilnius [žiūrėta 2018 m. spalio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.antakalnio.vilnius.lm.lt/attachments/article/129/%C5%A0eimos%20ir%20mokyklos%20partneryst%C4%97.ppt>>.
3. Andrew M. C. 2015. Oxford Dictionary of Psychology [žiūrėta 2019 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <https://books.google.lt/books?redir_esc=y&hl=lt&id=UDnvBQAAQBAJ&q=adap%20tation%20#v=snippet&q=adaptation&f=false>.
4. Anuškevičienė S., Bartkienė D., Daugėlienė V., Ignatjevienė R., Varnelytė V., Alminaitė-Vaivadienė G. 2017. Vaikų adaptacijos tyrimas Klaipėdos rajone. Gargždai [žiūrėta 2019 m. sausio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.klrppt.lt/wp-content/uploads/2017/02/Vaik%C5%B3-adaptacijos-tyrimas-Klaip%C4%97dos-r..pdf>>.
5. Astrauskienė A. 2013. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimas ugdymo proceso dalyviams. Mokslo darbas. ŠU [žiūrėta 2019 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://gs.elaba.lt/object/elaba:2042305/2042305.pdf>>.
6. Australian Academic Press. 2011. The diverse practice of social pedagogues - case examples from Denmark, Scotland, and Germany [žiūrėta 2019-01-18] Prieiga per internetą: <http://www.thempra.org.uk/childreinaustralia_CS_SD_AF_AP.htm>.
7. Barkauskienė R., Gervinskaitė-Paulaitienė L., Kundrotaitė G. ir kt. 2014. Elgesio sunkumai ir asmenybės bruožai vaikystėje. *Psichologija. Mokslo darbai*. Nr. 50, 18- 32 p.
8. Buyse E., Verschueren K., Doumen S., Van Damme J., Maes F. 2008. Classroom problem behavior and teacher-child relationships in kindergarten: The moderating role of classroom climate. *Journal of School Psychology*. Vol. 46, Is. 4, p. 367-391.
9. Barakauskaitė M., Mišeikytė K. 2006. Mokinių adaptacijos ypatumai kritinių ugdymo(si) etapų metu. *Pedagogika*. Nr. 84, 127 – 137 p.
10. Bernotienė R., Jankauskienė L., Jonynienė V. 2015. Jūsų vaikas ikimokyklinukas. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. 29 p.
11. Bitinas B. 2013. Rinktiniai edukologiniai raštai, I tomas (Ugdymo filosofija). Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
12. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. 2008. Kokybinių tyrimų metodologija. Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. Klaipėda: S. Jokužio leidykla- spaustuvė.

13. Blandė A., Gudeliene E. 2016. Vaikas pokyčių kelyje. Kaunas: Šviesa.
14. Boller A. 2012. Mano vaikas pradeda lankyti darželį. Vilnius: Gimtasis žodis.
15. Braslauskienė R., Grudžinskytė A. 2007. Socialinė-Edukacinė pagalba vaikams iš globos namų adaptuojantis pradinėje mokykloje. Tiltai. Nr. 41, 17-27 p.
16. Burvytė S. 2015. Socialinės pedagoginės (kompleksinės) pagalbos poreikis. Socialinis ugdymas. T. 41, Nr. 2, 144–162 p.
17. Burvytė S. 2011. Socialinio pedagogo pagalba šeimai koreguojant nesavarankiškų pirmaklasių adaptaciją mokykloje. Socialinis ugdymas Nr. 17(28), 28- 42 p.
18. Burvytė S. 2006. Išsiskiriantys pirmokų charakterio bruožai- adaptacinių sunkumų mokykloje priežastis. Socialinis ugdymas. Nr. 1(12), 93- 107 p.
19. Burvytė S. 2003. Adaptacija ir jos raiška pradinėje mokykloje. Pedagogika, T. 73, 83-88 p.
20. Bušauskienė I., Daugirdienė V. 2015. Sėkmingos vaiko adaptacijos darželyje veiksniai. Ikimokyklinis.lt. [žiūrėta 2018 spalio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/dalijames-patirtimi/sekmingos-vaiko-adaptacijos-darzelyje-veiksniai/20500>>.
21. Carter S., Cameron F., Walton M., Houghton J. 2012. Never mind what I like, it's who I am that matters: an investigation into social pedagogy as a method to enhance the involvement of young people with learning disabilities . British Journal of Learning Disabilities [žiūrėta 2018 m. spalio 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.socialpedagogyuk.com/images/pdf/children_with_learning_disabilitiesbetter_involvement_decision_%2Cmaking.pdf>.
22. Čėsnaite D., Ivanauskienė F. 2001. Pirmos klasės mokinių psichosocialinės adaptacijos tyrimas. Pedagogika. Mokslo darbai., Nr. 54, 46- 54 p.
23. Čižikienė J., Virbalienė R. 2016. Social Pedagogical Assistance at School: Performance Analysis. Society. Integration. Education. Vol. 3, p. 271- 281.
24. Dabravolskienė R. 2005. Socialinio darbo galimybės ikimokyklinėje įstaigoje (magistro baigiamasis darbas, apgintas MRU).
25. Dadūraitė R., Damaševičiūtė J. 2004. Išsiskyrusių šeimų vaikų mokyklinės adaptacijos ypatumai. Socialiniai mokslai. Nr. 3, 29-34 p.
26. Fabian H., Dunlop A.W., 2002. Transitions in the Early Years: Debating continuity and progression for young children in early education. London.
27. Gaižauskaitė I., Valavičienė N. 2014. Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
28. Gelažanskienė A. 2007. Socialinio pedagogo veikla ikimokyklinėse įstaigose: situacija ir perspektyvos (bakaluro baigiamasis darbas, apgintas ŠU).

29. Gerčienė-Leonienė A., Ragauskienė I., Baltakienė J. 2011. Ikimokyklinukų kompetencijų ugdymas [žiūrėta 2018 m. spalio 9 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.academia.edu/9242353/Ikimokyklinuk%C5%B3_kompetencij%C5%B3_ugdymas>.
30. Gudžinskienė V., Petronienė O. 2010. Socialinės paramos programos vaikui ir šeimai. Ikimokyklinis. lt. [žiūrėta 2018 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/socialines-paramos-programos-vaikui-ir-seimai/4901>>.
31. Gumuliauskienė A. 2012. Švietimas ir ugdymas: metodologinių kontekstų kaita ir prakseologija. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
32. Indrašienė V., Suboč V. 2009. Socialinė pedagoginė pagalba nesėkmingai besimokantiems mokiniams. Mokslo darbai. Socialinis ugdymas. Nr.8 (19). 23- 34 p.
33. Indrašienė V. 2004. Socialinio ugdymo technologijos: mokomoji knyga. Vilnius: Baltos lankos.
34. Juknevičienė R. 2012. Svarbūs vaiko psichikos raidos ypatumai: mąstymas ir kalba [žiūrėta 2018 m. lapkričio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.rasa-jukneviciene.lt/naujienos/svarbs-vaiko-psichikos-raidos-ypatumai>>.
35. Juodaitytė A. 2003. Socializacija ir ugdymas vaikystėje. Vilnius: Petro ofsetas.
36. Juodraitis A. 2004. Asmenybės adaptacija: kintamųjų sąveika. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
37. Kardelis K. 2016. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Mokslų ir enciklopedijų leidybos centras. Vilnius.
38. Kateivienė R. 2011. Adaptacijos laikotarpio įveikimo galimybės ikimokyklinėje įstaigoje. Pranešimas [žiūrėta 2018 m. gruodžio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.szemeneliai.lt/lankstukai2011/6.ppt>>.
39. Keinys S. Dabartinis lietuvių kalbos žodynas. 2012. Vilnius.
40. Kerevičienė J. 2014. Pedagoginės psichologijos užrašai. Mokomoji knyga aukštųjų mokyklų studentams. Kaunas.
41. Klaipėdos universiteto senato nutarimas dėl „Klaipėdos universiteto studentų savarankiškų rašto ir meno darbų bendrųjų reikalavimų aprašo“ patvirtinimo 2010 m. balandžio 9 d. Klaipėda
42. Klanienė I. 2016. Socialinės pedagoginės pagalbos vaikams, turintiems nepagydomomis ligomis sergančius tėvus, galimybės mokykloje. XX interdisciplininė mokslinė konferencija „Liga ir negalia kultūroje“. ŠU.
43. Koskienė N. 2015. Kaip palengvinti vaiko adaptaciją darželyje. Ikimokyklinis. lt. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/kaip-palengvinti-vaiko-adaptacija-darzelyje/17464>>.

44. Košlan K. 2016. Socialinės pedagoginės pagalbos poreikis ugdant vaikų pasitikėjimą savimi (magistro baigiamasis darbas, apgintas LEU).
45. Kubilienė K. 2010. Mokinių adaptacija gimnazijoje: mokytojo kompetentingumo vaidmuo. Mokslo darbai. Pedagogika Nr. 98, 100- 107 p.
46. Kudinovienė J. 2008. Meno edukologinių tyrimų metodologijos pradmenys. Metodinė priemonė. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
47. Kuginytė- Arlauskienė I., Neifachas S. 2012. Auklėtojos vaidmuo šiuolaikiniame darželyje. Mykolo Romerio universitetas [žiūrėta 2018 m. lapkričio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/auklytesvaidmuosiuolaikiniamedarzelyje/3290>>.
48. Kunigytė- Arlauskienė I. 2011. Šiuolaikinė vaikystės samprata. [žiūrėta 2018 m. spalio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/siuolai-kine-vaikystessamprata/2382>>.
49. Kvieskienė G. 2007. Pozityvioji socializacija kaip ugdymo paradigma. Vilniaus: pedagoginio universiteto leidykla. 3 p.
50. Kvieskienė G., Indrašienė V., Targamadzė V. ir kt. 2006. Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje veiksmingumas (mokyklų psichologų, socialinių pedagogų, specialiųjų pedagogų, mokytojų padėjėjų funkcijos: mokyklose pagal pareigines instrukcijas ir realų darbo turinį). Tyrimo ataskaita. Vilnius.
51. Kvieskienė G. 2005. Pozityvioji socializacija. Monografija Vilnius: VPU.
52. Landsbergienė A. 2014. Ikimokyklinis amžius – svarbus formuojant tėvų ir vaikų ryšį [žiūrėta 2018 m. lapkričio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-09-06-austeja-landsbergiene-ikimokyklinis-amzius-svarbus-formuojant-tevu-ir-vaiku-rysi/120516>>.
53. Leliūgienė I. 2002. Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas. Kaunas: Technologija.
54. Lietuvos pažangos strategija 2030. 2012. Vilnius: Lietuvos respublikos seimas.
55. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. 1-1234 pakeitimo įstatymas. 2017 m. rugsėjo 28 d. Nr. XIII-643. Vilnius. 3 str.
56. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija. 2018. Ikimokyklinis ugdymas [žiūrėta 2018 m. spalio 9 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.smm.lt/web/lt/tevams/ikimokyklinis-ugdymas/ikimokyklinio-ugdymo-tikslas>>.
57. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. 2015. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras. Vilnius.
58. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2016 m. lapkričio 2 d. įsakymo nr. V-950 „Dėl socialinės pedagoginės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Vilnius.

59. Lietuvos Respublikos Švietimo ir Mokslo Ministro įsakymas dėl švietimo ir mokslo ministro 2004 m. birželio 15 d. įsakymo, nr.- 941 „Dėl bendrųjų socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“. 2011 m. liepos 21 d. Nr. V-1393. Vilnius.
60. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281 „Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas“. Vilnius. 7 str.
61. Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo pakeitimo įstatymas. 2010 m. Gruodžio 14 d. Nr. Xi-1232, Vilnius.
62. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2009 m. lapkričio 11 d. Nr. 1509 „Dėl vaikų nuo gimimo iki privalomojo mokymo pradžios gyvenimo ir ugdymo sąlygų gerinimo modelio aprašo patvirtinimas“. Vilnius.
63. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas dėl vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo 2003 m. gegužės 20 d. nr. ix-1569 Vilnius.
64. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. 2016. Lietuvos švietimas skaičiais. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas. Vilnius.
65. Magelinskaitė-Legkauskienė Š., Legkauskas V. 2016. Pagrindiniai veiksniai, turintys įtakos socialinio subrendimo mokyklai vystymuisi. Vytauto Didžiojo universiteto e. publikacijų talpykla [žiūrėta 2018 m. spalio 19 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eltalpykla.vdu.lt/handle/1/30739>>.
66. Merfeldaitė O. Socialinės pedagoginės pagalbos efektyvumas mokykloje: klasių auklėtojų požiūris. Socialinis ugdymas. 2007. Nr. 3 (14), 8- 19 p.
67. Moch M. 2015. Social Pedagogy- An Integrated Academic Curriculum Of Theory And Practice. Journal Plus Education. Vol. XII, No. 2. p. 27-35.
68. Monkevičienė O. 2003. Vaiko socialinių įgūdžių ugdymo būdai. Mano vaikai. Priešmokyklinis vaiko ugdymas.
69. Monkevičienė O. 2002. Vaiko emocinis ir socialinis brandumas mokyklai. Žvirblių takas. Nr. 2.
70. Olšauskytė L. 2016. Socialinė pedagoginė pagalba vaikui patiriančiam fizinį ir / ar emocinį smurtą šeimoje (bakalauro baigiamasis darbas, apgintas LEU).
71. Palujanskienė A. 2006. Vaikų adaptacija mokykloje. Socialinis ugdymas. Nr. 1(12). 84-93 p.
72. Peciukonienė N., Kuzina E. 2012. Tirtas socialinės pedagoginės pagalbos poreikis ikimokyklinio ugdymo į staigose. [žiūrėta 2018 m. spalio 12 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/specialistams/tirtas-socialines-pedagogines_pagalbos-poreikis-ikimokyklinio-ugdymo-istaigose/13196>.
73. Pukelis K. 1998. Mokytojų rengimas ir filosofinės studijos. Kaunas: Versmė.
74. Psichologijos žodynas .1993. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
75. Rupšienė, L. 2007. Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodologija. Klaipėda: KU leidykla.

76. Schutz A. 1970. On Phenomenology and Social Relation. Ed. R. H. Wagner. Chicago and London: The University of Chicago Press. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.Press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/A/bo3624278.html>>.
77. Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R., & Slegers, P. 2007. Types of parents and school strategies aimed at the creation of effective partnerships. *International Journal about Parents in Education*. Vol. 1, No. 0, 45–52 p.
78. Šeimos santykių institutas. 2009. Vaikų socializacijos stiprinimas ir integracijos į darbo rinką galimybių didinimas. Metodinė priemonė vaikų globos namų darbuotojams. Kaunas.
79. Švedaitė B. 2005. Sėkmingos socialinės pedagoginės veiklos veiksniai: empirinės išvados. *Acta paedagogica vilnensia*. Nr. 14, 133- 144 p.
80. Tarptautinių žodžių žodynas. 2013. Vilnius: Alma litera.
81. Tidikis R. 2003. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
82. Ukstina R. 2012. Adaptation period of pupils: socio-pedagogical aspect. *Proceedings of the International Scientifical Conference*. Vol. II: Social and Special pedagogy.
83. Valantinas V. 2013. Kai kurie mitai apie vaikų psichikos sveikatą. [žiūrėta 2018 m. spalio 16 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/kai-kurie-mitai-apie-vaiku-psichikos-sveikata/15666>>.
84. Webster-Stratton C., Reid M. J., Stoolmiller M. 2008. Preventing conduct problems and improving school readiness: evaluation of the incredible year’s teacher and child training programs in high-risk schools [žiūrėta 2018 m. spalio 15 d.]. Prieiga internetu: <<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1469-7610.2007.01861.x>>.
85. Zdybaj D. 2014. Socialinės pagalbos specialistų poreikis ikimokyklinio ugdymo įstaigose (magistro baigiamasis darbas, apgintas ŠU).
86. Žydžiūnaitė V., Sabaliauskas S. 2017. Kokybiniai tyrimai. Principai ir metodai. Vilnius.
87. Аксенова Л. И. 2001. Социальная педагогика в специальном образовании. Москва: Академия.
88. Маслова М. Е. 2001. Социально-педагогическая адаптация детей группы риска. Ставрополь.
89. Олиференко Л. J. 2002. Социальная педагогика. Москва: Академия. 254 p.
90. Юрьевна С. А. 2015. Социальная адаптация воспитанников детского сада из неблагополучных семей [žiūrėta 2018 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<https://nsportal.ru/detskiy-sad/raznoe/2015/09/28/sotsialnaya-adaptatsiya-vospitannikov-detskogo-sada-iz>>.

1 PRIEDAS

INTERVIU KLAUSIMYNAS SOCIALINIAMS PEDAGOGAMS

Duomenys apie informantą:

Amžius:

Lytis:

Pedagoginio darbo stažas:.....

Vieta, kurioje vyko interviu:.....

Klausimai informantui:

1. Kiek laiko įprastai trunka vaikų adaptacijos procesas Jūsų ikimokyklinio ugdymo įstaigoje? (Įvardinkite dienų skaičiumi).
2. Kaip manote, kas daro įtaką adaptacijos procesui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?
3. Kiek svarbūs vaikų adaptacijos procesui pagarbūs pedagogų santykiai su vaikais? (Įvardinkite pagal Likerto skalę: labai svarbūs, vidutiniškai svarbūs, nesvarbūs ir **plačiau pakomentuokite**).
4. Kiek svarbi vaikų adaptacijos procesui emocinė, fizinė ir raidą skatinanti edukacinė aplinka? (Įvardinkite pagal Likerto skalę: labai svarbūs, vidutiniškai svarbūs, nesvarbūs ir **plačiau pakomentuokite**).
5. Jūsų nuomone, kas yra „Socialinė pedagoginė pagalba“?
6. Jūsų nuomone, ar dažnai tenka teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?
7. Kaip dažnai planuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu? (Įvardinkite pagal Likerto skalę: dažnai, kartais, retai, niekada).
8. Kokiu būdu planuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu?
9. Kaip organizuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu?
10. Kas motyvuoja teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptacijos laikotarpiu darželyje?
11. Ar jaučiatės kontroliuojami teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams? Jeigu taip, įvardinkite konkrečiai, kas kontroliuoja.
12. Jūsų nuomone, kas daro įtaką socialinės pedagoginės pagalbos vaikams efektyvumui?
13. Įvardinkite, kokios yra socialinės pedagoginės pagalbos galimybės vaikams adaptacijos laikotarpiu darželyje?
14. Jūsų nuomone, kokios yra bendradarbiavimo galimybės su ikimokyklinio ugdymo pedagogais, teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams?
15. Kaip siūlytumėte gerinti socialinės pedagoginės pagalbos procesą vaikams adaptacijos laikotarpiu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?

2 PRIEDAS

INTERVIU KLAUSIMYNAS IKIMOKYKLINIO UGDYMO MOKYTOJAMS EKSPERTAMS

Duomenys apie informantą:

Amžius:

Lytis:

Pedagoginio darbo stažas:.....

Vieta, kurioje vyko interviu:.....

Klausimai informantui:

1. Kiek laiko įprastai trunka vaikų adaptacijos procesas Jūsų ikimokyklinio ugdymo įstaigoje? (Įvardinkite dienų skaičiumi).
2. Kaip manote, kas daro įtaką adaptacijos procesui ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?
3. Kiek svarbūs vaikų adaptacijos procesui pagarbūs pedagogų santykiai su vaikais? (Įvardinkite pagal Likerto skalę: labai svarbūs, vidutiniškai svarbūs, nesvarbūs ir **plačiau pakomentuokite**).
4. Kiek svarbi vaikų adaptacijos procesui emocinė, fizinė ir raidą skatinanti edukacinė aplinka? (Įvardinkite pagal Likerto skalę: labai svarbūs, vidutiniškai svarbūs, nesvarbūs ir **plačiau pakomentuokite**).
5. Jūsų nuomone, kas yra „Socialinė pedagoginė pagalba“?
6. Jūsų nuomone, ar dažnai tenka teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?
7. Kaip dažnai planuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu? (Įvardinkite pagal Likerto skalę: dažnai, kartais, retai, niekada).
8. Kokių būdu planuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu?
9. Kaip organizuojate socialinės pedagoginės pagalbos teikimą vaikams adaptacijos laikotarpiu?
10. Kas motyvuoja teikti socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptacijos laikotarpiu darželyje?
11. Ar jaučiatės kontroliuojami teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams? Jeigu taip, įvardinkite konkrečiai, kas kontroliuoja.
12. Jūsų nuomone, kas daro įtaką socialinės pedagoginės pagalbos vaikams efektyvumui?
13. Įvardinkite, kokios yra socialinės pedagoginės pagalbos galimybės vaikams adaptacijos laikotarpiu darželyje?
14. Jūsų nuomone, kokios yra bendradarbiavimo galimybės su socialiniais pedagogais teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams?
15. Kaip siūlytumėte gerinti socialinės pedagoginės pagalbos procesą vaikams adaptacijos laikotarpiu ikimokyklinio ugdymo įstaigoje?

3 PRIEDAS

KOKYBINIO TYRIMO DALYVIO SUTIKIMO FORMA

Socialinė pedagoginė pagalba vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje

Esate kviečiami dalyvauti moksliniame tyrime, kurį vykdo Klaipėdos universiteto socialinės pedagogikos studijų programos magistrantė Silva Narvydė.

Kviečiu būtent Jus dalyvauti šiame tyrime, nes Jūs teikiate socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje. Jūs galite man padėti suprasti dabartinę šios pagalbos situaciją ir prisidėti prie jos gerinimo. Man svarbu suprasti, kokia būtent Jūsų patirtis ir koks Jūsų požiūris į tą situaciją.

Prašau susipažinti su šia forma prieš sutinkant dalyvauti tyrime

Tyrimo tikslas – atskleisti socialinės pedagoginės pagalbos vaikams galimybes adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje. Kad pasiekčiau šio tikslo:

- Nagrinėsiu ikimokyklinio ugdymo pedagogų teikiamą socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje.
- Pristatysiu savo tyrimo rezultatus magistrinio darbo gynime.

Procesas

- Jūsų prašysiu dalyvauti keliuose pokalbiuose su manimi.
- Pokalbių kiekis, laikas, trukmė priklausys nuo Jūsų.
- Pokalbių metu prašysiu papasakoti apie Jūsų teikiamą socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.
- Tai, ką parašysiu, duosiu Jums paskaityti arba Jums garsiai paskaitysiu.
- Paprašysiu Jūsų patvirtinti ar teisingai aprašiau Jūsų gyvenimo istoriją ir Jūsų patirtį, pataisysiu tekstą pagal Jūsų komentarus.
- Mūsų pokalbiai bus įrašomi į diktofoną.
- Būdama su Jumis kai ką užrašinėsiu (tai bus mūsų pastebėjimai, klausimai, priminimai sau).

Surinktos medžiagos saugojimas

- Visa tyrimo medžiaga, kurią aš surinksiu kalbėdama ir būdama su Jumis bus saugojama atskirame kietajame diske.
- Duomenys bus saugomi tol, kol bus apgintas mano baigiamasis mokslinis darbas.

Dalyvavimo tyrime pavojai ir nauda

- Dalyvavimo tyrime rizika yra minimali.

- Pagrindinė galima rizika – kad galite kiek nepatogiai jaustis, kalbėdami apie savo patirtis teikiant socialinę pedagoginę pagalbą vaikams adaptuojantis ikimokyklinio ugdymo įstaigoje.
- Kita galima rizika – kad galite būti iš savo pasakojimų atpažinti.
- Aš, kaip tyrėja, sieksiu šias rizikas sumažinti.

Konfidencialumas

- Aš visais įmanomais būdais stengsiuosi užtikrinti Jūsų konfidencialumą.
- Tyrimo metu gauta informacija bus naudojama tik tyrimo tikslais ir ją panaudoti galėsiu tik aš.
- Jūsų vardas ir pavardė nebus rašomi niekur.
- Baigiamajame darbe aš naudosis tik Jums suteiktą slapyvardį.
- Jeigu Jūs labai norėsite, kad tyrime būtų naudojamas Jūsų tikrasis vardas ir pavardė, prašome man pasakyti ir darysiu pagal Jūsų pageidavimą.

Trukmė

- visas tyrimas trunka 4 mėnesius.
- todėl 4 mėnesių laikotarpyje galiu su Jumis susisiekti dėl informacijos patikslinimo ir kitų tikslų.

Tyrimo savanoriškumas:

- Dalyvavimas tyrime yra savanoriškas.
- Jeigu apsigalvosite, galite bet kada nutraukti savo dalyvavimą tyrime be jokių pasekmių.
- Jeigu nuspręsite nedalyvauti tyrime, galite atsiimti ir visus mano padarytus garso įrašus.
- Galite nuspręsti nedalyvauti tyrime, tačiau jau pateiktų duomenų neatsiimti.

Kontaktai ir klausimai

Jei norite kažko daugiau paklausti, visada galite skambinti ar rašyti:

- studentei Silvai Narvydei (silkauskaitesilva@gmail.com, +370-674-72093)

Sutikimo dalyvauti tyrime pareiškimas

Jūsų parašas reiškia, kad Jūs:

1. Sutinkate dalyvauti šiame tyrime
2. Jums buvo perskaityta ar Jūs perskaitėte ir supratote Jums pateiktą informaciją
3. Aukščiau pateikta informacija buvo Jums paaiškinta.

Tyrimo dalyvio slapyvardis _____ SP1 _____

Telefonas _____